

La presència de Verdaguer, Oller i Guimerà a la primera etapa de la *Il·lustració Catalana* (1880-1894)

PERIODICH QUINZENAL, ARTÍSTICH, LITERARI Y CIENTÍFICH

**La presència de Verdaguer, Oller i Guimerà a la primera etapa de la
Il·lustració Catalana (1880-1894)**

En data: 5 de desembre de 2013

DEPARTAMENT DE FILOLOGIA

Resum

El treball de recerca *La presència de Verdaguer, Oller i Guimerà a la primera etapa de la Il·lustració Catalana* fa una anàlisi inèdita de la presència d'aquests tres autors en aquesta revista, que encara no s'havia estudiat en profunditat. Així, hi trobarem un recull i una anàlisi centrada en Verdaguer, Oller i Guimerà, de les seves recepcions –tots els articles que fan referència a cadascun d'aquests autors– i de les seves obres publicades a la revista. Un cop vam haver analitzat els articles i fet un buidatge d'aquests en una base de dades, vam realitzar gràfics a partir de les dades buidades. Així doncs, vam arribar a la conclusió que Verdaguer té moltes més obres publicades a la revista que no pas recepcions i que supera a Oller i a Guimerà tant en nombre d'obres com en nombre de recepcions; que Oller té més obres que no pas recepcions i supera a Guimerà en nombre d'obres i, per últim, que Guimerà té més recepcions publicades que no pas obres, i supera a Oller en nombre de recepcions.

SUMARI

Resum

1. Introducció	5
1.1. Objectius	6
1.1.1. Objectiu principal	6
1.1.2. Objectius específics	6
1.2. Metodologia	7
1.2.1. Fases	7
1.2.2. Fonts consultades	9
1.2.3. Abreviatures bibliogràfiques usades a la base de dades	9
1.2.4. Llibres de Verdaguer, Oller i Guimerà que apareixen a la base de dades	11
2. La revista	12
2.1. Aparició	12
2.2. Història: els setmanaris il·lustrats precedents	13
2.3. Estructura	14
2.3.1. Descripció de la capçalera	16
2.3.2. El preu	17
2.4. La impressió	19
2.4.1. Els gravats	19
2.4.1.1. Tècniques utilitzades	19
2.4.1.2. Característiques dels gravats en l'obra de Verdaguer	19
2.4.1.3. Mostra d'il·lustracions	20
2.4.2. La impremta de la <i>Il·lustració Catalana</i>	26
2.5. 1894: La fi de la primera etapa de la revista	26

3. La presència de Verdaguer, Guimerà i Oller a la revista	
<i>Il·lustració Catalana</i>	27
3.1. Jacint Verdaguer	28
3.1.1. Verdaguer al període 1880-1894	28
3.1.2. Anàlisi d'obres i recepció de Verdaguer	30
3.1.3. Conclusions de l'obra i la recepció de Verdaguer per anys	36
3.2. Narcís Oller	50
3.2.1. Oller al període 1880-1894	50
3.2.2. Anàlisi d'obres i recepció d'Oller	51
3.2.3. Conclusions de l'obra i la recepció d'Oller per anys	57
3.3. Àngel Guimerà	66
3.3.1. Guimerà al període 1880-1894	66
3.3.2. Anàlisi d'obres i recepció de Guimerà	67
3.3.3. Conclusions de l'obra i la recepció de Guimerà per anys	71
4. Conclusions: Verdaguer, Guimerà i Oller a la revista, una anàlisi	82
5. Bibliografia	99

1. Introducció

Sempre he tingut certa fascinació cap a Verdaguer, en part perquè el meu avi era nascut a Folgueroles –igual de Verdaguer– i encara recordo com sempre em parlava ben orgullós d'aquell poeta, igual que els meus pares encara ho fan. Mai havia entès perquè un es podia sentir tan orgullós de Verdaguer, però ara, un cop acabat aquest treball de recerca, ho entenc una mica més: la labor catalanista que va dur a terme, el fet de ser proper al poble i de preocupar-se pels més humils, el sentiment que posava en tot el que feia, les seves reflexions acurades i brillants sobre Catalunya, entre moltes d'altres, condueixen a un mateix a un estat d'orgull. Orgull envers la pàtria, orgull envers el poble i orgull envers les persones que el formen.

Partint d'aquest sentiment previ de desconexió i fascinació alhora envers Verdaguer, vaig emprendre la llarga i fascinant elaboració del treball, sobretot basada en l'anàlisi de les revistes *Il·lustració Catalana*, amb el suport d'un equip de recerca d'una Universitat. Estic molt satisfeta per una banda per haver pogut comptar amb el suport d'un equip de recerca, ja que he tingut accés a material –com ara llibres que no es poden trobar a les biblioteques populars–, he estat assessorada per investigadors experts en el tema tractat i perquè he entès el concepte «recerca» mitjançant el fòrum de debat i la recerca d'informació, tant en obres en paper com en obres digitalitzades. Per altra banda, estic satisfeta perquè aquest treball contribueix al coneixement en diversos àmbits –literari artístic, històric. Per tant, aquest pot ser útil per aportar informació nova a possibles investigadors interessats en el tema.

1.1.Objectius

1.1.1. Objectiu principal

L'objectiu general d'aquest treball és fer un buidatge de la primera edició de la revista *Il·lustració Catalana* entre els anys 1880 i 1894 tot analitzant articles de i sobre Jacint Verdaguer, Narcís Oller i Àngel Guimerà, tots ells autors de la Renaixença catalana. Aquest buidatge es realitza a fi de conèixer millor com va ser la Renaixença a Catalunya i l'aportació que van fer aquests tres personatges a la literatura i a la cultura catalana.

1.1.2. Objectius específics

Al llarg del treball busquem el següent:

- a) Estudiar la ideologia, els fundadors i directors de la revista, els motius d'aparició i els motius de la fi de la primera etapa de la *Il·lustració Catalana* (1880-1894).
- b) Comparar el ressò que van tenir els tres autors a la revista.
- c) Explicar per què hi ha més recepció i menys obra –i viceversa– en la incidència de Verdaguer, Oller i Guimerà a la revista.
- d) Analitzar la incidència de Verdaguer, Oller i Guimerà en la *Il·lustració Catalana* tenint en compte la quantitat d'obres.
- e) Conèixer la repercussió que van tenir Verdaguer, Oller i Guimerà a la revista tenint en compte la quantitat de les seves recepcions.
- f) Aprofundir en el context històric en què van viure els tres autors, l'època de la Renaixença.

1.2. Metodologia

1.2.1. Fases

Per a la realització del treball, vam seguir unes fases, que són les següents: en primer lloc, vam fer un buidatge dels articles presents a la revista que fan referència a Jacint Verdaguer, Narcís Oller i Àngel Guimerà. Aquest buidatge el vam fer a través d'una base de dades. El fet de recollir tota la informació de cada article, ens ha servit per extreure conclusions finals i per comparar dades, entre d'altres.

El funcionament de la base de dades s'explica a través dels diferents camps o ítems que inclou. L'apartat «Ordre» atribueix un número a cada entrada, per tant, podem dir que aquest ítem té funció organitzativa. El camp «Número de la revista» ens indica el número d'edició de la revista que estem tractant. L'ítem «Data» ens dona el dia, mes i any en què es va publicar la revista que comentem i l'ítem «Pàgina» ens informa de la pàgina a la qual està situat l'article que tractem. A continuació trobem el camp «Autor». Aquest ens indica el nom de qui escriu –l'escrit tant pot ser poesia, teatre, prosa, articles o assajos entre d'altres. Quan ens trobem davant d'una traducció, veurem el nom de l'autor original en primer lloc i entre parèntesis el nom del traductor. També podem trobar l'autor formant part d'una comissió –és a dir, que un article hagi estat escrit per un col·lectiu de persones, però que en l'apartat «Autor» només se'n citi una– o bé com a representant d'alguna entitat. Seguint amb el camp «Obra» veurem que ens indica el títol de l'obra –que pot ser literària, un article periodístic o una traducció, entre d'altres– només quan els autors siguin Verdaguer, Oller o Guimerà. Si l'autor no és cap dels tres, el títol del text anirà indicat a l'apartat «Recepció». En aquest apartat trobarem buidats articles que poden fer referència només a un dels tres autors, a dos d'ells o bé tots tres.

En qualsevol dels camps «Autor», «Obra» i «Recepció» podem trobar el símbol *, que indica que la informació no consta a la revista.

A continuació, a l'apartat «Observacions/comentaris» hi trobarem un breu resum sobre el que tracta l'escrit si és una recepció. En el cas que sigui una obra escrita per Verdaguer, Oller o Guimerà, hi trobarem indicat el gènere narratiu de l'obra (prosa, poesia...) i a continuació la seva ressenya documental. A l'apartat «Curiositats» hi veurem sintetitzats fets destacables i rellevants de les entrades que creiem convenient. Per acabar amb l'explicació del buidatge a través de la base de dades, cal afegir que el podrem trobar a l'Annex III del treball.

Un dels treballs paral·lels a la confecció de la base de dades va ser la redacció dels comentaris de cada entrada. En el cas que l'entrada sigui una recepció, és a dir, un text en el qual es faci referència a Verdaguer, Oller i/o Guimerà, hi trobarem un comentari de l'article en qüestió. En canvi, si l'entrada és un text escrit pel propi autor, és a dir, una obra seva, no hi trobarem un comentari sobre l'obra sinó que en la majoria de casos hi trobarem una ressenya documental de l'obra a la qual s'inscriu, si és que anteriorment o posteriorment a la publicació de l'article a la revista s'havia publicat en el context d'una obra o antologia. En el cas que l'obra no s'hagués publicat anteriorment ni posteriorment, no farem una ressenya sinó que indicarem amb precisió els detalls sobre l'obra que tractem. Trobarem els comentaris dels articles a l'Annex II del treball.

Gràcies a aquests resums dels articles, ens podem acostar més a la realitat quotidiana de la Renaixença catalana.

Les dues últimes fases són la redacció del cos del treball i la confecció de les conclusions. Per a la redacció d'ambdós apartats ens hem basat amb el treball fet anteriorment –la base de dades i els comentaris dels articles que fan referència a Verdaguer, Oller i Guimerà de les tres-centes vint-i-cinc revistes que s'inscriuen a la primera etapa de la *Il·lustració catalana* (1880-1894).

Per últim volem destacar que aquest treball es complementa amb tres Annexos (I, II i III). A l'Annex I hi trobarem il·lustracions que fan referència a Verdaguer, a Oller i a Guimerà; a l'Annex II hi trobarem els comentaris dels articles –que poden ser obres d'un dels tres autors o bé recepcions en les quals es parla d'aquests autors–; a l'Annex III, com hem dit anteriorment, hi trobarem impresa la base de dades corresponent al buidatge de les revistes de la primera etapa de la *Il·lustració Catalana* (1880-1894).

1.2.2. Fonts consultades

A continuació citarem les fonts principals que hem utilitzat per a la redacció del treball. En primer lloc, cal destacar la font documental anomenada *Història de la premsa catalana*¹. D'aquest llibre ens hem centrat concretament en el capítol anomenat «La primera revista gràfica: la *Il·lustració Catalana*», en el qual es fa referència als inicis de la revista, al final de la seva primera etapa, de 1880 a 1894, i els motius del final d'aquesta, entre d'altres.

En segon lloc, cal fer referència a la *Biblioteca Nacional d'Espanya* –BNE– present a internet. A través aquesta font hem pogut tenir accés a gairebé totes les revistes que inclou la primera etapa de la revista, que va de 1880 a 1894. Les revistes que mancaven la BNE les vam trobar a l'ARCA –Arxiu de Revistes Catalanes Antigues– i al RACO –Revistes Catalanes amb Accés Obert.

1.2.3. Abreviatures bibliogràfiques usades a la base de dades

Tot seguit veurem les abreviatures referents a l'obra de Verdaguer:

IC *Idil·lis i cants místics*.

SS *Lo Somni de Sant Joan*.

LMO *Llegendari de Montserrat*.

OMO *Odes de Montserrat*.

AM *Aires del Montseny*.

RTA *Roser de tot l'any*.

EV *Excursions i viatges*.

PA *Pàtria*.

CAR *Caritat*.

CAN *Canigó*.

CNT *Càntics*.

PD *Poesia dispersa*.

JI *Jesús Infant*.

¹ TORRENT, Joan; TASIS, Rafael. *Història de la premsa catalana*. Barcelona: Editorial Bruguera, S.A., (1966), p. 192-198.

A continuació veurem les abreviatures referents a l'obra d'Oller:

NC *Notes de color.*

DTC *De tots colors.*

RN *Records de noi.*

LB *La bufetada.*

MN *Memòries d'un nihilista.*

PV *Prosa vària.*

DI *Dispersos i inèdits.*

FP *Figura i paisatge.*

LP *Al llapis i a la ploma.*

LFO *La febre d'or.*

Tot seguit veurem les abreviatures referents a l'obra d'Oller:

DCP *Discursos. Cants a la Pàtria.*

PO *Poesies*

MO *Monòlegs*

TRA *Tragèdies*

1.2.4. Llibres de Verdaguer, Oller i Guimerà que apareixen a la base de dades

TO, I VERDAGUER, Jacint. *Prosa*. TO, I. A cura de Joaquim Molas i d'Isidor Cònsul. Barcelona: Proa, 2002.

TO, II VERDAGUER, Jacint. *Poemes llargs. Teatre*. TO, II. A cura de Joaquim Molas i d'Isidor Cònsul. Barcelona: Proa, 2003.

TO, III VERDAGUER, Jacint. *Poesia, 1. Totes les obres, III*. A cura de Joaquim Molas i Isidor Cònsul. Barcelona: Proa, 2005.

TO, IV VERDAGUER, Jacint. *Poesia, 2*. TO, IV. A cura de Joaquim Molas i d'Isidor Cònsul. Barcelona: Proa, 2006.

OC Oller OLLER, Narcís. *Obres Completes, I i II*. Estudi crític de Manuel de Montoliu (I) i Cloenda de Maurici Serrahima (II). Barcelona: Editorial Selecta, 1985.

OC Guimerà GUIMERÀ, Àngel. *Obres Completes, I i II*. Pròleg de Josep Maria de Sagarra (I) i pròleg de Josep Miracle (II). Barcelona: Editorial Selecta, 1975 (I), 1978 (II).

2. La revista

2.1. Aparició

La primera edició de la *Il·lustració Catalana* es va publicar el 10 de juliol de 1880 a Barcelona. El local d'Administració i Redacció de la revista estava situat al carrer Unió número 28 de Barcelona. També cal afegir que l'editor i propietari de la revista en els seus inicis era Carles Sampons i Carbó².

Un dels motius d'aparició és el fet de respondre a «una verdadera necessitat», tal i com s'indica a la segona pàgina del primer número de la revista. Aquest punt fa referència a la restauració dels Jocs Florals de Barcelona l'any 1859. Es diu que en aquell any els Jocs Florals eren vistos com una forma d'arcaisme pel fet d'haver-los restaurat. Al cap de vint-i-dos anys, el 1880, els Jocs Florals eren considerats una institució molt popular i una font de riquesa per l'art i la literatura de Catalunya. En aquells moments, doncs, aquesta revista responia a la necessitat dels catalans de tenir una revista de caire artístic i científic a la vegada en català, la qual contribuïa a la causa catalanista.

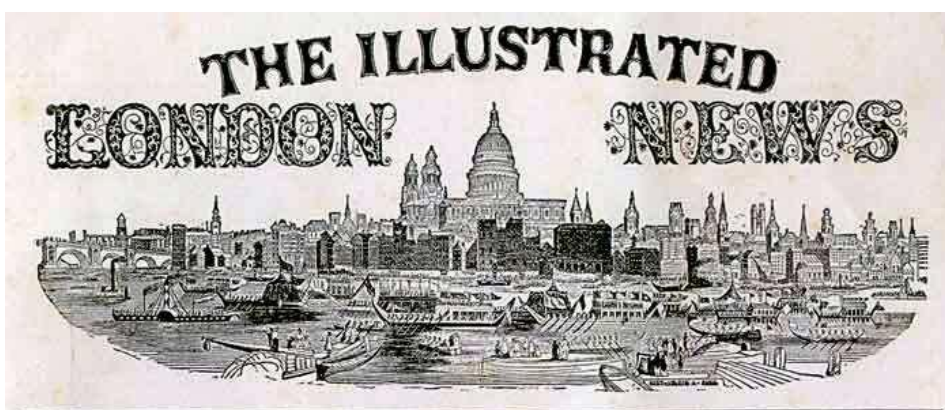
A continuació veurem que a partir dels «setmanaris il·lustrats precedents», punt que seguidament exposarem, entendrem millor un dels motius principals pel qual va aparèixer la revista: la necessitat per part de les classes cultes i benestants –i en especial la necessitat per part dels redactors de la revista– de fer una *Il·lustració catalana* digna de la resta d'*Il·lustracions* que es publicaven a Europa. És per aquest motiu que l'equip de redacció va acudir als millors artistes tant de Catalunya com de l'estranger per tal que s'encarreguessin de la part il·lustrada.

² No hem trobat referències biogràfiques de l'autor més enllà del que ja sabem –havia sigut l'editor i el propietari de la *Il·lustració Catalana* des dels seus inicis fins l'any de la seva mort, el 1882.

2.2.Història: els setmanaris il·lustrats precedents

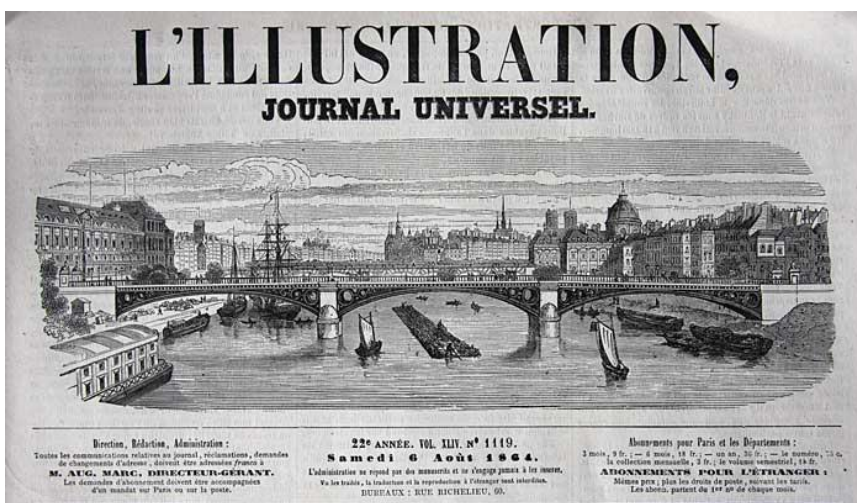
A partir de la primera meitat del segle XIX van començar-se a concebre les primeres revistes i diaris il·lustrats. Si remuntem en la història, veurem que el primer setmanari il·lustrat del món és *The Illustrated London News*. Es tracta d'una revista anglesa – originària del Regne Unit– que va començar a publicar la primera edició del setmanari il·lustrat el 14 de maig de 1842 fins el 1971.

The Illustrated London News sorgí quan Herbert Ingram va arribar a la conclusió que el diari *Weekly Chronicle* (1836-1867) es venia més quan s'incloïen imatges als articles. A partir d'aquesta deducció, Ingram va decidir llençar-se a publicar un setmanari de caire informatiu i que inclogués il·lustracions en totes les seves edicions.

Font 1. Capçalera del setmanari *The Illustrated London News*

Més endavant, a França va sorgir el diari *L'Illustration* (1843-1944) a influència del setmanari anglès precedent.

Font 2. Capçalera del diari francès *L'Illustration*

2.3. Estructura

En referència a l'estructura de la revista, podem dir que a la primera pàgina s'hi troba la capçalera, que descriurem al següent punt. Sota la capçalera hi consta l'any, el lloc i la data de publicació i el número de la revista. A continuació hi trobem una taula de continguts en la qual hi consten els preus de subscripció de la revista per any, semestre i trimestre; el nom del director de la revista (a partir de la revista número 77, que va sortir el 30 de desembre de 1882 anunciant la mort del primer director, Carles Sampons, a la graella hi constarà el nom del nou director, Francesc Matheu³ i també el nom del fundador, Carles Sampons), i per últim els preus de subscripció pagant en or, per any i semestre. Aquest últim apartat de la graella anava dirigit sobretot als catalans que residien al centre i al sud d'Amèrica.

Tot seguit ens trobem amb el sumari, que incorpora els títols dels diversos articles o obres que s'inclouran al número de la revista i també inclou els títols i en algunes ocasions l'autor dels diversos gravats que hi trobarem presents.

A continuació distingirem els diferents apartats presents en la revista. En primer lloc cal destacar la «Crònica General» que explicava els fets o notícies que s'havien donat recentment, com és ara la crònica d'un concert o de certàmens literaris i musicals, la celebració d'actes patriòtics, les activitats que havien dut a terme de les diverses entitats de caire catalanista (com l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques o l'Associació d'Excursions Catalana), entre d'altres fets. Quant als redactors d'aquesta secció de la revista al llarg de la primera edició de la *Il·lustració Catalana* (1880-1894), van ser tres. El primer redactor de la «Crònica General» va ser Jacint Laporta i Mercader⁴, que va escriure aquest apartat des del primer número de la revista (10 de

³ Francesc Matheu i Fornells (1851-1938). Era nét d'indians i fill d'un advocat que residí a Barcelona des de l'any en què Francesc Matheu va néixer. Va ser nomenat mestre en gai saber el 1897 i va ser mantenidor dels Jocs Florals els anys 1880, 1881, 1899, 1908, 1919, 1925 i 1933. Va ser-ne president l'any 1902. El 1882, dos anys després de l'inici de la *Il·lustració Catalana*, va passar-ne a ser el director, ja que malauradament Carles Sampons i Carbó, el primer director de la revista, havia mort. Font: ENCICLOPÈDIA CATALANA. *Francesc Matheu i Fornells*.

⁴ Jacint Laporta i Mercader (1854-1938). Era d'origen barceloní, concretament de Sants, i va graduar-se en Medicina a la Universitat de Madrid l'any 1884. Tot i ser barceloní, passava bona part de l'any a St. Martí de Torrelles, on vivia en una masia rural. Laporta tenia un cercle reduït d'amics a Barcelona, que eren Francesc Matheu, Ramon E. Bassegoda, Ramon Picó i Campamar i Thomas. Més endavant va passar a assistir a tertúlies d'escriptors i va començar a confeccionar-se la seva pròpia ideologia patriòtica, catalanista i separatista.

Quant a la seva obra, ell redactava de forma simple, senzilla, clara i de manera que tothom ho pogués entendre. Abundaven en la seva obra diàlegs, descripcions i poemes entre d'altres. Al llarg de la seva vida va dirigir publicacions en revistes, va fundar entitats culturals (com ara *Els segadors* l'any 1900) i va organitzar certàmens literaris. Font: MASCLANS, Francesc. «Jacint Laporta i Mercader», *Meridià*. Barcelona: I, 26 d'agost de 1938, núm. 33, p. 6.

juliol de 1880) fins a la revista número 270 (15 d'octubre de 1891). A partir del número 270, Enric Laporta i Mercader va ser el redactor d'aquest apartat fins al número 297 (30 de novembre de 1892). Quant a l'últim redactor de la «Crònica General» veiem que va ser L. Mercader, que va escriure-la fins a l'últim número de la primera edició de la revista (31 de març de 1894).

Cal destacar també l'apartat anomenat «Nostres grabats». Aquest es dedica bàsicament a donar més informació sobre els diversos gravats de la revista, l'autor del gravat i significat que té entre d'altres.

A la secció «Novas», inicialment denominat «Secció de Novas», s'explicaven els fets o notícies més rellevants que havien passat recentment, com per exemple la crònica d'un concert, la crònica de certàmens literaris -com els Jocs Florals- i musicals i la celebració d'actes patriòtics, entre d'altres.

Un dels altres apartats que solia aparèixer és el de «Llibres rebuts». Aquí els redactors de la revista feien referència als llibres que la Redacció de la *Il·lustració Catalana* havia rebut. Llavors, els periodistes de la revista feien publicitat sobre l'obra rebuda. Solien ser llibres que s'havien publicat recentment, obres teatrals escrites i publicades en format llibre, entre d'altres.

Amb l'inici de la publicació de la revista es va obrir un apartat anomenat «Secció de Bellas Arts», el qual només es va publicar durant el primer any de la revista (1880).

A part de tots aquests apartats establerts gairebé a cada número, a la revista també s'hi publicaven obres poètiques, obres teatrals, obres en prosa, articles crítics, entre d'altres.

Per últim, afegirem que al llarg de la publicació de la revista, a cada edició de la revista es va incrementant el nombre d'anuncis publicitaris, que són, en part, els que ajuden a finançar les despeses que comporta sostenir aquesta revista.

2.3.1. Descripció de la capçalera

PERIODICH QUINZENAL, ARTÍSTICH, LITERARI Y CIENTÍFICH

Font 3. Capçalera de la *Il·lustració Catalana*

La capçalera de la *Il·lustració Catalana* conté diversos símbols del nacionalisme català. Si comencem l'anàlisi pels marges de la capçalera, observarem quatre escuts corresponents a les quatre províncies de Catalunya. A la part central superior de la capçalera, s'hi poden veure les muntanyes de Montserrat. Just al centre del gravat hi trobarem el títol de la revista en majúscules. Just al capdamunt del títol hi observem la figura d'un pagès amb la mà alçada i amb barretina, símbol propi del patriotisme català propi de la Renaixença. Aquest personatge està rodejat pel cantó dret i esquerre per fulles de roure, de boix grèvol i d'una flor de neu, respectivament. Just a sota del títol hi trobarem diversos símbols de l'Art: una lira, una ploma, un llapis, un compàs sostingut per un llibre obert i tots ells encerclats per flors i fulles. Tant l'extrem dret com l'esquerre de la capçalera es veuen arrodonits per una palma i per una branca de llorer.

Quant al format de la capçalera, podem dir que el disseny el va fer Enric Serra –un pintor de Barcelona– i que va ser gravat per Enric Gómez Polo –germà del dibuixant i gravador Simó Gómez Polo.

2.3.2. El preu

Un dels apartats que veiem just seguit de la capçalera són les graelles informatives dels preus, que mostrarem a continuació.

Compararem el primer número amb el número 180:

PREUS DE SUSCRIPCIÓ				
	ANY	SEMESTRE	TRIMESTRE	MES
Espanya y Portugal	60 ra's	32 rals	18 rals	6 ra's
Països de l' Unió Postal . . .	70 »	40 »	»	»
No 's servirà cap subscripció que no 's pagui per endavant				

PREUS DE SUSCRIPCIÓ PAGANT EN OR		
	ANY	SEMESTRE
Cuba y Puerto-Rico	5 pesos forts	3 pesos forts
Filipinas, Méjich y Riu de la Plata . .	6 » »	3'50 » »
Y en los otros països, los preus d' España y además lo franqueo		

Núm. 1

Se publica 'ls días 15 y últim de cada mes			
PREUS DE SUSCRIPCIÓ	ANY	SEMESTRE	TRIMESTRE
Espanya.	15 pessetas	8 pessetas	4'50 pessetas
Països de l' Unió Postal.	20 »	11 »	»
Se paga per endavant.—Números solts, 1 pesseta			

Se publica 'ls días 15 y últim de cada mes		
PREUS DE SUSCRIPCIÓ, PAGANT EN OR	ANY	SEMESTRE
Cuba y Puerto-Rico.	5 pesos forts	3 pesos forts
Filipinas, Méjich y Riu de la Plata. . .	6 » »	3'50 » »
Se paga per endavant.—Números solts, 1 pesseta		

Núm. 180

El primer número, corresponent al 10 de juliol de 1880, la revista valia a Espanya i Portugal 60 rals, mentre que el número 180 valia 15 pessetes. El preu no va

augmentar ni disminuir, sinó que es va mantenir, ja que un ral equivalia a 25 cèntims de pesseta i, per tant, 60 rals són igualment 15 pessetes.

L'import de la revista s'havia de pagar per endavant i tant es podia pagar en diners com en or. En aquest apartat descobrim que la revista, a part de vendre's arreu d'Espanya, també es venia a Portugal, Cuba, Puerto Rico, Filipines, Mèxic, Rio de la Plata i d'altres.

Per concloure amb l'apartat referent al preu, cal afegir que la *Il·lustració Catalana* va ser una plataforma de difusió de la Renaixença, en especial de Verdaguer, Oller i Guimerà. Estava destinada a un públic, selecte, amb formació educativa i influent en diversos àmbits, d'entre els quals en destacava l'àmbit cultural. L'aspecte positiu de la revista era que feia que aquest públic selecte, pròpiament format per classes benestants – mitjanes i altes– creés opinió i que aquesta es difongués.

2.4. La impressió

2.4.1. Els gravats

2.4.1.1. Tècnica utilitzada

La majoria dels gravats que són presents a la revista van estar creats a partir de la tècnica de la xilografia. Segons l'Enciclopèdia Catalana, entenem per *xilografia* l'art de gravar a la fusta, que consisteix a rebaixar i entallar les parts de la superfície d'una planxa de fusta. És a dir, es fa un relleu a una superfície de fusta en la qual s'hi escamparà el pigment i finalment aquesta matriu amb relleu s'estamparà sobre el paper.

2.4.1.2. Característiques dels gravats en l'obra de Verdaguer

Si ens fixem en els gravats que s'inclouen en el marc de l'obra i la recepció de Verdaguer⁵, trobarem en tots ells un seguit de característiques comunes que a continuació citarem. En primer lloc, cal destacar que els gravats se situen en l'època de la Renaixença. La Renaixença va ser un moviment català de ressorgiment cultural que es va iniciar a Catalunya a partir de la primera meitat del segle XIX. De fet, la Renaixença va ser un moviment que va lligat al moviment romàntic. El romanticisme, estès per tot Europa a partir del segle XVIII i al llarg del XIX, es fonamentà en la potenciació i l'exaltació dels valors culturals i de la història dels pobles, en el sentiment religiós, en la visió subjectiva de les coses, entre d'altres. Verdaguer, partint de la base romàntica, viatjà a diversos països tot buscant l'origen o les arrels de les nacions en el folklore, en la seva cultura, en els seus edificis medievals. Per aquest motiu els gravats que acompanyen l'obra de Verdaguer, sobretot els que fan referència als seus viatges⁶ –*Dietari d'un pelegrí a Terra Santa* i *A vol d'aucell*– són bàsicament intents per part de Verdaguer de retratar la cultura d'un poble i de desxifrar-ne l'origen –tenint en compte que la cultura catalana s'arrelà a l'època medieval, Verdaguer buscava en les cultures dels pobles l'estil medieval per tal de d'arribar una mica més a les arrels de la cultura catalana.

⁵ Vegeu Annex I.

⁶ Verdaguer viatjà a Terra Santa i al centre i nord d'Europa, entre d'altres indrets. Ell es va dedicar a recopilar informació sobre aquests viatges, la qual es publicà posteriorment en dos llibres: *Dietari d'un pelegrí a Terra Santa* i *A vol d'aucell*, respectivament. Ambdues obres es van publicar a la *Il·lustració Catalana* per parts. En cada part es publicava un seguit d'anotacions acompanyades de gravats que feien referència als llocs on ell havia viatjat.

2.4.1.3. Mostra d'il·lustracions

En aquest apartat del treball hem decidit incloure gravats que no tinguessin directament un lligam amb Verdaguer, Guimerà i Oller. Hem inclòs sis il·lustracions – escollides a mesura que fèiem el buidatge de les tres-centes vint-i-cinc revistes que incorpora la primera etapa de la *Il·lustració Catalana*, 1880-1894–, tres de les quals són retrats de persones –Jaume Balmes, J.M. de Pereda i de Josep Yxart–, i dues d'elles són gravats que mostren la cara més científica de la revista, en tant que aquesta també es considera «revista científica», entre d'altres, a partir de la següent subtítol:

PERIODICH QUINZENAL, ARTISTICH, LITERARI Y CIENTÍFICH

Quant al cinquè gravat, es tracta d'un mapa publicat el maig de 1883. Aquest ens informa del nombre d'habitants per regions –Catalunya Nord, Andorra, Catalunya, Comunitat Valenciana i Illes Balears.

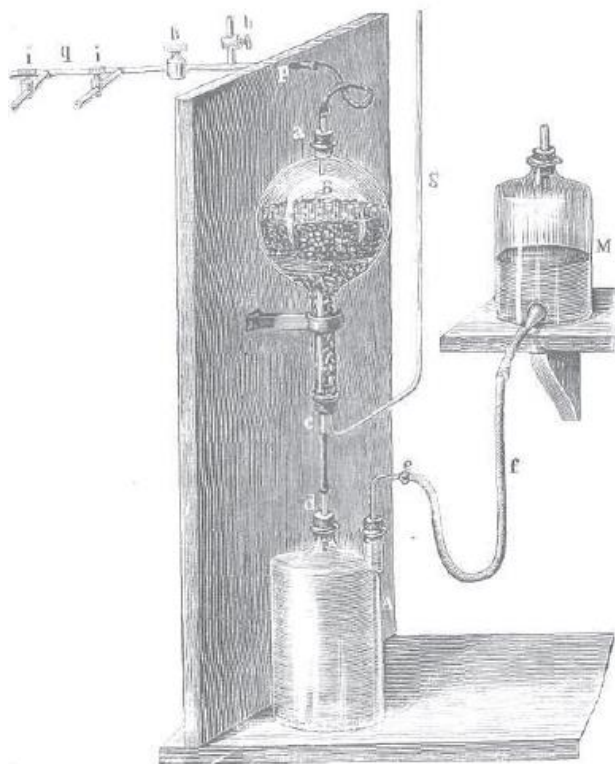

Font 4. *L'insigne Philosoph D. Jaume Balmes*, Dibuix de Torrecassana; gravat per Perez (Revista núm. 2, 20/07/1880)

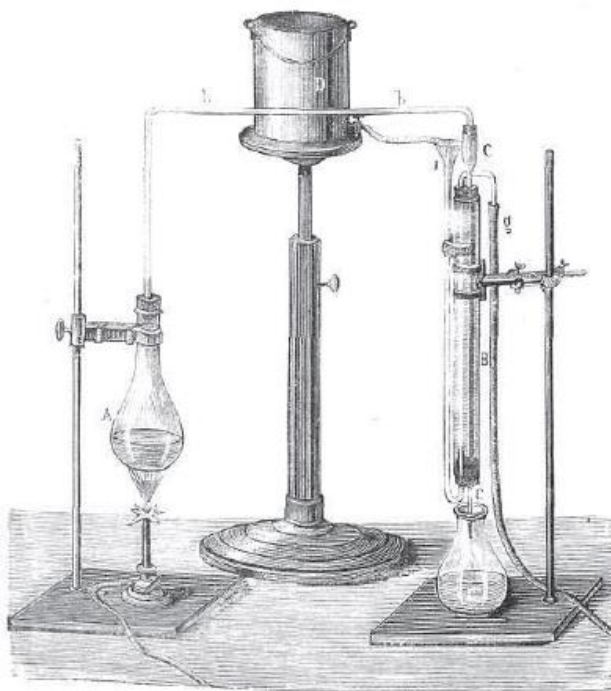

J. M. DE PEREDA, PER P. ROSS

Font 5. *J. M. de Pereda*, per P. Ross (Revista núm. 128, 15/02/1885)

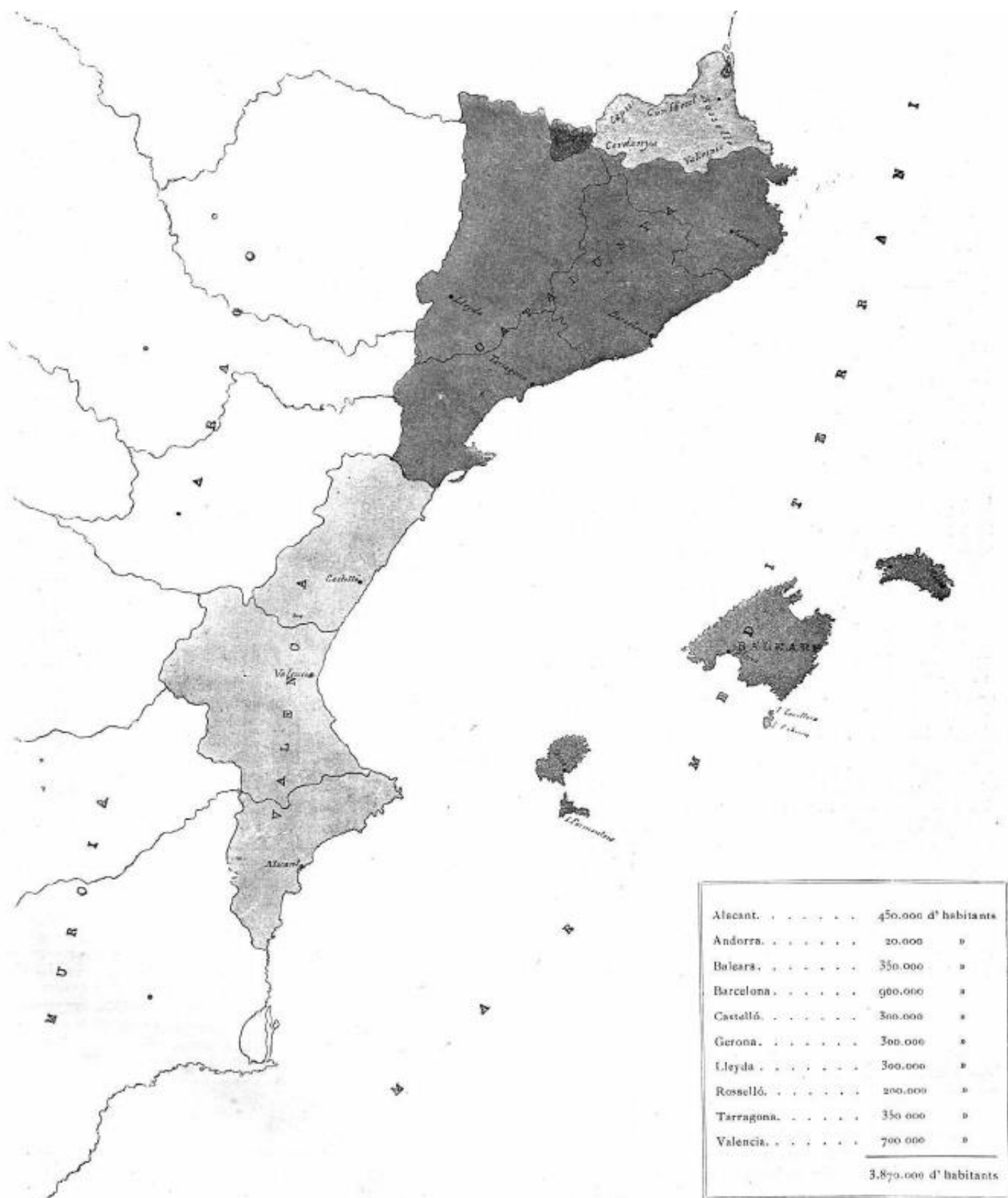
Font 6. De l'article «Tractat d'anàlisi química qualitativa», de Remigi Frenssenius (traducció de Vicens Peset) (Revista núm. 138, 15/04/1886)

Font 7. Extret de l'article «Tractat d'anàlisi química qualitativa», de Remigi Frenssenius, traducció de Vicens Peset (Revista núm. 138, 15/04/1886)

Font 8. *Don Joseph Yxart*, per J. Cabrinety (Revista núm. 255, 28/02/1891)

MAPA DE LA LLENGUA CATALANA

Font 9. *Mapa de la llengua catalana* (Revista núm. 85, 06/05/1883)

2.4.2. La impremta de la *Il·lustració Catalana*

Per tal d'arribar a descobrir com va aparèixer per primer cop la impremta de la revista, primer de tot cal que ens fixem en un altre periòdic sorgit el gener de 1877 a Madrid, anomenat *La Academia*. En un primer moment aquest periòdic no es podia considerar «il·lustrat» ja que només hi figuraven uns pocs gravats. Malgrat aquest fet, al cap d'un any, el 1878, va passar a ser un periòdic pròpiament il·lustrat pel fet d'incloure més gravats a les seves publicacions.

Cal destacar que els directors de la revista eren Francesc M. Tubino i Juan de Dios de la Rada i Delgado, i que el propietari de *La Academia* era el barceloní Pere Comas i Figueras –un home molt ric, negociant en pells.

En un moment determinat va donar el dot a la seva germana, la qual s'havia casat amb Evarist Ullastre. Amb aquest dot, el seu cunyat volia establir una impremta a Barcelona amb la condició que Comas hi traslladés la impremta de la seva revista. Pere Comas va acceptar i va traslladar a Barcelona la impremta de *La Academia*, que abans estava establerta a Madrid.

Un dia inesperat, Pere Comas va decidir deixar de publicar *La Academia*. Carles Sampons, que era l'encarregat administratiu de la revista, va decidir comprar tots els gravats d'aquesta i canviar el nom de la revista, tot anomenant-la *Il·lustració Catalana*. Sampons va decidir muntar un equip de col·laboradors de la nova revista, que serien la base de l'equip de redacció: Ramon E. Bassegoda, Franquesa i Gomis i Jacint Laporta.

D'aquesta manera va sorgir la impremta i la Redacció de la *Il·lustració Catalana*.

2.5. 1894: la fi de la primera etapa de la revista

Podríem dir que el motiu principal pel qual la *Il·lustració Catalana* (1880-1894) va deixar-se de publicar, va ser un problema que havia afectat a totes les *Il·lustracions* del moment: el fet de substituir els gravats –duts a terme a partir del sistema de fotogravat– per reproduccions fotogràfiques. Tot i que el director de la *Il·lustració Catalana* –en aquells moments Francesc Matheu– va invertir en el sistema de fotogravat, el seu projecte s'anava afeblint cada vegada més, de manera que el trenta-ú de març de 1894 es va publicar l'últim número de la revista.

3. La presència de Verdaguer, Guimerà i Oller a la revista *Il·lustració Catalana*

Per tal de poder analitzar la presència dels tres autors a la revista, ens hem basat en les dades que vam obtenir del buidatge de les tres-centes-vint-i-cinc revistes –que inclou tots els números de la primera etapa de la *Il·lustració Catalana* que va des de 1880 fins a 1894.

En aquesta base de dades hi destaquen dos camps, que són l'apartat «Obra» i «Recepció». Quan parlem d'obres ens referim a aquells textos escrits per un dels tres autors: Jacint Verdaguer, Narcís Oller i/o Àngel Guimerà. Per altra banda, formen la recepció tots aquells textos que fan referència a un dels tres autors que hem citat anteriorment, però que no han estat escrits per ells mateixos, sinó per una altra persona.

A les conclusions individuals de cada autor, que exposem en els apartats següents, hi trobarem un subapartat anomenat «Verdaguer/Oller/Guimerà al període 1880-1894». En aquest apartat hi consta la vida de l'autor en el període de la revista que estudiem. D'aquesta manera relacionem els resultats obtinguts de la base de dades amb la creació literària de l'autor. També ens trobarem l'apartat anomenat «Conclusions: Verdaguer, Oller i Guimerà a la revista, una anàlisi» després de veure les conclusions individuals de Verdaguer, Oller i Guimerà. En aquest apartat donem respostes als objectius plantejats en començar aquest treball de recerca.

També cal afegir que cada article que hem trobat a la revista l'hem comentat segons si era obra –en aquest cas en fèiem una ressenya documental– o bé si era recepció –en aquest cas escrivíem un comentari del text en qüestió. Trobarem més informació de les obres i de la recepció de Verdaguer que apareixen a la *Il·lustració Catalana* (1880-1894) a l'Annex II del treball en forma de comentaris o bé de ressenyes.

Per últim, informem que hem normalitzat els noms de les persones i els títols de les obres dels tres autors estudiats que es van publicar posteriorment. Els títols dels poemes els hem recollit amb la ortografia original, vuitcentista. També afegim que hi pot haver contradiccions en les grafies d'alguns cognoms, les quals ja hi eren presents a l'original de la *Il·lustració Catalana*.

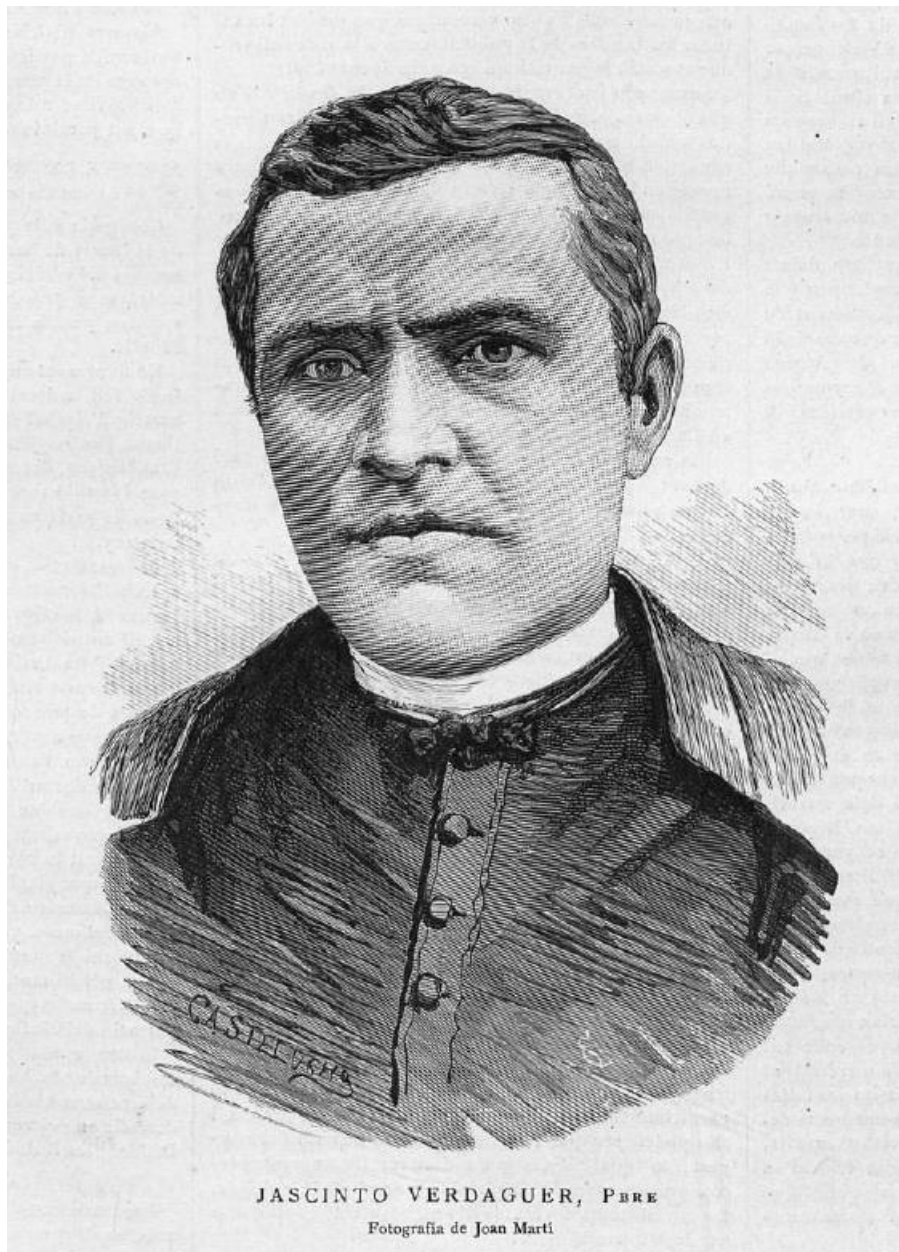
3.1. Jacint Verdaguer i Santaló

3.1.1. Verdaguer al període 1880-1894

Els inicis de la primera etapa de la *Il·lustració Catalana* (1880-1894) corresponen a l'Etapa de maduresa de Verdaguer (1877-1889). Aquesta etapa s'inicia amb la publicació de *l'Atlàntida* (1877). Al llarg de l'etapa de producció literària anterior, l'anomenada etapa juvenil, Verdaguer havia esdevingut un autor reconegut internacionalment.

Tal i com observarem en els apartats següents, el 1879 va publicar *Idil·lis i cants místics*, obra estretament lligada al tema religiós; el 1880 trobem *Montserrat* –inclou *Llegenda de Montserrat* i *Cançons de Montserrat*, que són obres que tracten sobretot de temes relacionats amb la religió i amb la pàtria. El 1882 publicà un poema de caire religiós anomenat *Lo somni de Sant Joan*, el qual es va reescriure i reeditar el 1887. Al 1885 va publicar *Caritat* amb l'afany de donar suport i ajudar les víctimes dels terratrèmols produïts a Andalusia al mateix 1885. Continuant amb el 1886, publica *Canigó* i posteriorment a la segona edició de 1901, comptà amb l'epíleg «Los dos campanars». Cal destacar també la publicació d'altres obres com ara *Càntics* (1882, 1889), que inclou poemes de caràcter religiós; *Pàtria* (1888), la qual recollia un seguit de poemes que havia escrit als anys anteriors; *Excursions i viatges* (1887), una recopilació de les experiències viscudes per part de Verdaguer en els seus viatges al nord i al centre d'Europa, la costa d'Àfrica i els Pirineus. Ja al final de l'etapa de maduresa, ens trobem el 1889 amb el *Dietari d'un pelegrí a Terra Santa*. Per tant, aquest període de producció literària de Verdaguer el podríem definir com a *culminant* per la qualitat de l'obra produïda.

Quant a l'etapa de vellesa, comprèn des de 1890 fins al 1894. La seva producció literària en aquesta etapa la relacionem sobretot amb una trilogia d'obres que tracta sobre la infància de Jesús. Totes aquestes obres estaven formades per diversos poemes, els quals es varen recollir posteriorment –el 1896– en l'obra *Jesús Infant*. La trilogia és la següent: «Nazareth» (1890), «Bethlem» (1891) i «La fugida a Egipte» (1893). Al 1893 el van desterrar al santuari de La Gleva. A partir de llavors la seva producció literària va canviar tot abandonant la poesia èpica i patriòtica i basant-se en la poesia de caire religiós i personal. Una de les altres obres que trobarem publicades a la revista seran poemes de l'obra *Roser de tot l'any*, publicat el 1894.

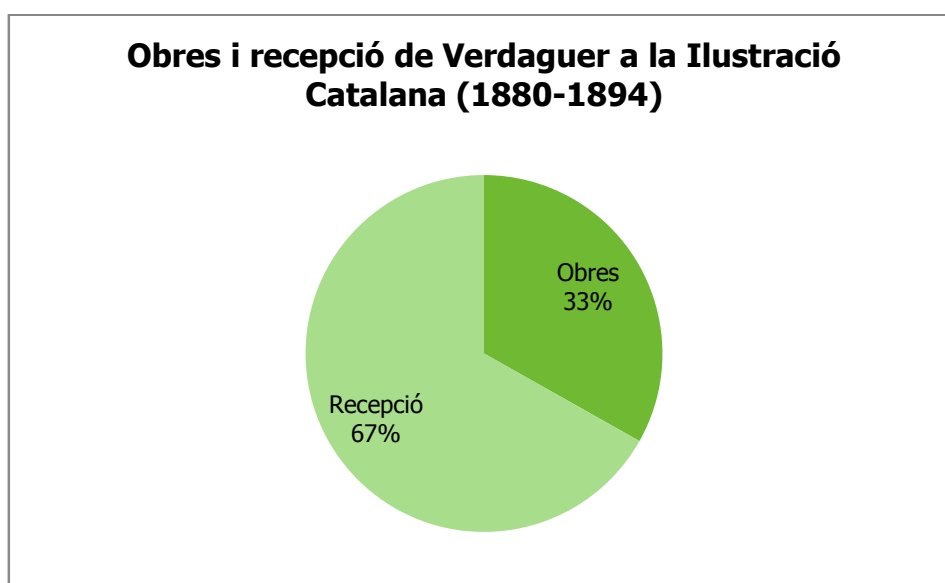
Font 10. *Jascinto Verdager, Pbre.* Fotografia de Joan Martí

3.1.2. Anàlisi d'obres i recepció de Verdaguer

Aquest gràfic que veurem a continuació ens mostra les obres i la recepció de Verdaguer a la primera etapa de la revista (1880-1894). Ens dóna les dades en tant per cent.

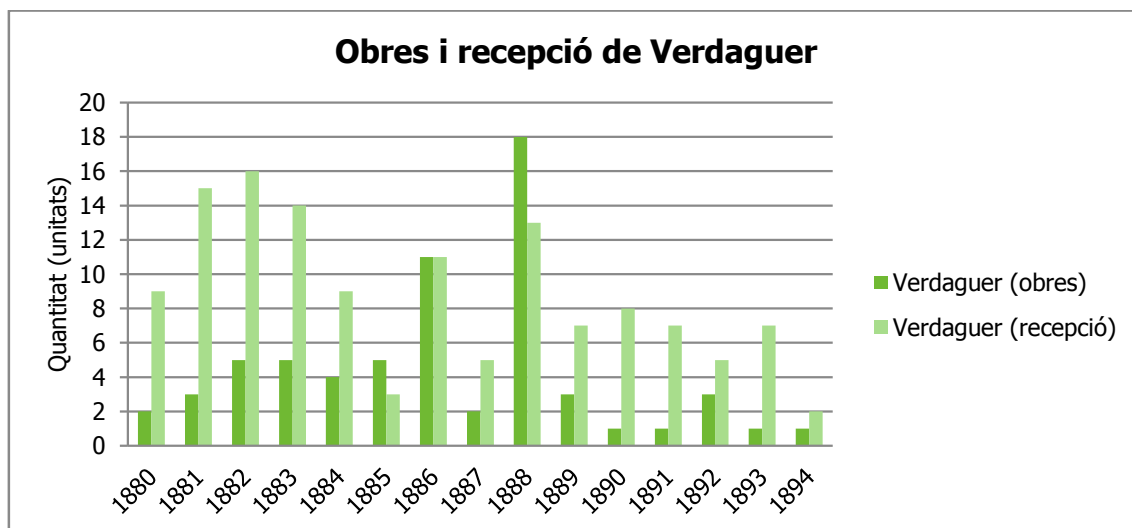
Quant a les obres, indicades amb color verd fosc, en trobem un 33% (un total de 65). Aquest percentatge representa una tercera part del total d'obres i recepció juntes. Quant a la recepció, indicada amb verd clar, en trobem un 67% (un total de 131). Aquest percentatge representa les dues terceres parts restants de les obres i recepció de Verdaguer juntes, presents a la primera etapa de la revista, de 1880 a 1894.

Així doncs, la incidència desigual de les obres i la recepció de Verdaguer a la revista és un fet prou destacable, el qual comentarem en el gràfic de barres que veurem a continuació del gràfic circular.

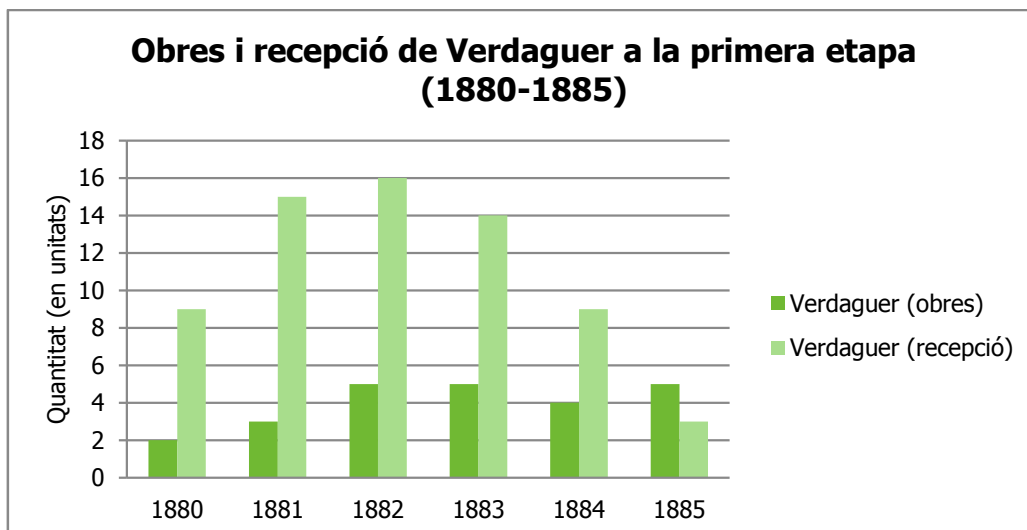
	Verdaguer
Obres	65
Recepció	131

En el gràfic que veurem a continuació hem aprofundit en les dades del gràfic anterior: hem comptabilitzat, a partir de la base de dades, el nombre d'obres i el nombre de recepcions de Verdaguer presents en la revista des de 1880 fins a 1894, anys que coincideixen amb la primera etapa d'*Il·lustració Catalana*.

Per a l'anàlisi del gràfic hem diferenciat les obres –en verd fosc– de la recepció –en verd clar– i hem establert uns criteris per a l'anàlisi d'aquests dos conceptes.

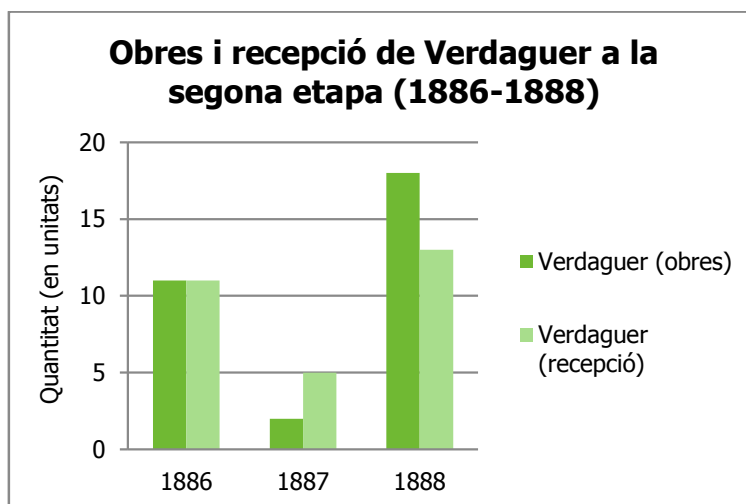
Pel que fa al concepte obra, si ens fixem en el gràfic, distingim tres etapes de l'obra de Verdaguer presents a la *Il·lustració Catalana* entre 1880 i 1894. La primera etapa (1880-1885) es caracteritza per la publicació de relativament poques obres de Verdaguer a la revista, entre dues i cinc obres per any. Aquest període coincideix amb la publicació de diversos textos, majoritàriament poesia, tot i que també en trobem en prosa. A continuació hem seccionat el gràfic anterior, centrant-nos en els anys de la primera etapa (1880-1885). També detallem el nom d'aquests textos i l'any en què es van publicar i al costat, en cursiva, l'obra a la qual pertany el poema o narració en prosa:

- «Riquilda», 1880. *Llegenda de Montserrat*.
- «Cançó de Bressol» [«Lo Noi de la Mare»], 1880. *Idil·lis i cants místics*.
- «Á Jesús Crucificat», 1881. *Idil·lis i cants místics*.
- «Sant Bernat», 1881. *Lo Somni de Sant Joan*
- «Himne de Coronació a la Verge de Montserrat», 1881. *Llegenda de Montserrat*.
- «Santa Catarina», 1882. *Lo Somni de Sant Joan*.
- «A un viatger», 1882. *Idil·lis i cants místics*.
- «La rosa marcida», 1882. *Caritat*.
- «La mort de Santa Teresa», 1882. *Poesia dispersa*.
- «Santa Cecília», 1882. *Idil·lis i cants místics*.
- «L'aureneta», 1883. *Pàtria*.
- «A la mort de n'Antoni López», 1883. *Caritat*.
- «Los poetes a la Verge de Montserrat», 1883. *Odes de Montserrat*.
- «L'Aplech de Mongarri», 1883. (carta de Verdaguer al canonge Collell publicada a *La Veu del Montserrat*).
- «Lo plor de la tórtora», 1883. *Idil·lis i cants místics*.
- «Anyoransa a S.A. Doña María de la Pau. Princesa de Baviera», 1884. *Pàtria*.
- «Passió de Nostre Senyor Jesucrist», 1884. *Càntics*.
- «Excursió al Alt Pallars», 1884. *Excursions i viatges*.
- «Excursió al Alt Pallars», 1884. *Excursions i viatges*.
- «La veu de l'Atlàntida», 1885. *Caritat*.
- «Recorts de la costa d'Àfrica. Notes de una cartera de viatge», 1885. *Excursions i viatges*.

- «Recorts de la costa d'Àfrica. Notes de una cartera de viatge», 1885. *Excursions i viatges*.
- «Recorts de la costa d'Àfrica. Notes de una cartera de viatge», 1885. *Excursions i viatges*.
- «Lo farell, 1885». *Pàtria*.

Quant a la segona etapa (1886-1888), es caracteritza per l'increment de publicacions sobretot els anys 1886 i 1888, onze i divuit obres respectivament. En canvi, a l'any 1887 es publiquen tan sols dues obres a la revista. Observem les diverses obres ordenades cronològicament per ordre d'aparició:

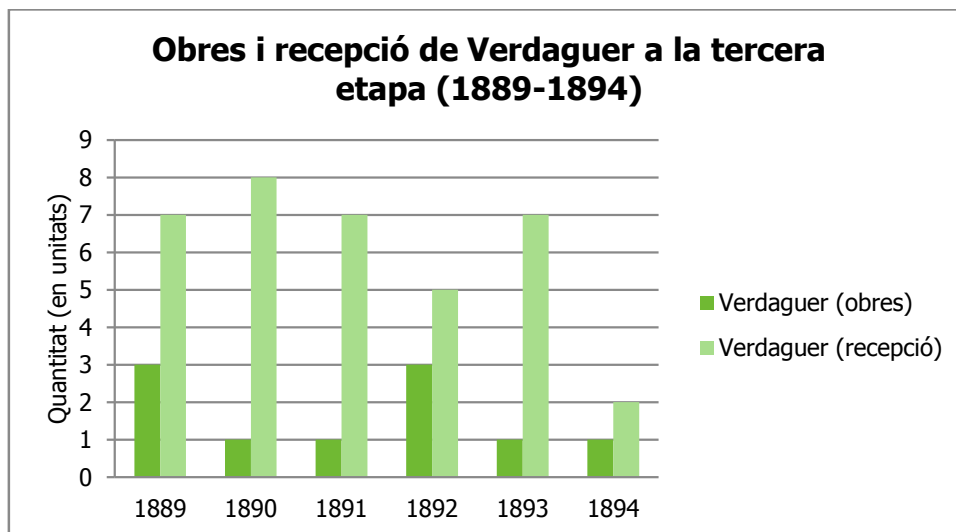
- *A vol d'aucell*, 1886. *Excursions i viatges*.
- *A vol d'aucell*, 1886. *Excursions i viatges*.
- *A vol d'aucell*, 1886. *Excursions i viatges*.
- *A vol d'aucell*, 1886. *Excursions i viatges*.
- *A vol d'aucell*, 1886. *Excursions i viatges*.
- «La portalada de Ripoll», 1886. *Canigó*.
- «La ermita del mont», 1886. *Excursions i viatges*.
- «La ermita del mont», 1886. *Excursions i viatges*.
- «Barcelona a Montpeller», 1886. *Pàtria*.
- «Los dos campanars», 1887. *Canigó*.
- «La corona», 1887. *Pàtria*.

- *Dietari d'un pelegrí a Terra Santa*, 1888.
- *Dietari d'un pelegrí a Terra Santa*, 1888.
- *Dietari d'un pelegrí a Terra Santa*, 1888.
- *Dietari d'un pelegrí a Terra Santa*, 1888.
- *Dietari d'un pelegrí a Terra Santa*, 1888.
- *Dietari d'un pelegrí a Terra Santa*, 1888.
- *Dietari d'un pelegrí a Terra Santa*, 1888.
- *Dietari d'un pelegrí a Terra Santa*, 1888.
- *Dietari d'un pelegrí a Terra Santa*, 1888.
- «Lo pi de les tres branques», 1888. *Pàtria*.
- *Dietari d'un pelegrí a Terra Santa*, 1888.
- *Dietari d'un pelegrí a Terra Santa*, 1888.
- *Dietari d'un pelegrí a Terra Santa*, 1888.
- *Dietari d'un pelegrí a Terra Santa*, 1888.
- *Dietari d'un pelegrí a Terra Santa*, 1888.
- «Los mossos de la esquadra», 1888. *Pàtria*.
- «Himne a la Verge de la Mercè», 1888. *Càntics*.
- «Lo noi de la mare» [«Cançó de Bressol»] 1888. *Idil·lis i cants místics*.

Vistes les obres, no ens hem d'estranyar del nombre relativament baix de les publicacions de Verdaguer a la revista de 1887, ja que tant el 1886 com el 1888 una sola obra –de grans dimensions– es publicà per parts i, per tant, no la comptabilitzem com una de sola, sinó que tenim en compte el nombre de parts que han sortit publicades en números diferents.

Podríem definir aquesta etapa com a *culminant* per diversos motius. En primer lloc pels viatges o excursions que queden recollits a l'obra *Excursions i viatges* en format de crònica, generalment. Aquesta obra inclou *A vol d'aucell*, «La ermita del mont» i *Dietari d'un pelegrí a Terra Santa*, entre d'altres, que són les obres que es publiquen aquest any per parts en números diferents. En segon lloc, considerem l'etapa com a «culminant» per la publicació de «La portalada de Ripoll» i «Los dos campanars», els quals pertanyen a l'obra *Canigó*. Per últim, cal citar que una de les altres obres més destacades de Verdaguer que es va publicar a la revista al 1888 va ser el poema «Lo pi de les tres branques», el qual pertany a l'obra *Pàtria*.

Per últim, la tercera etapa (1889-1894) es caracteritza per la publicació d'entre una i tres obres per any. Vegem-les:

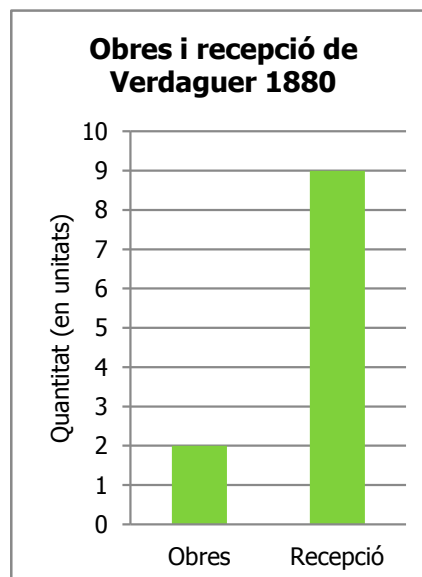
- «Sentint un rossinyol», 1889. *Aires del Montseny*.
- «Dolça càrrega», 1889. *Jesús Infant*.
- «Entre flors», 1890. *Jesús Infant*.
- «Lo pou de Maria», 1891. *Jesús Infant*.
- «Adoració dels sants reis», 1892. *Roser de tot l'any*.
- «Colom», 1892. *Odes de Montserrat*.
- «L'estel de l'alba», 1892. *Aires del Montseny*.
- «La coronació de Maria», 1893. *Roser de tot l'any*.
- «Dia 29 de gener», 1894. *Roser de tot l'any*.

Així com les obres de Verdaguer les hem pogut distingir clarament en etapes, la recepció ja és més difícil de classificar. En un primer cop d'ull al gràfic ens adonarem que els anys en els quals hi ha més recepció de Verdaguer, entre onze i setze recepcions per any, són: 1881, 1882, 1883, 1886 i 1888. Quant als anys que la recepció és mitjana, entre cinc i nou recepcions per any, són els següents: 1880, 1884, 1887, 1889, 1890, 1891, 1892 i 1893. Per últim, els anys en què la recepció ha estat més minsa són: 1885 i 1894, entre dues i tres recepcions per any.

3.1.3. Conclusions de l'obra i la recepció de Verdaguer per anys

En aquest apartat comentarem l'obra i la recepció de Verdaguer present a la *Il·lustració Catalana* (1880-1894) per anys.

Començant pel 1880, caldria destacar que en aquest any s'inicia la projecció de Verdaguer, és per això que justifiquem que el 1880 s'inclou en un període de recepció mitjana en comparació amb els altres anys. En aquest any trobem que, quant a obres, Verdaguer publica a la revista els poemes «Riquilda» i «Cançó de Bressol». Quant a recepció, trobem que es comenta la publicació de l'obra de Verdaguer anomenada *Llegenda de Montserrat*, de 1880. La revista publicà un dels poemes que contenia la aquesta obra, el mateix any 1880, el

qual va acompanyat d'un comentari de la veu de la revista. Un altre dels articles publicats al mateix any i relacionats amb la *Llegenda de Montserrat*, és una crònica que descriu un certamen literari dut a terme al Saló de Cent i organitzat per la Joventut Catòlica de Barcelona. Un cor de nois joves va interpretar «Goigs de la Verge de Montserrat», lletra dels quals havia estat composta per Jacint Verdaguer.

Un dels altres fets més destacables de 1880 és la relació que es va establir entre Verdaguer i el poeta irlandès que escrivia en llengua occitana, William Bonaparte-Wyse. Es van conèixer en un esmorzar que diversos literats havien organitzat a Montjuïc per rebre la visita de Bonaparte-Wyse. De seguida van forjar una estreta relació d'amistat, de la qual en va sorgir la traducció de *L'Atlàntida* de Verdaguer a l'anglès, feta per Bonaparte-Wyse, i un poema de escrit per Bonaparte-Wyse en occità i dedicat a Verdaguer, el qual s'anomena «La deïficació del vent terrenal». Aquest va ser traduït posteriorment al català pel mateix Verdaguer.

En aquest mateix any es fa força ressò, per part de Verdaguer, del fet de guanyar l'englantina d'or per l'obra «La Barretina». Aquest premi va suposar que Verdaguer esdevingués mestre en Gai Saber. Poc després aquesta obra va ser musicada per Càndid Candi Casanovas. Modest Vidal, crític de la revista *Il·lustració Catalana*, en un article va donar la seva opinió sobre la versió musicada del poema, dient que no expressava prou bé el sentit que Verdaguer volia donar-li, tot i que acabà l'article

felicitant tant al poeta, Verdaguer, com al músic, Candi, per contribuir en la causa catalanista.

També hi ha un article on es comenta el fet per part de Verdaguer d'esdevenir president dels Jocs Florals de Barcelona de 1881. Cal destacar que Narcís Oller va formar part de la directiva dels Jocs Florals en tant que secretari.

A l'any 1881 trobem publicades a la revista les següents obres de Verdaguer: «Á Jesús crucificat», «Sant Bernat» i «Himne de Coronació a la Verge de Montserrat». En referència a la recepció, veiem que es continua incidint amb els Jocs Florals de 1881, en els quals Verdaguer va guanyar un premi a la Palmera de Jonqueres. També s'incideix amb el discurs que va fer Verdaguer als Jocs Florals com a president. Aquest discurs va tenir molt ressò en aquell context catalanista renaixentista, ja que en aquest discurs, pronunciat a mitges amb Jaume Collell i el mateix Verdaguer, s'incidia en el passat gloriós de la literatura catalana, des de Jaume I el Conqueridor fins a Ausiàs March, Ramon Llull, Sant Vicenç Ferrer i Sant Ramon de Penyafort. Eduard Tàmaro, periodista de la *Il·lustració Catalana*, va fer referència al discurs en qüestió en un altre article. Així doncs, la figura de Verdaguer començava a conèixer-se i a fer-se famosa. És per aquest motiu que es va publicar en un número de la revista un gravat de Verdaguer. En un altre article s'incideix en l'ambient de catalanisme i amistat que aportaven els Jocs Florals, exemplificat en un dinar inaugural al restaurant França.

Relacionat també amb l'any anterior, es fa referència a la publicació de «La deïficació del vent terrenal», poema que Bonaparte-Wyse dedicà a Verdaguer i que aquest traduí de l'occità al català.

Tanmateix veiem com els «Goigs de la Verge de Montserrat» –que hem comentat en l'any anterior– van obtenir un premi.

Continuant encara en l'any 1881, comentem l'article en el qual es fa referència a una acta del Congrés catalanista. En aquest, hi van assistir la directiva dels Jocs Florals, malgrat que el president en aquells moments, Verdaguer, no hi pogué assistir per motius que no s'especifiquen. En el seu lloc, va aparèixer-hi Ramon Picó Campamar, vicepresident dels Jocs Florals de 1881. També hi va assistir Oller com a secretari del Consistori dels Jocs Florals i Guimerà com a «nou acadèmic», entre d'altres personalitats. L'objectiu principal de la reunió era constituir l'Acadèmia de la Llengua

catalana⁷. A l'últim article de recepció de Verdaguer es torna a parlar d'aquesta institució.

Ens trobem un article sobre la sessió inaugural de 1881 de l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques, fundada el 1876 amb la finalitat de promoure l'estudi de la terra catalana –la pàtria– a través d'excursions. En aquesta reunió es van recitar poemes de Jacint Verdaguer, Àngel Guimerà i Víctor Balaguer.

S'anuncia la publicació del *Calendari Català* de 1881, on s'hi publicaren diversos poemes, d'entre els quals destaquem «La diada de l'infant», el qual recità Bartrina poc abans de morir a Verdaguer, i que aquest mateix va reversificar.

Hi ha un parell d'articles que fan referència a Lo Rat-Penat, entitat fundada a València al 1878 amb l'objectiu de promoure activitats culturals que pretenien impulsar les idees renaixentistes al País Valencià. En un primer article s'anunciaren les personalitats que van participarien com a jurat en un certamen literari organitzat per aquesta entitat. En un segon article, es fa referència al tercer concurs literari organitzat igualment per Lo Rat-Penat, on Verdaguer encara hi participava com a membre del jurat.

Per concloure amb la recepció de l'any 1881 ens referirem a l'article en el qual s'explica que Jacint Verdaguer rebé un premi al certamen literari celebrat a Tarragona en motiu del mes del Sagrat Cor de Jesús.

Seguint amb l'any 1882, trobem un article que elogia encara el discurs presidencial de Verdaguer als Jocs Florals de 1881.

Per altra banda, es comença a fer referència als Jocs Florals de 1882, a partir d'un article en el qual es citen les obres que la directiva dels Jocs Florals havia rebut, de manera que aquestes obres participarien en Jocs Florals de 1882. Veiem, doncs, que Verdaguer va presentar-hi «Lo combat. Y escupint foch y ferro s' abrahonan á la gola d'abismes udolants».

Un dels articles més interessants de 1882 és el que anuncia la publicació per part de Josep Tolrà de Bordas d'una obra crítica de *L'Atlàntida* de Verdaguer, titulada *Une épopée catalane au XIX siècle. L'Atlántide de don Jacinto Verdaguer*. Tolrà de Bordas considerà en aquesta obra, *L'Atlàntida* una de les millors obres de la Renaixença.

⁷ Institució de la congregació mariana, fundada pel jesuïta Lluís Ignasi Fiter. El president n'era Joaquim Rubió i Ors i Àngel Guimerà en va esdevenir el secretari.

Troblem una altra publicació de Verdaguer que ens mostra altre cop l'interès que Verdaguer tenia envers el món religiós i patriòtic català de Montserrat. Es tracta d'una llegenda en la qual Verdaguer explica l'origen de la Moreneta, anomenada «L'escultor de la Verge de Montserrat». La podem trobar dins el *Calendari Català* de 1882.

La Joventut Catòlica, igual que al 1880, organitzà un certamen literari, on, entre d'altres, es dugué a terme la lectura d'un poema de Verdaguer anomenat «A la Verge de Montserrat».

En aquest any es publicà un llibre anomenat *Llibre de la pàtria*, el qual inclou obres escrites per diverses celebritats, com ara Careta, Collell, Guimerà i Verdaguer entre d'altres.

Altres cop trobem articles relacionats amb l'excursionisme català o pelegrinatge patriòtic. En primer lloc, comentarem l'article sobre l'Associació Catalana d'Excursions, una entitat sorgida a Barcelona l'any 1878 com a conseqüència de divergències internes en l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques. En l'article, doncs, es fa una crònica sobre la reunió d'aquesta entitat en la qual es va planificar una excursió als Pirineus Centrals. Quant a l'altre article, ens explica el pelegrinatge patriòtic que es va fer a Poblet i Santes Creus, en el qual hi varen participar tant valencians com catalans i mallorquins. En representació de València, hi van assistir els senyors Llorente i Pizcueta; Mallorca per Marian Aguiló; Catalunya per Collell, Verdaguer, Guimerà i Calvet, tots ells Mestres en Gay-Saber, entre d'altres.

Tanmateix trobem publicada en la revista una biografia de Verdaguer feta pel periodista de la *Il·lustració Catalana* Joan Montserrat i Archs.

Se'ns anuncia la mort del germà de Verdaguer. La veu de la revista expressa el condol que sent per la pèrdua del germà d'un dels seus col·laboradors més emblemàtics.

Per altra banda, Càndid Candi Casanovas, el qual havia musicat «La Barretina», musicà «La rosa marcida», igualment de Verdaguer.

Idil·lis i cants místics, publicat el 1879, un dels llibres més importants de la Renaixença, va ser traduït al castellà. Menéndez Pelayo va parlar sobre aquest llibre en un discurs en la Real Academia Española, en el qual alabava tant el poeta com el poema. Paral·lelament, s'estava tramitant una nova edició de l'obra, en la qual el rigorós i perfeccionista Jacint Verdaguer va afegir i treure poemes segons el seu criteri. Més endavant s'anuncia el centenari de la mort de Sant Francesc, fundador de l'ordre religiosa dels franciscans. Verdaguer, per commemorar-ho, escriví un poema anomenat

«Sant Francesc predicant els aucells» el qual va dedicar també a la Verge de Montserrat.

M. Sala Casany escriu un article en el qual afirma que molts poetes tradicionals, com ara Jacint Verdaguer, escriuen poesia de tal manera que els temes que aquests poemes tracten són vigents en l'actualitat. L'autor posa l'exemple de l'obra *L'Atlàntida*. A continuació afirma que els autors «moderns» o «novells» tenen la tasca d'aprendre dels poetes experimentats i saber escollir correctament els temes que tractaran els seus propis poemes. Per tant, en aquest context Verdaguer és utilitzat com a model o referència a seguir que els poetes han de tenir en compte.

Quant a l'any 1883, trobem les següents obres escrites per Verdaguer i publicades a la revista al llarg de l'any: «Los poetes a la Verge de Montserrat», «L'aplec de Mongarre», que és una carta de Verdaguer al canonge Collell publicada a *La Veu del Montserrat*, i «Lo plor de la tórtora». Quant a recepció, en primer lloc trobarem un article sobre la mort d'Antoni López López (1817-1883). Era de família humil, tot i que més endavant es va convertir en un poderós indià que feu fortuna a Amèrica. Ell i Jacint Verdaguer tenien una relació amistosa, ja que Antoni López va incorporar Jacint Verdaguer a la Compañía Transatlántica com a capellà quan Verdaguer estava malalt de tuberculosi. D'aquesta manera, Verdaguer va poder canviar d'aires i recuperar-se del tot de la seva malaltia. Va viatjar des del 1874 fins al 1876, aproximadament uns vint mesos, anant i tornant nou vegades a Amèrica.

Per altra banda, trobem articles de l'àmbit dels Jocs Florals. En primer lloc trobem un article sobre els Mestres en Gai Saber acompanyat dels respectius gravats. En aquest mateix article es fa referència a una frase que Verdaguer va utilitzar per definir els Jocs Florals: «L'infant hermós, bressat en un vell escut de nostres comtes». A València també es celebraren els Jocs Florals de València. En un article es comenta que Verdaguer havia format part del seu Consistori com a «mantenidor». Al 1883 exercia el càrrec de «mantenidor» Josep Cristófol Sorní.

Continuant amb la recepció de 1883, trobarem un llistat d'obres catalanes o referents a Catalunya que es publicà a la revista en aquest any. D'entre totes aquestes en destaquem varies de Verdaguer, que són: *Cançons de Montserrat*, *Llegenda de Montserrat* i *L'Atlàntida*. Tanmateix hi veurem l'obra *Une épopée catalane au XIX siècle. L'Atlantide de don Jacinto Verdaguer*, que anteriorment hem citat i comentat que Josep Tolrà de Bordas l'havia escrit.

Una de les obres de Verdaguer que va sorgir en aquest context i que va tenir més ressò va ser l'oda «A Barcelona». Un article ens informa que aquesta obra es va llegir en públic per primera vegada en els Jocs Florals de 1882. Es diu que va tenir tant d'èxit que l'Ajuntament va acordar juntament amb la *Revista literària* la publicació d'aquesta obra. En un altre article es fa referència al fet, per part de Verdaguer, de guanyar als Jocs Florals de 1882 un premi accèssit, que constava d'un medalló, per l'oda «A Barcelona». En el context de les festes de la Mercè de Barcelona, es va celebrar un certamen literari pels alumnes d'escoles barcelonines. En l'entrega de premis es va recitar l'oda «A Barcelona», de Jacint Verdaguer.

El 1883 destaca també pel fet de celebrar-se diverses festes literàries. Una d'elles es va celebrar a Montpeller, on es va fer una lectura d'un poema de Verdaguer que el mateix autor havia llegit en una excursió a Montserrat. Aquesta festa literària va ser organitzada per les senyores Jeanne Laure Elais Castelnau Westphal i Camille Laforgue. Tanmateix trobem una crònica dels actes patriòtics celebrats al Rosselló entre el 17 i 18 de juny de 1883. D'entre tots aquests actes en destaquem la sessió literària del dia 17, que es va encetar amb un discurs del senyor Pepratx en francès, el qual va concloure parlant amb català i dient que a partir d'aquell moment, el català prendria embranzida i es parlaria a tota la Catalunya Nord. En l'acte hi van assistir els dos secretaris de la comissió francesa i espanyola, que són Amadeu Reynés i Narcís Oller, respectivament. Tot seguit es va fer la lectura de diverses obres, com ara dos cants del poema *Canigó* de Verdaguer per primer cop en públic. Més endavant, es descriu el paisatge de la Catalunya Nord i relacionen els tres rius que en aquell moment van veure palesos al paisatge amb els tres rius que fa referència Verdaguer a un dels poemes que integren l'obra *Canigó*, en el qual els compara amb les cordes d'una lira:

Té á esquerra les cendroses, vitíferes Corberes
que al Pirineu, com branques, se pujan á empeltar,
á dreta les florides, granítiques Alberes;
lo Rosselló es un arch de dues cordilleres
que té per corda'l mar.
Es una immensa lira que en eixa platja estesa
vessanta d'armonies deixá algun deu marí,
lo Canigó es lo pom, les cordes que'l cerç besa
son los tres rius que roncan lliscant per la devesa,
lo Tech, la Tet, l'Aglí.

Fragment del *Canigó*, de Jacint Verdaguer

Continuant amb les vetllades musicals, en trobem una que va estar organitzada per la Societat del Foment. Els beneficis obtinguts en motiu d'aquesta vetllada anaven destinats a un hospital. Es van interpretar, entre d'altres, diverses peces musicals i llegir poemes de Verdaguer, com ara «Rosa marcida» i «Drac de l'estany».

En aquest any també trobarem que la projecció de Verdaguer va més enllà de Catalunya i de la Península Ibèrica. Així doncs, a la *Il·lustració Catalana* hi observarem un article en el qual s'explica que uns catalans que residien a Manila, Filipines, antiga colònia espanyola, volien retre homenatge a Verdaguer. De manera que van fer-li arribar una corona de plata i van publicar una edició «luxosa» de l'oda «A Barcelona», la qual havia estat premiada als Jocs Florals de 1883. Continuant amb el seu ressò internacional, descobrim un altre article que comenta la celebració de Sant Cristòfol, el novembre de 1883, a l'Habana, localitat de la qual Sant Cristòfol n'és el patró. A part, la celebració també tenia l'objectiu d'obtenir diners per la Casa de Beneficència i Maternitat. Molts catalans que es trobaven a l'Habana van assistir-hi. D'aquella manera, Cuba i Catalunya es van agermanar d'alguna manera, tot compartint els respectius escuts, banderes i compartint el record de personatges il·lustres, com ara Jacint Verdaguer.

Per últim, acabarem explicant que Alexandre de Riquer va fer un gravat que il·lustrava el poema «La tórtora» de Verdaguer. El poema, que va ser musicat per Francesc Alió, també va acompanyat de diverses partitures.

Quant al 1884, trobem les següents obres: «Anyoransa a S.A. Doña María de la Pau. Princesa de Baviera», «Passió de Nostre Senyor Jesucrist», «Excursió al Alt Pallars» – publicada per parts en dos números diferents de la revista– i «La veu de L'Atlàntida».

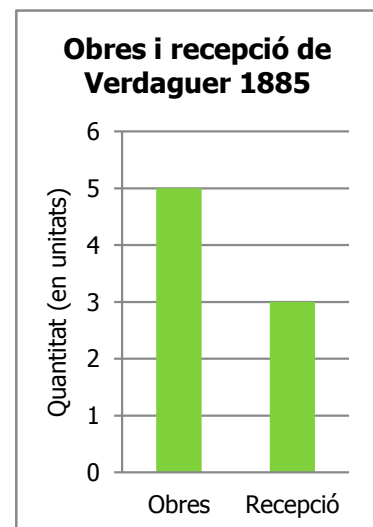
Seguint amb la recepció cal destacar diversos fets. Un d'ells és la traducció que va fer Albert Savine de *L'Atlàntida* al francès. En un altre número de la revista es va publicar la biografia de Savine. S'explica, doncs, que era traductor francès que es dedicà a transmetre la literatura catalana a la cultura francesa. Després, fent referència a l'art de la traducció, es comenta que hi havia cinc edicions de *L'Atlàntida* de Verdaguer ja s'havien traduït o que estaven en procés de traducció a diversos idiomes: Albert Savine l'havia traduït al francès, en prosa; Pepratx l'havia redactat en vers; Guitton Talamel l'estava traduint al provençal; Bonaparte-Wyse a l'anglès i els senyors Sabattini i Sugneri, a l'italià.

Quant al ressò intern de Verdaguer, és a dir, la projecció que va tenir l'autor durant el 1884, podem destacar els següents fets: Sardà, periodista de la *Il·lustració Catalana*, explica en un article que en llengua catalana hi ha «autors models», dels quals se n'ha de seguir l'exemple: Verdaguer i Balaguer, entre d'altres. Continuant amb la projecció de Verdaguer a Catalunya, trobem un article en el qual Francesc Pelay Briz explica en primera persona com va conèixer a Verdaguer. La seva trobada va ser al maig de 1865. Masferrer, amic de Pelay, va presentar-li a Verdaguer. Masferrer li va confessar que feia temps havia entregat a Pelay un manuscrit de Verdaguer perquè opinés sobre aquest. Per altra banda es recita una obra de Verdaguer, «Lo Ter y'l Freser», en el context de la inauguració del nou any acadèmic de Associació Catalanista d'Excursions Científiques, presidida aquell any pel senyor Aulèstia.

Continuant amb el ressò internacional de Verdaguer, destaquem que en aquest any es publicà una segona part de l'article que hem comentat anteriorment, en el qual es feia una crònica sobre la festa literària de Rosselló en la qual hi van assistir catalans. Es torna a incidir en el poema *Canigó* de Verdaguer. Segurament Jacint Verdaguer amb aquest nom pretenia. Per altra banda, també es va publicar en la revista «Revue des langes romanes, la qual s'anomenava Santa Maria del Soulel. Llegendo dedicado á Don Jacinto Verdaguer lou poueto de l'Atlantido». Aquest text està escrit en occità per Beziers. Cal destacar també que es publicà un conjunt d'articles que fan referència a l'*Atlàntida*. Sobretot es comenta el gravat que il·lustra una escena de l'obra. Aquest s'anomena «Lo vell semblava 'l geni del Atlàntich, mes son gentil oyent era Colon».

Continuant amb l'any **1885**, trobem les següents obres: «La veu de l'Atlàntida», *Records de la costa d'Àfrica*. *Notes de una cartera de viatge* i «Lo farell».

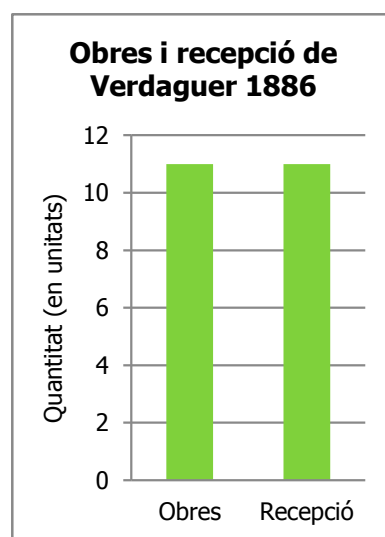
Quant al ressò internacional de Verdaguer al llarg de 1885, cal destacar els viatges que va fer Verdaguer a l'Àfrica acompanyat del senyor E. Sivilla, el qual era el gravador de les il·lustracions. Aquests gravats es van publicar a la *Il·lustració Catalana* durant el 1885 tot acompanyant l'obra *Records de la costa d'Àfrica*. *Notes de una cartera de viatge* de Verdaguer.

Quant al ressò intern de 1885, és a dir, el ressò que Verdaguer tingué en el marc de la Península Ibèrica el 1885, podem dir que es publicà l'obra *Caritat*. Es tracta d'un recull

de poemes i pintures, entre d'altres, que fan referència a les desgràcies patides a Andalusia arran dels terratrèmols que hi va haver. Verdaguer es va posar al costat del poble i de tots els seus habitants, ajudant-los de totes les maneres possibles. Per altra banda, es fa referència al Memorial de Greuges adreçada al rei d'Espanya, Alfons XII, el 18 de març de 1885. Aquest document proposa una forma d'estat anomenada monarquia regionalista, que consta d'un sol estat format per diverses regions que estan harmonitzades entre elles. En l'acte hi participaren diverses personalitats catalanes, com ara Jacint Verdaguer, Àngel Guimerà, Jaume Collell i Frederic Soler, entre d'altres.

Seguint amb l'any 1886, cal destacar les obres següents: *A vol d'aucell*, «La portalada de Ripoll», «La ermita del mont» i «Barcelona a Montpeller». Quant a la recepció, trobem un conjunt d'articles que acompanyen *A vol d'aucell*, obra de Verdaguer que es publicà a la *Il·lustració Catalana* al llarg de 1886 per parts. Al llarg d'aquest any la recepció de Verdaguer està estretament lligada a l'excursionisme. En primer lloc cal destacar la publicació del *Canigó* de Verdaguer. Per altra banda, destaquem la publicació a la revista *Il·lustració Catalana* de l'obra *A vol d'aucell* per parts al

llarg de 1886. Els gravats que acompanya aquesta obra van ser duts a terme pel gravador Pinós. L'obra publicada a la revista consta per una banda del redactat de Verdaguer, que feia cròniques sobre el que vivia a les ciutats del centre i nord d'Europa i, per altra banda, s'inclouien il·lustracions en forma de gravat de Lió i París, de França; Ginebra, Lausanne i Fribourg, de Suïssa; Magúncia, Coblenz, Andernach, Colònia i Berlín, localitats d'Alemanya; Sant Petersburg i Ostrov, de Rússia; Bèlgica. Per últim, destaquem un article sobre l'excursió de Verdaguer al cim de la Maladeta, al Pirineu aragonès.

Quant a l'any 1887, podem dir que es van publicar a la revista les obres següents: «Los dos campanars» i «La corona». En referència a la recepció, S'anuncia que la revista *Il·lustració Catalana* va editar un llibre de Verdaguer, anomenat *Excursions i viatges*. Continuant amb les excursions de Verdaguer, trobem un article en el qual es

fa referència a Sant Martí del Canigó, indret on l'autor d'aquest article diu que es va inspirar per escriure *Canigó*, entre d'altres localitats de la Catalunya nord.

Per altra banda s'anuncia la publicació de *Lo somni de Sant Joan*, llegenda del Sagrat Cor de Jesús. Es tracta d'un seguit de poemes de temàtica religiosa.

L'últim article que conclou amb la recepció de Verdaguer de 1887 ens anuncia que l'autor formaria part del Consistori dels Jocs Florals de 1888 com a «mantenidor», entre d'altres.

Seguint amb el 1888, trobem aquestes obres: *Dietari d'un pelegrí a Terra Santa*, «Lo pi de les tres branques», «Los mossos de la esquadra», «Himne a la Verge de la Mercè» i «Lo noy de la mare», el qual forma part de [«Cançó de Bressol»]. Aquest últim poema, que va ser reescrit i reeditat el 1887, s'havia publicat a la *Il·lustració Catalana* en la seva primera versió el 1880.

Començant amb la recepció, cal destacar que es continuà fent ressò de Verdaguer i els Jocs Florals de 1888, en els quals hi participava com a «mantenidor», entre d'altres. També es continuà fent ressò de l'obra *Canigó* de Verdaguer.

En aquest any trobem un article en el qual s'explica que l'Estudiantina Catalana de Perpinyà⁸ va actuar al teatre Líric de Barcelona. Entre d'altres cançons populars, van interpretar «Montanyes regalades», peça que va agradar molt al públic. Després del concert van visitar el local de la Lliga de Catalunya on hi havia l'exposició de fotografies a càrrec de l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques. Més tard van anar al restaurant França a dinar. Hi van assistir diverses personalitats, com ara Verdaguer; Collell; els senyors Pepratx, pare i fill; el senyor Sans, president de la Lliga de Catalunya i també els presidents de l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques i del Centre Escolar Catalanista.

Al llarg d'aquest any trobem diverses publicacions relacionades amb Jacint Verdaguer. En primer lloc fem referència al *Dietari d'un pelegrí a Terra Santa*, obra de Verdaguer que es publicà per parts al llarg de 1888 acompanyat de gravats fets pel senyor Solà. Els gravats il·lustren diversos indrets de Terra Santa, com ara: Jaffa, el riu Jordà, Betlem, Hebron, Muntanya de l'Ascensió, Carmel, Tabor, Tiberíades, Natzaret, Mont Carmel i Beirut, d'Israel; Damasc, de Síria; Alexandria i el Caire, d'Egipte.

⁸ L' «Estudiantina Catalana de Perpinyà» va ser una orquestra fundada el 1884 a Perpinyà formada per estudiants i llicenciats, dirigida per Justin Pepratx, fill. Es basaven en tocar bàsicament cançons de caire popular. Font: ENCICLOPÈDIA CATALANA. *Estudiantina Catalana de Perpinyà*.

Tanmateix trobem la publicació de *Pàtria*, de Verdaguer. En motiu de la publicació d'aquesta obra, es va publicar la biografia de Verdaguer, copiada de la segona edició de la traducció en francès i en vers de *L'Atlàntida* que va publicar Justin Pepratx a la llibreria Hachette de París. Seguint a l'any 1888, es publicà també el llibre *Cansons*, que consta d'una recopilació d'obres de diversos autors catalans, d'entre els quals destaquem Jacint Verdaguer amb dos cants místics de caire popular. Una de les altres publicacions és l'obra *Aplech de poesias* publicada en el primer volum de *Lo catalanista*⁹ de Sabadell. Per altra banda s'anuncia la traducció de *Lo somni de Sant Joan* al francès per Justin Pepratx i pròleg de Jaume Boixeda.

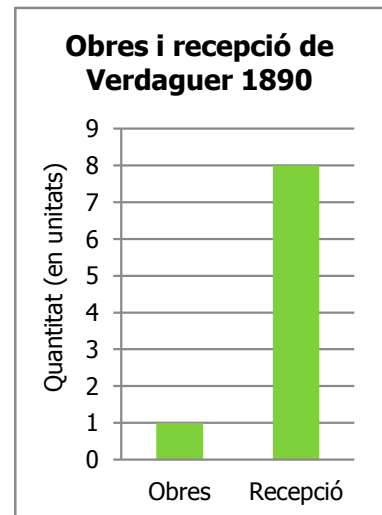
Quant a l'any 1889, destaquem les obres «Sentint un rossinyol» i «Dolça càrrega». En referència a la recepció, podem afirmar que el *Canigó* continuà tenint força ressò d'ençà la seva publicació al 1886. S'anuncia la traducció de *Canigó* al francès per Josep Tolrà de Bordas i al castellà feta per Jaume Nogués Taulet; la traducció de «Somni d'Isabel» al castellà, duta a terme per Melcior de Palau Catalá; la traducció de *L'Atlàntida* al francès per Josep Tolrà de Bordas.

Per altra banda, notem la difusió de la poesia catalana amb la publicació de *Traducciones poéticas*, obra que incloïa poemes d'autors catalans distingits traduïts al castellà. D'entre tots aquests en destaquem un parell de Verdaguer: «Vora la mar» i «Lo Gayter del Llobregat».

Per últim cal destacar la publicació per part de Verdaguer del poema «Nazareth».

⁹ *Lo catalanista* és un setmanari en català publicat a Sabadell (des de 04/09/1887 fins 01/12/1895). Els seus col·laboradors pertanyien a la Unió Catalanista (i que van acabar formant part de la Lliga de Catalunya), entitat política fundada al 1891 a Barcelona, la qual s'integrava per diverses associacions catalanistes. En destaquem Àngel Guimerà i Jacint Verdaguer.

Continuant amb l'any 1890, Quant a la recepció o ressò que tingué Verdaguer, tenim per una banda la traducció del *Canigó* a l'italià feta per Maria Licer¹⁰ i Luigi Bussi¹¹. En aquest mateix any s'explica a la *Il·lustració Catalana* que Josep Yxart va publicar *El año pasado*, obra en la qual s'inclouen diverses obres premiades dels Jocs Florals de l'any anterior, de 1889, com ara de Verdaguer, Briz, Balaguer i Mestres, entre d'altres. Tanmateix es continua fent ressò de *Canigó*, concretament s'incideix amb la Torre de Madaloc, present al cant II i V. Igualment es fa

ressò de «Nazareth». També s'anuncia que es publicà l'obra «Bethlem» de Verdaguer a la primera quinzena de desembre de 1890. Es tracta d'una primera part dels poemes sobre la infantesa de Jesús.

Per concloure amb la recepció de 1890, trobem un article en el qual s'anuncia el naixement de l'Associació catalanista de Manresa, anomenada Lliga Regional. Es va fer un acte inaugural en el qual hi varen assistir membres de la Lliga de Catalunya entre d'altres personalitats, com ara Jacint Verdaguer i el vicepresident del Centre català de Sabadell.

El 1891 només es va publicar una obra de Verdaguer, que porta com a títol «Lo pou de Maria». En referència a la recepció, en primer lloc cal destacar la mort d'Antoni Puiggarí, arqueòleg, literat i erudit perpinyanès. En un article de la *Il·lustració Catalana* en el qual es fa referència a la seva mort, ens explica que ell coneixia molt bé els autors catalans, d'entre els quals destaquen Jacint Verdaguer i Jaume Collell. Continuant amb la recepció trobem un poema escrit per Ramon Picó Campamar, el títol del qual incideix en la figura de Verdaguer: «A mossen Jacinto Verdaguer, Pbre. oferintli un exemplar del llibre. Tres englantines». Malauradament, s'anuncia una altra mort, aquest cop de l'exemperador de Brasil Pere de Braganza. En un article a la revista en honor a aquesta personalitat, s'explica que era un gran admirador de l'obra de Verdaguer, en concret de *L'Atlàntida*. És per aquest motiu que en una ocasió va

¹⁰ Maria Licer va ser una poetessa italiana d'origen eslovac. Sabem que va néixer el 1860 a Treviso, Vèneto, el 1916. Va estar molt interessada per la literatura catalana. És per aquest motiu que va traduir diverses obres a l'italià, com ara el *Canigó* de Verdaguer. Si ens fixem en l'Epistolari Verdaguer, veurem com al 1887 Luigi Bussi, traductor i de Verdaguer, entre d'altres, va enviar una carta a Verdaguer, en la qual hi apareixia el nom de Maria Licer i també el nom de Josep Tolrà de Bordes. També veiem com Licer va enviar cartes a Verdaguer al 1886. Font: ENCICLOPÈDIA CATALANA. *Maria Licer*; UVIC. EJV, vol. VI, p. 79 (1887).

¹¹ Luigi Bussi (1856-1940) va ser rector, escriptor i traductor italià.

viatjar a Barcelona per poder-lo conèixer. Seguint amb *L'Atlàntida*, cal destacar que el 1891 es va traduir a l'alemany, traducció duta a terme per Clara Commer. Tanmateix destaquem un parell de recepcions publicades en el marc d'aquest any, escrites per L. García del Real. Es tracta de dues ressenyes d'excursions que va fer a Ripoll i a Vic, en les quals se cita el nom de Verdaguer. Ja per concloure amb la recepció, trobem un article a la *Il·lustració Catalana* que fa referència a l'obra *Somni de Sant Joan*, un conjunt de cants místics de Verdaguer. L'autor de l'article en dóna una valoració positiva.

En referència a les obres de Verdaguer el 1892 van ser les següents: «Adoració dels sants reis», «Colom» i «L'estel de l'alba». Quant a la projecció de Verdaguer el 1892 va en part lligada a l'excursionisme, a la poesia popular de Verdaguer i a l'Assemblea de la Unió Catalanista de Manresa. En referència a l'excursionisme, Carles Bosch de la Trinxeria va escriure una crònica, publicada a la *Il·lustració Catalana*, sobre una excursió que va fer a Olot. Cap al final de l'article, veiem que l'autor fa referència a Besalú, des d'on es pot veure el santuari on Jacint Verdaguer va concebre el poema *Canigó*.

Per concloure amb la recepció de 1892, destaquem un article en el qual s'anuncia la constitució de l'Assemblea de la Unió Catalanista a Manresa. L'article fa referència a les «Bases de Manresa» o «Bases per a la Constitució Regional Catalana», que es varen discutir en assemblea entre el 25 i 27 de març de 1892. D'entre els que estaven a favor de l'aplicació d'aquestes bases, en destaquem Jacint Verdaguer i Àngel Guimerà.

Continuant amb el 1893, trobem sols una obra publicada que s'anuncï a la revista: «La coronació de Maria». Quant a la recepció de Verdaguer durant aquest any a la *Il·lustració Catalana*, trobem el següent. S'anuncia *La fugida a Egipte*, de Verdaguer, obra que s'havia publicat recentment. També es fa ressò de la publicació de *Deu cançonetes* de Joan Gay, deu melodies inspirades en poemes de Verdaguer, entre d'altres com ara Guimerà i Matheu. Trobem un parell de referències a les traduccions de l'obra de Verdaguer. En primer lloc s'anuncia en un article dedicat a Constantí Llombart, que havia mort el 1893, que estava traduint el *Canigó* de Verdaguer al llemosí¹² i que malauradament no va poder acabar-la abans de morir. Per altra banda en un altre article s'anuncia altre cop la publicació de la traducció francesa de *L'Atlàntida* feta per Justin Pepratx, el qual va conservar la mètrica original tot adaptant-la a la literatura francesa. Tanmateix trobem publicat a la *Il·lustració Catalana* un discurs

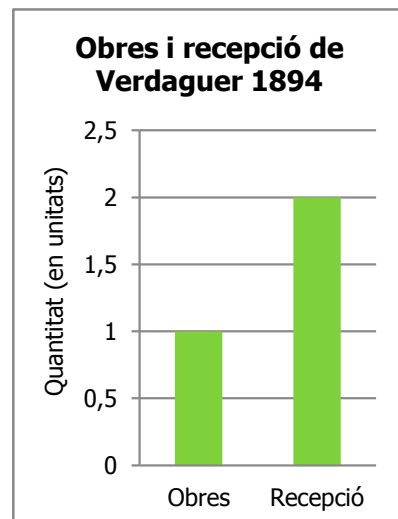
¹² El llemosí era un dels dialectes de l'occità, parlat a la província del Llemosí. Font: ENCICLOPÈDIA CATALANA. *Llemosí*.

de Félix Gras escrit en el context del centenari Jocs Florals de Barcelona. S'adreça al Bisbe de Vic, el qual, en aquells moments, era el president dels Jocs Florals, i als mantenidors. Parla de la relació entre la Provença i els literats catalans i cita, entre d'altres, Verdaguer i *L'Atlàntida*. En un article anomenat «La tradició romana en la basílica de Santa Maria de Ripoll», Josep Puig Cadafalch fa referència a Verdaguer tot comparant l'obra estructural de la Basílica Olivana amb el següent parell de versos:

«dexan la espasa los guerrers per l'eyna
del manobra, la llansa pe'l magall.»

Per últim, trobem dues ressenyes d'excursions en les quals se cita el nom de Jacint Verdaguer. En primer lloc en trobem una escrita per L. García del Real sobre una excursió que havia fet a Berga. En segon lloc, en destaquem una altra escrita per Carles Bosch de la Trinxeria sobre l'excursió que va fer al Conflent –Rosselló.

El 1894, últim any de la primera etapa de la *Il·lustració Catalana* (1880-1894) es publicà una sola obra de Verdaguer, anomenada «Dia 29 de gener», que pertany a l'obra *Roser de tot l'any*. En aquest any sols trobem una article que fa referència a l'autor. Precisament s'anuncia la publicació de *Roser de tot l'any*. Es tracta d'un recull de poemes que va fer el propi Verdaguer, els quals havia publicat diàriament a *La Veu de Catalunya*.

3.2. Narcís Oller i Moragas

3.2.1. Oller al període 1880-1894

Narcís Oller, influenciat per les obres d'Émile Zola i de Benito Pérez Galdós, juntament amb els consells del seu cosí Josep Yxart –crític literari– va començar a escriure novel·la realista. Amb aquest tipus de novel·la, Oller pretenia reflectir la societat d'aquells moments. Començà escrivint contes, alguns dels quals varen ser premiats als Jocs Florals de Barcelona, com ara *Isabel de Galceran*, narració que va ser premiada el 1880. Al 1882 publicà l'obra que es considera la primera novel·la catalana moderna: *La papallona*. Al llarg de la primera etapa de la revista (1880-1894) Oller va viure la seva etapa culminant com a novel·lista. Es va publicar al 1884 *L'escanyapobres*, el 1885 *Vilaniu* i entre 1890-1892, *La febre d'or*.

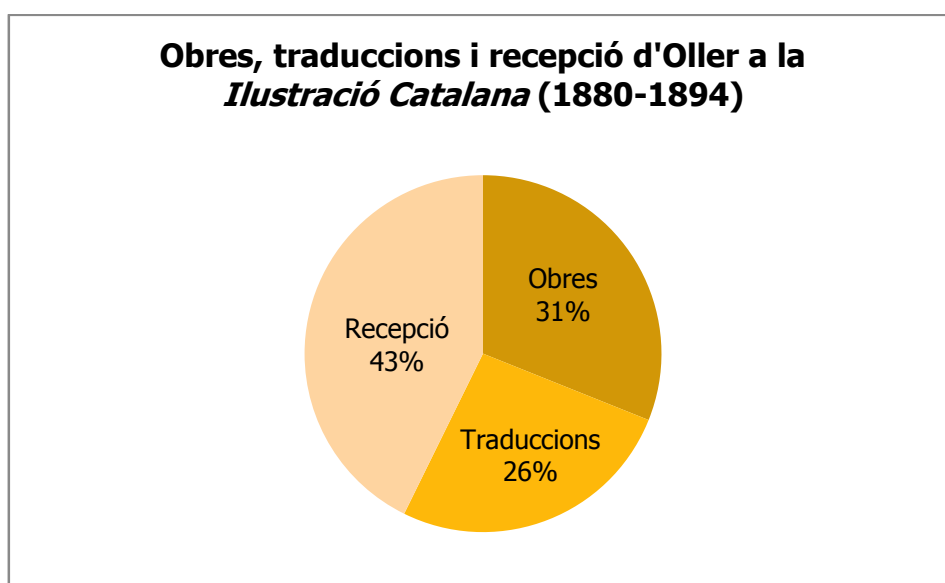
Font 11. *Don Narcís Oller*, per Thomas Pijolliu

3.2.2. Anàlisi d'obres i recepció d'Oller

Aquest gràfic que veurem a continuació ens mostra les obres i la recepció d'Oller a la primera etapa de la revista (1880-1894). Ens dona les dades en tant per cent.

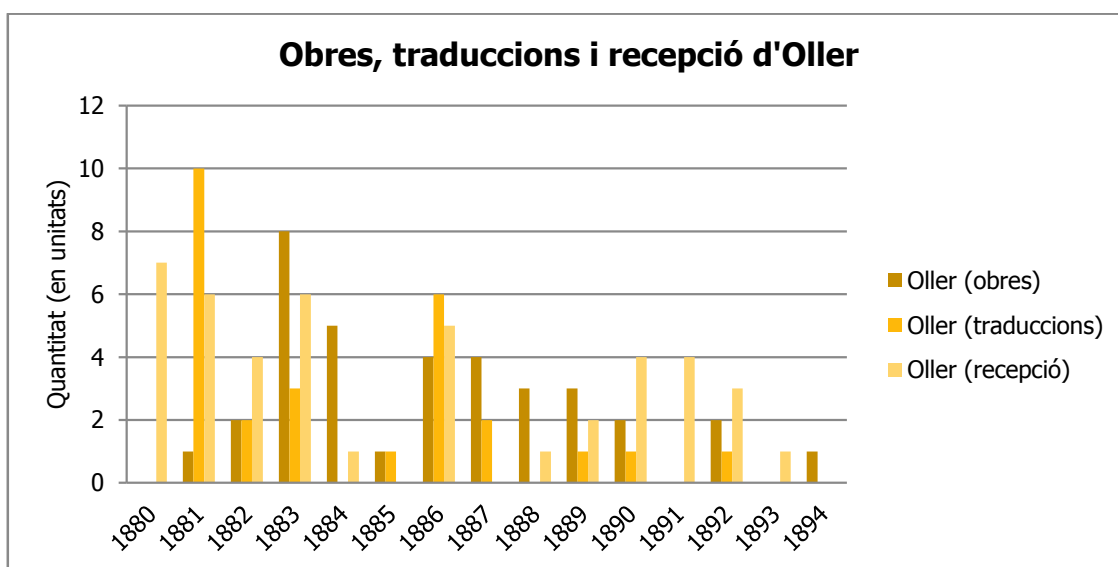
El gràfic circular ens indica tres ítems diferents: recepció, obres i traduccions. Quant a la recepció, indicada amb un color ataronjat clar, en trobem un 43% (en comptabilitzem 33). Aquest percentatge representa aproximadament una tercera part del total de recepció, obres i traduccions juntes. Quant a les obres, en trobem un 31% (un total de 32), percentatge que representa una tercera part del total. Per últim, trobem 26%, percentatge que fa referència a les traduccions d'Oller i que representa la tercera part restant del total de recepció, obres i traduccions juntes.

Vistes les dades podem dir que la recepció, les obres i les traduccions d'Oller tenen una incidència a la revista de manera proporcional, ja que totes tres individualment representen un terç del total d'obres, traduccions i recepció juntes present a la revista.

	Oller
Obres	32
Traduccions	27
Recepció	44

En el gràfic que veurem seguidament hem aprofundit en les dades del gràfic anterior, de la mateixa manera que vam fer amb Verdaguer. Hem comptabilitzat el nombre d'obres, el nombre de recepcions i, a diferència dels altres autors, també tenim en compte el nombre de traduccions d'Oller presents a la revista des de 1880 fins a 1894.

Per a l'anàlisi del gràfic hem diferenciat les obres –en taronja fosc–, les traduccions –en taronja– i la recepció –en taronja pàl·lid– i hem establert uns criteris per a l'anàlisi d'aquests tres conceptes.

En referència als conceptes «obra» i «traducció», veiem que és més difícil de classificar-lo en etapes, ja que la quantitat d'obres i traduccions publicades a la revista és molt irregular cada any –a diferència del gràfic de Verdaguer, on podem distingir clarament tres etapes diferenciades. Cal afegir també aquestes irregularitats en la publicació d'obres, traduccions i de recepció a la revista. Quan ens trobem davant d'un nombre elevat d'un d'aquests tres ítems, no vol dir necessàriament que s'hagi publicat una gran diversitat d'obres, sinó que pot ser que només se n'hagi publicat una de sola de gran extensió repartida en diversos números de la revista –habitualment al llarg d'un any. Aquesta obra publicada en parts no l'hem comptabilitzat com una de sola, sinó que hem comptabilitzat el nombre de parts que han sortit publicades en números diferents.

A continuació procedirem a citar les obres i les traduccions per anys. En el cas que sigui un poema o narració, citarem en primer lloc el nom de l'escrit, seguidament l'any de publicació a la revista i l'obra a la qual pertany el text. En el cas que no s'inclogui a

cap obra, citarem informació sobre la font si ho veiem convenient. Si es tracta d'una traducció, citarem el títol de l'obra traduïda, l'any, l'autor i la llengua original a partir de la qual s'ha traduït –sempre tenint en compte que totes les traduccions d'Oller publicades a la revista són en català.

Cal tenir en compte que el 1880 no es va publicar cap obra ni traducció d'Oller.

Any 1881

- «Consistori dels Jocs Florals de Barcelona. Premis extraordinaris», 1881. Es tracta d'un suplement al cartell dels Jocs Florals.
- «Periódichs i Periodistas», 1881. Léon Gozlan. Traducció d'Oller del francès d'un article de l'autor citat publicat al diari francès *Le Figaro*.
- *La desconsolada*, 1881. Traduït de Benjamin Barbé del francès –pseudònim d'Alexandre Dumas.
- *La desconsolada*, 1881. Traduït de Benjamin Barbé del francès –pseudònim d'Alexandre Dumas.
- *La desconsolada*, 1881. Traduït de Benjamin Barbé del francès –pseudònim d'Alexandre Dumas.
- *La desconsolada*, 1881. Traduït de Benjamin Barbé del francès –pseudònim d'Alexandre Dumas.
- *La desconsolada*, 1881. Traduït de Benjamin Barbé del francès –pseudònim d'Alexandre Dumas.
- *La desconsolada*, 1881. Traduït de Benjamin Barbé del francès –pseudònim d'Alexandre Dumas.
- *La desconsolada*, 1881. Traduït de Benjamin Barbé del francès –pseudònim d'Alexandre Dumas.
- *La desconsolada*, 1881. Traduït de Benjamin Barbé del francès –pseudònim d'Alexandre Dumas.

Any 1882

- *Lo coixí*, 1882. Traduït de Louis Lurine del francès. La traducció segurament publicada tan sols a la *Il·lustració Catalana*.
- *Lo coixí*, 1882. Traduït de Louis Lurine del francès.
- «Nosce Te Ipsum», 1882. *Notes de color*.
- «Carta de Vichy», 1882. Segurament publicat tan sols a la *Il·lustració Catalana*.

Any 1883

- «Comissió del monument a Clavé», 1883. Segurament publicat tan sols a la *Il·lustració Catalana*.
- «Una visita», 1883. *Notes de color*.
- «La calavera», 1883. *Notes de color*.
- «La calavera», 1883. *Notes de color*.
- «La calavera», 1883. *Notes de color*.
- «El beso», 1883. Traduït d'Albert Savine del francès.
- «El beso», 1883. Traduït d'Albert Savine del francès.
- «El beso», 1883. Traduït d'Albert Savine del francès.

Any 1884

- «Mon primer sarau», 1884. *Records de noi*.
- *La bufetada*, 1884.
- *La bufetada*, 1884.
- *La bufetada*, 1884.
- *La bufetada*, 1884.

Any 1885

- «L'amor als llibres», 1885. Traduït d'Edmondo de Amicis de l'italià.

Any 1886

- «De pillo á pillo», 1886. Més endavant anomenat: «De murri a murri». Pertany a l'obra *De tots colors*.
- «La dobleta d'or», 1886. Traduït de François Coppée del francès.
- *Memòries d'un nihilista*, 1886. Traduït del rus Isaac Pavlowsky segurament de la versió francesa.
- *Memòries d'un nihilista*, 1886. Traduït del rus Isaac Pavlowsky segurament de la versió francesa.
- *Memòries d'un nihilista*, 1886. Traduït del rus Isaac Pavlowsky segurament de la versió francesa.
- *Memòries d'un nihilista*, 1886. Traduït del rus Isaac Pavlowsky segurament de la versió francesa.
- Prefaci a *Memòries d'un nihilista*, 1886.
- «Lo drama de Vallestret», 1886. *De tots colors*.

- «En Baldomer Galofre», 1886. *Prosa vària*.

Any 1887

- «Lo darrer llibre», 1887. Traduït d'Alphonse Daudet del francès.
- *Poemets en prosa. L'execució de Troppman*, 1887. Traduït del rus Ivan Turguénev segurament de la versió francesa.
- «Un cop de sabre», 1887. Segurament publicat tan sols a la *Il·lustració catalana*.
- «Gangues de l'ofici», 1887. *De tots colors*.
- «Enric Galwey», 1887. *Dispersos i inèdits*.
- «Una llegenda de l'Engladina», 1887. Segurament publicat tan sols a la *Il·lustració catalana*.

Any 1888

- «La mort d'en Tallada», 1888. *De tots colors*.
- «En Josep Estruch», 1888. *Prosa vària*.
- «Crepuscle d'hivern», 1888. *Figura i paisatge*.

Any 1889

- «Monument a Claris», 1889. Segurament publicat tan sols a la *Il·lustració catalana*.
- «Historia Bilingüe», 1889. *Al llapis i a la ploma*.
- «A cals padrins», 1889. *Al llapis i a la ploma*.
- «De Rússia a l'exposició a cavall», 1889. Traduït del rus Isaac Pavlowsky segurament de la versió francesa.
- Any 1890
- «Eleonora Duse», 1890. *Prosa vària*.
- «La fàbrica», 1890. *Figura i paisatge*.
- «Un malentès», 1890. Traduït d'Alphonse Daudet.

El 1891 no es publica cap obra ni traducció d'Oller a la revista.

Any 1892

- «En candelero», 1892. Traduït de Josep Maria de Pereda del castellà.
- *La febre d'or*, 1892.
- «La exposició nacional d'indústries artístiques», 1892. Segurament publicat tan sols a la *Il·lustració catalana*.

El 1893 no es publica cap obra ni traducció d'Oller a la revista.

El 1894 tan sols es publica una narració:

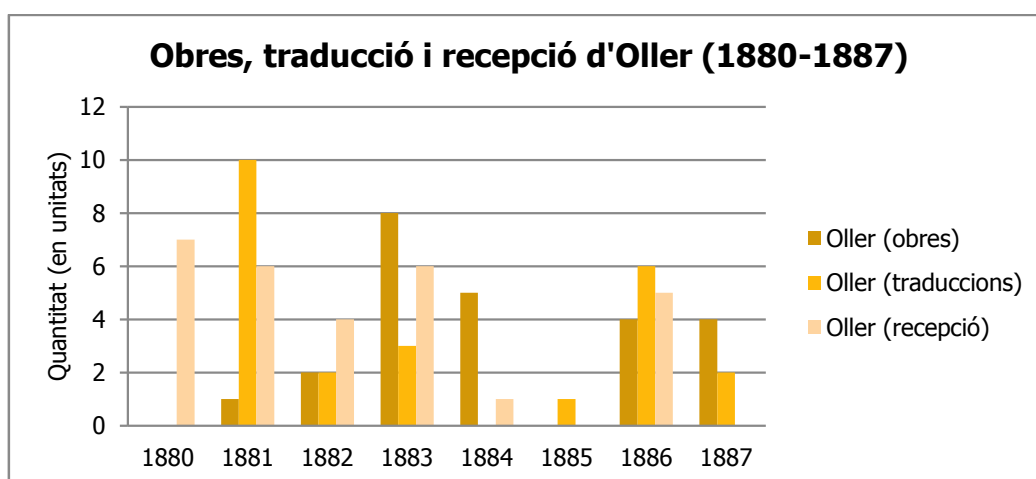
- «La revolució de setembre», 1894. *Records de noi*.

En referència a la recepció d'Oller, hem classificat les recepcions segons els anys de més recepció i els anys de poca recepció. En referència als anys de més recepció, entre quatre i set recepcions per any, trobem els anys següents: 1880, 1881, 1882, 1883, 1886, 1890 i 1891. Quant als anys de poca recepció, són: 1884, 1887, 1888, 1889, 1892, 1893 i 1894 –el nombre de recepció en aquests anys oscil·la entre zero i tres recepcions per any.

3.2.3. Conclusions de l'obra, la traducció i la recepció d'Oller per anys

En aquest apartat seccionem per la meitat el gràfic que hem vist anteriorment –de 1880 a 1887 i de 1888 a 1894– i anirem comentant per anys l'obra, la traducció i la recepció d'Oller presents a la *Il·lustració Catalana* (1880-1894).

Cal afegir que en l'àmbit de les traduccions referents a Oller, hem tingut com a suport l'article de Ramon Pinyol i Torrents dins del *Diccionari de la traducció catalana*.

Començant pel 1880, veiem com a la revista no es publica cap obra ni cap traducció d'Oller. No obstant, veiem com hi ha un total de set recepcions, que seguidament comentarem. En primer lloc farem referència a la celebració del Primer Congrés Catalanista de 1880, impulsat en part pel conjunt de periodistes del *Diari Català*. Aquest congrés tenia com a objectius bàsics fixar els ideals catalanistes i procurar que Catalunya tingués veu en l'àmbit polític, entre d'altres. Tanmateix cal destacar que Narcís Oller era un dels economistes del congrés, juntament amb Pere Ravetllat.

Per altra banda hi ha una recepció que fa referència a la celebració d'una vetllada literària i musical, organitzada per Carles Pirozzini i Martí a casa seva, en la qual hi van assistir artistes, escultors, pintors, entre d'altres, cadascun d'ells va ser obsequiat per Pirozzini pel fet d'estar formant part i contribuint en la cultura catalana i en l'art en general. En aquest mateix context trobem la celebració d'una altra vetllada literària i musical per la inauguració del Centre Aribau. En aquesta hi varen participar personalitats distingides, com ara Àngel Guimerà i Narcís Oller.

En aquest mateix any 1880 descobrim la faceta de Narcís Oller relacionada amb els Jocs Florals. Per una banda trobem a la revista una notícia que explica que als Jocs

Florals s'hi varen presentar dues candidatures per optar a la presidència, una de les quals estava encapçalada per Jacint Verdaguer, juntament amb altres artistes i autors que tindrien un càrrec en el cas que la candidatura de Verdaguer fos escollida. Finalment es va acabar triant aquesta candidatura i, d'aquesta manera, Oller va passar a ser secretari dels Jocs Florals –i també es varen repartir els càrrecs de vicepresident a Ramon Picó i Campamar i els càrrecs de vocals a Lluís Domènech, Jacint Torres i Reyató, Jacint Laporta i Francesc Matheu. Per altra banda cal destacar que en aquest mateix any, Narcís Oller va guanyar un premi als Jocs Florals per la seva novel·la curta *Isabel de Galceran*.

Per concloure amb el 1880, farem referència a l'anomenada Lo Rat-Penat, una societat d'autors que té origen a València l'any 1878 amb l'objectiu d'impulsar activitats relacionades amb la cultura, per tal de difondre les idees de la Renaixença a València. Així doncs, al 1880 trobem una notícia referent a aquesta societat d'autors a la revista, que ens explica que Lo Rat-Penat havia demanat a la *Il·lustració Catalana* d'enviar-los un seguit de llibres per poder-los d'incloure a la seva biblioteca. La societat d'autors envià un llistat dels llibres que volien, i aquest es va publicar a la mateixa revista. D'entre tots aquests llibres, en destaquem dues obres d'Oller, que són *Isabel de Galceran* i *Croquis del natural*.

En referència a l'any 1881, veiem com es publica una sola obra d'Oller. Cal tenir en compte, però, que la publicació no és una obra literària, sinó que es tracta d'un suplement al cartell dels Jocs Florals. Aquest article en qüestió va ser escrit per Narcís Oller juntament amb d'altres membres del Consistori dels Jocs Florals d'aquell any.

Quant a les traduccions, en trobem de publicades a la revista un total de deu, nou de les quals fan referència a la traducció per part d'Oller de l'obra en francès escrita per Benjamin Barbé –pseudònim d'Alexandre Dumas, fill– anomenada *La desconsolada*. Oller la traduí i es publicà per parts a la *Il·lustració Catalana* al llarg de 1881, tot i que es publicà en format llibre el 1882.

En referència a la recepció, en comptabilitzem un total de sis. En primer lloc comentarem aquelles que estan relacionades amb els Jocs Florals. Així doncs, trobem un article en el qual es comenten els càrrecs del Consistori dels Jocs Florals de 1881. Per altra banda, i continuant fent referència als Jocs Florals, trobem un parell d'articles escrits pel periodista i escriptor Ramon-Enric Bassegoda. En el primer, el periodista va fer una crítica al tracte per part del jurat –o membres del Cos d'Adjunts– dels Jocs

Florals d'aquell any envers els autors premiats, ja que, segons ell, es dedicaven més aviat a fer veure els errors en les obres premiades que no pas elogiar-los per haver guanyat. El segon article va estretament lligat amb el primer, ja que Bassegoda anuncia la renovació del Cos d'Adjunts –o jurat– del Consistori dels Jocs Florals de 1881.

Per altra banda trobem un article que fa referència a una reunió del Congrés Catalanista –en la qual hi trobem Oller com a secretari. L'objectiu d'aquesta reunió era constituir l'Acadèmia de la llengua Catalana.

Cal destacar també un article en el qual l'autor –anònim– dona la seva opinió sobre la novel·la catalana del moment. Concretament fa una crítica a diverses novel·les que considera «incompletes» i també elogia a diversos novel·listes que considera «models a seguir» en aquest àmbit, com ara Oller, Riera i Briz.

En un altre article de recepció, es fa una crònica de les festes de la Candelera a Valls –ciutat d'origen d'Oller– on se celebrà una vetllada literària en els Salons del Casino català. En aquesta vetllada hi varen assistir poetes de gran renom, com ara Josep Yxart, Narcís Oller i Francesc Matheu.

El 1882 trobem dues obres publicades a la revista, que són «Nosce Te Ipsum» i la «Carta de Vichy». Per altra banda trobem la traducció per part d'Oller de l'obra en francès de Louis Lurine anomenada *L'oreiller*. Oller la tradueix com a *Lo coixí*, traducció que es publicà a la revista en dos números diferents. Quant a la recepció, destaquem quatre articles. Un d'ells tracta dels Jocs Florals de Barcelona de 1882. En aquest mateix article l'autor dona la seva opinió dient que la lectura dels premis que va fer Narcís Oller, juntament amb d'altres membres del Consistori dels Jocs Florals havia sigut llarg i, segons ell, havien incidit massa en les dificultats que havien tingut per escollir el guanyador. Per altra banda ens trobem amb un altre article que fa referència a la publicació de la traducció al castellà de *La desconsolada* de Benjamin Barbé. Narcís Oller –que l'any anterior havia publicat a la *Il·lustració Catalana* la traducció d'aquesta mateixa obra al català– també l'havia traduït al castellà. També trobem una recepció que anuncia la publicació del *Calendari Català* de 1882, el qual inclou un recull d'articles i poemes de reputats catalans, mallorquins i valencians. D'entre tots aquestes publicacions que el *Calendari* inclou, en destaquem un escrit per part d'Oller que ens informa sobre una novel·la inèdita que en aquells moments estava escrivint –no en cita el nom, però podem deduir que es tracta de *La papallona*. Continuant en l'àmbit de les

publicacions d'Oller, trobem un altre article relacionat amb la publicació de la novel·la *La papallona* d'Oller –publicada aquell mateix any 1882.

El 1883 es van publicar a la revista les obres d'Oller anomenades «Una visita» i «La calavera» –publicada en tres números diferents. També trobem un article anomenat «Comissió del monument a Clavé» escrit per ell juntament amb la membres d'aquesta comissió. En aquest escrit s'explica que es va fer un monument a Josep Anselm Clavé pel fet d'estimar la seva pàtria. A l'article se'l considera un «fill de Catalunya». En referència a les traduccions, veiem que va traduir «El beso» –traducció publicada a la revista en tres números diferents.

Continuant amb la recepció de 1883 trobem, en primer lloc, un article en el qual s'anuncia que la *Revista literària* –revista nova que només tenia tres números publicats– inclou articles d'autors de renom, com ara Narcís Oller i Àngel Guimerà. Per altra banda ens trobem amb un article titulat «Assortiment d'obres catalanes o referents a Catalunya». En aquest text hi trobem un llistat d'obres de referència catalanes que es trobaven presents a la Llibreria Nacional i Extrangera de Barcelona. D'entre totes aquestes obres en destaquen *La papallona* i *Croquis del natural* –ambdues de Narcís Oller– i la traducció francès-català d'Oller anomenada *La desconsolada*. Hi ha un altre article que explica l'aplec que va tenir lloc al Rosselló de catalans i francesos. En aquest aplec s'hi celebraven actes patriòtics i sessions literàries. En una d'aquestes sessions, Pepratx va fer-ne el discurs inaugural en francès, tot encoratjat amb què el català prendria embranzida i es parlaria a tota Catalunya Nord. Hi havia dues comissions –una de francesa i una de catalana– les quals s'encarregaven d'organitzar tots aquests actes. Es diu, doncs, que el secretari de la comissió francesa era Amadeu Reynés, i que el secretari de la comissió catalana era Narcís Oller. El 1883 trobem també dos articles més que fan referència a *Notes de color* d'Oller. El primer ens n'anuncia la publicació i, el segon, és un pròleg de l'obra *Notes de color* fet per Josep Yxart, amic i cosí de Narcís Oller.

El 1884 es publica a la revista l'obra *La bufetada* de Narcís Oller –publicada en parts en quatre números diferents– i també «Mon primer sarau». Al llarg d'aquest any no es publica cap traducció d'Oller a la revista, i tan sols trobem un article de recepció. Es tracta d'un article sobre Albert Savine –un escriptor i traductor francès que es dedicà a transmetre la cultura catalana a la cultura francesa. Tanmateix s'anuncia que Savine estava a punt d'emprendre la traducció de *La papallona* de Narcís Oller. Cal dir que

Albert Savine esdevindrà el seu editor i traductor francès i que Oller també va traduir algunes obres de Savine.

Al llarg de 1885 no es va publicar cap obra ni cap recepció referent a Oller, no obstant trobem una traducció italià-català d'Edmondo de Amicis, *L'amor als llibres*.

El 1886 trobem les obres següents publicades a la *Il·lustració Catalana*: «De pillo á pillo» –més endavant anomenada «De murri a murri»–, «Lo drama de Vallestret», «En Baldomer Galofre» i el prefaci a *Memòries d'un nihilista*, escrit per Narcís Oller. Trobem també la traducció de *Memòries d'un nihilista*, obra original del rus Isaac Pavlovsky i traduïda segurament a partir de la versió francesa al català per Narcís Oller. Aquesta es va publicar en sis parts a la revista, i per tant, en sis números diferents. Cal dir que la majoria de recepcions d'aquest any giren entorn de la traducció d'aquesta novel·la. En un article es fa una petita biografia d'Isaac Pavlovsky i, fins i tot, la *Il·lustració Catalana* va decidir incloure un gravat –retrat– de Pavlovsky. Durant un temps Pavlovsky s'havia estat a Barcelona i havia elaborat pintures del paisatge català. Quan va tornar a Rússia, va donar a conèixer aquestes obres, de manera que Pavlovsky va introduir la cultura catalana al poble rus: aquest és el motiu principal pel qual la *Il·lustració Catalana* decidí incloure un gravat d' Isaac Pavlovsky a la seva revista. Més endavant trobem un altre article en el qual s'anuncia l'edició de la traducció de *Memòries d'un nihilista*.

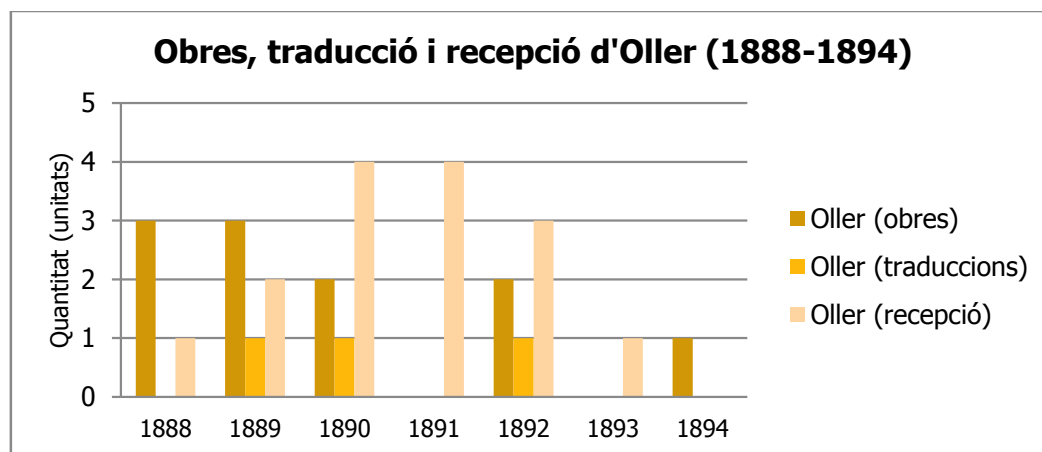
Continuant amb les altres recepcions, trobem un article en el qual s'anuncia la publicació de la novel·la *Vilaniu* d'Oller. Per altra banda trobem un escrit titulat «Una visita al taller d'en Galofre». A l'article descobrim que Narcís Oller i Joan Sardà van visitar el taller d'en Galofre¹³ –un taller d'obres pictòriques. Aquest escrit, molt proper al públic ja que recrea un ambient de conversa, veiem com Narcís Oller i Joan Sardà expliquen el motiu pel qual escriuen un article a la revista. Al llarg de l'escrit descobrim que l'escriuen per tal de fer propaganda de l'exposició d'en Francesc Galofre. Hi ha diverses hipòtesis sobre la relació de parentesc que Narcís Oller tenia amb Francesc Galofre Oller: n'hi ha que defensen que pel fet d'haver nascut a Valls –igual que Narcís Oller– i pel fet de tenir el segon cognom igual que Narcís Oller, són parents. Per altra banda n'hi ha que defensen que aquests dos no tenen cap mena de relació de parentesc.

¹³ Francesc Galofre Oller va ser un pintor nascut a Valls, Alt Camp, l'any 1865. Des de 1888 es va dedicar a exposar les seves pintures. Font: ENCICLOPÈDIA CATALANA. Francesc Galofre Oller.

Per concloure amb la recepció de 1886 veurem un article titulat «Una excursió a la Maladetta. A mon amich Narcís Oller», que va ser escrit per J. Barros i que va dedicat a Narcís Oller. Tracta sobre el cim Maladeta, situat a prop de l'Aneto –Aragó– i sobre l'excursió que Jacint Verdaguer hi va fer.

El 1887 trobem les següents obres publicades a la revista, que són «Un cop de sabre», «Gangues de l'ofici», «Enric Galwey» i «Una llegenda de l'Englandina». També trobem dues traduccions, que són *Lo darrer llibre*, traduït del francès d'Alphonse Daudet i *Poemets en prosa. L'execució de Troppman*, del rus Ivan Turguénev, segurament traduït a partir de la versió francesa. Cal dir que per la via d'Isaac Pavlovsky, Oller havia traduït Turguénev –i havia sigut el primer traductor de Turguénev al català. L'obra traduïda que acabem de citar, es va publicar a la *Il·lustració Catalana* al llarg de 1887, mentre que no es va editar en format llibre fins al 1896.

Per últim afegim que el 1887 no trobem cap recepció que faci referència a Oller.

Continuant amb el 1888 trobem publicades a la revista les obres següents: «La mort d'en Tallada», «En Josep Estruch» i «Crepuscle d'hivern». No hi ha cap traducció, no obstant trobem una recepció d'Oller. Es tracta d'un article en què s'anuncia la publicació de l'obra *De tots colors*, de Narcís Oller, la qual conté diverses novel·les curtes i quadres de costum.

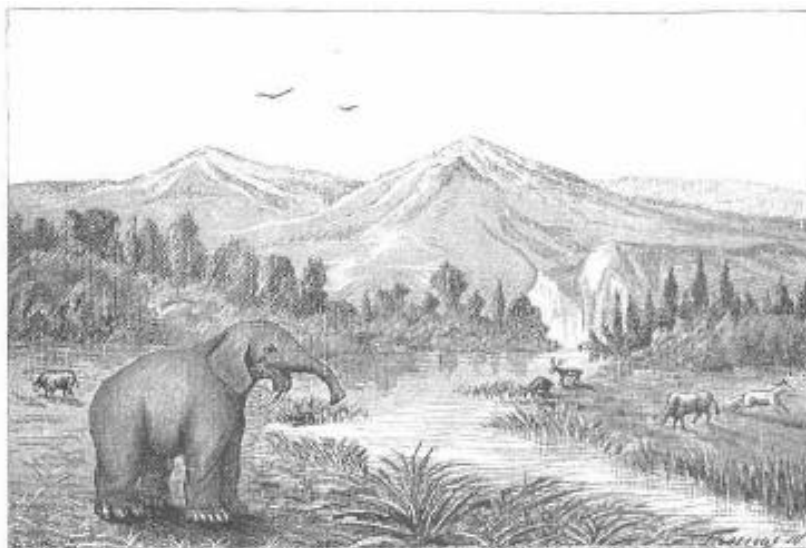
El 1889 trobem tres obres. En primer lloc destaquem l'article «Monument a Claris», el qual va escriure Oller juntament amb un seguit de persones –podríem definir el

conjunt d'aquestes com a membres d'una espècie de comissió– reunides per tal de fer un monument de Pau Claris en honor seu–segons la revista era un gran exemple a seguir pel patriotisme català pel fet de defensar el catalanisme, fer de veu del poble català, i reivindicar les llibertats del poble, en plena decadència. També trobem altres obres, com ara, «Historia Bilingüe», «A cals padrins». L'única traducció publicada a la revista el 1889 és la traducció d'Isaac Pavlovsky de l'obra «De Rússia a l'exposició a cavall». En relació amb la construcció del monument en honor a Pau Claris, trobem un article en el qual es fa referència a la comissió encarregada de dur a terme el projecte del monument a Claris. Aquesta comissió va estar presidida per l'alcalde de Barcelona i Bofarull, Vidal, Coroleu, Guimerà, Miquel, Oller, Yxart, Pascual, Riera, Roure, Dalmases i Pirozzini.

Seguint amb el 1890, trobem dues obres d'Oller publicades a la revista, que són «Eleonora Duse» i «La fàbrica». També trobem la traducció d'Oller del francès «Un malentendu» d'Alphonse Daudet al català «Un malentès».

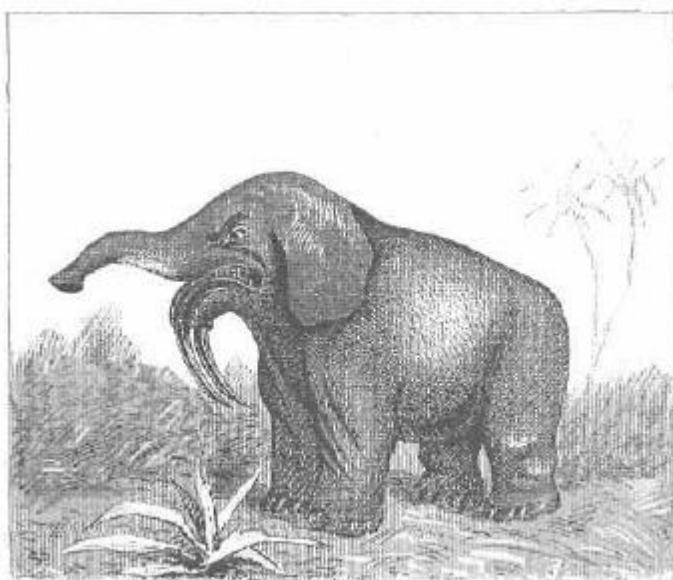
Quant a la recepció de 1890 trobem una narració breu de Cosme Vidal anomenada *Tentativas*, dedicada a Narcís Oller. En segon lloc trobem un article en el qual veiem la faceta d'advocat d'Oller. Resulta que l'escriptor catalanista Manel Folguera i Duran va ser acusat d'ofendre la reina amb «L'article 15 pasteijat», publicat a *Lo catalanista* de Sabadell. Narcís Oller, juntament amb Joan Sardà –que també era advocat– van representar i defensar a Folguera en el judici. Finalment s'explica que van guanyar-lo i, Oller, Sardà i Folguera per celebrar-ho van anar a fer un dinar.

Troblem un altre article que tracta de la festa commemorativa del Centre Català, en la qual es van llegir treballs literaris d'Oller i de Guimerà, entre d'altres. Per altra banda, Jaume Almera i Artur Bofill van escriure article en el qual expliquen que Narcís Oller havia informat sobre la descoberta de pràcticament tot l'esquelet d'un animal de grans dimensions al subsòl –concretament a uns vint-i-cinc metres de profunditat. A partir dels ossos trobats, van poder descobrir que l'animal pertanyia a una espècie entre *Dinotherium Cuvieri* i *Dinotherium Giganteum*. Les il·lustracions que mostrem a continuació i que originalment acompanyen l'article, intenten recrear com vivia l'animal en qüestió en l'etapa prehistòrica del Miocè Superior.

VISTA IDEAL DE LA Cerdanya DURANT LO PERIODO MIOCENO SUPERIOR

Font 12. Vista ideal de la Cerdanya durant lo periodo Mioceno Superior. (Revista núm. 249, 30/11/1890)

DINOTHERIUM

Font 13. Dinotherium. (Revista núm. 249, 30/11/1890)

Per concloure amb la recepció de 1890 farem referència a l'anunci de les obres publicades durant la primera quinzena de desembre de 1890. D'entre totes aquestes en destaquem *La febre d'or* de Narcís Oller.

Continuant amb el 1891 veiem que no es publicà cap obra ni traducció d'Oller a la revista. No obstant això trobem unes quantes recepcions. La majoria d'aquestes –un total de tres– són ressenyes fetes per L. García del Real de l'excursió que va fer del Vendrell a Valls, focalitzant en Valls. Podem dir que en aquestes ressenyes es feia

referència a Narcís Oller, ja que és nascut a Valls. L'article de recepció gira entorn del retrat de Narcís Oller –gravat– publicat a la *Il·lustració Catalana* en motiu de la novel·la d'Oller anomenada *La febre d'or*, considerada segons l'autor de l'article la millor de les seves novel·les.

El 1892 es publiquen dues obres, que són «La exposició nacional d'indústries artístiques» i *La febre d'or*. També trobem una traducció d'Oller anomenada «En candelero», una obra original de José María de Pereda del castellà al català. Al llarg de 1892 hi trobem les següents recepcions. En primer lloc trobem la continuació de la ressenya de L. García del Real que feia referència a l'excursió a Valls. Per altra banda trobem una crònica que explica que van organitzar una vetllada literària en honor de José María de Pereda, en la qual Narcís Oller va llegir la traducció catalana de l'obra traduïda al català per Narcís Verdager i Callís –cosí de Jacint Verdager– anomenada *Un artista*. Per concloure amb la recepció de 1892 destaquem l'article que anuncia la publicació del tercer i últim volum de *La febre d'or*.

El 1893 no es publica cap obra ni traducció d'Oller a la revista. Tan sols trobem una recepció d'Oller en la qual s'explica que Narcís Oller va fer una estada a Santander, en la qual va ser molt ben rebut per la seva gent i per José María de Pereda –en part per la grandesa de la seva obra i també per l'esplendor que vivia la Renaixença catalana.

Per últim, veiem que el 1894 tan sols es publica una narració anomenada «La revolució de setembre».

3.3. Àngel Guimerà i Jorge

3.3.1. Guimerà al període 1880-1894

L'any 1871 Guimerà va esdevenir un dels fundadors del setmanari *La Renaixensa*. Va presentar algunes de les seves obres als Jocs Florals de Barcelona, algunes de les quals varen ser premiades. El 1877 va esdevenir Mestre en Gai Saber. Si ens fixem concretament en el període de la primera etapa de la revista (1880-1894) veurem que les seves obres més importants publicades en aquests anys varen ser *Judith de Welp* el 1883, *El fill del rei* el 1886, *Mar i cel* el 1888. Aquesta última obra va tenir molt d'èxit a l'època, de manera que es va traduir a vuit idiomes. A partir d'aquest moment la projecció internacional de Guimerà va iniciar-se. Publicà també al 1890 *Rei i Monjo* i *La boja*. Al 1892 «Mestre Oleguer» i *L'ànima morta*, i, el 1894, *Jesús de Natzaret*.

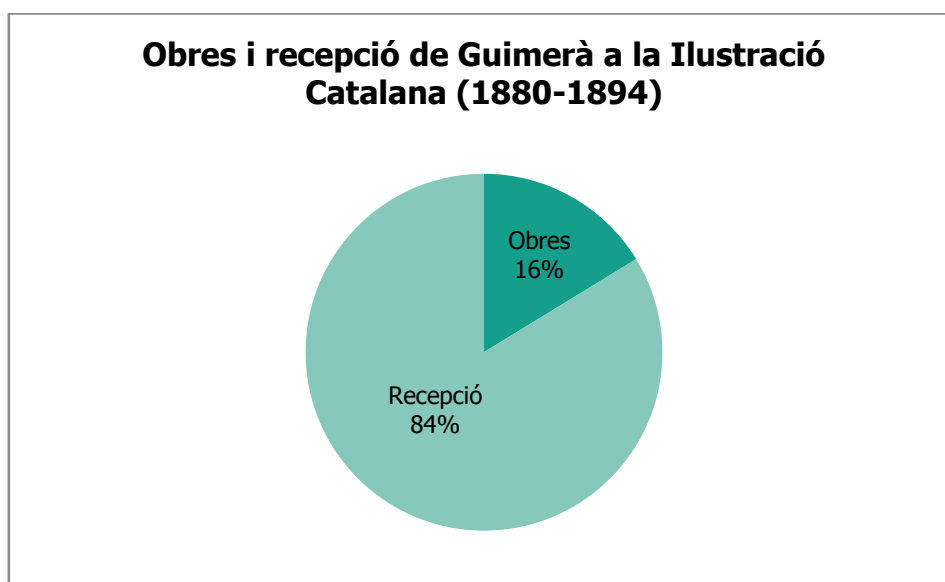
D. ANGEL GUIMERÀ, PRESIDENT DELS JOCS FLORALS, PER P. ROSS Y A. RIQUER

Font 14. D. Angel Guimerà, president dels Jocs Florals, per P. Ross y A. Riquer

3.3.2. Anàlisi d'obres i recepció de Guimerà

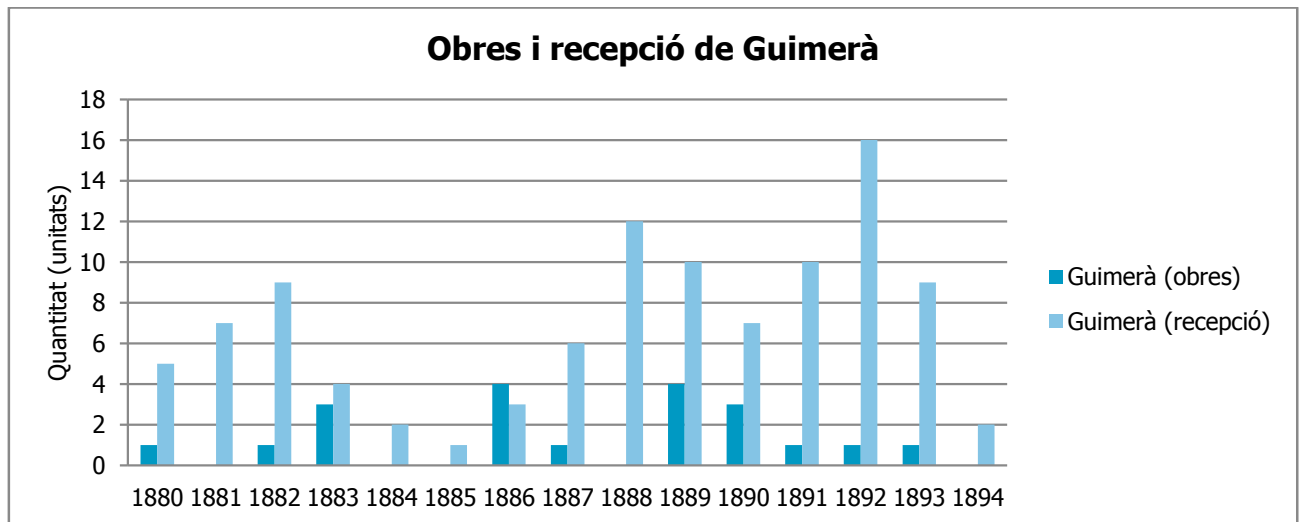
El gràfic circular que veurem seguidament ens mostra les obres i la recepció de Guimerà present a la primera etapa de la *Il·lustració catalana* (1880-1894). Ens dona les dades en tant per cent.

Aquest gràfic ens mostra per una banda les obres de Guimerà publicades a la revista. Les trobem indicades amb color blau intens i en trobem un total de vint, que representen un 16% del total d'obres i recepció juntes. Per altra banda trobem cent-tres recepcions, que representen 84% del total. Per tant, podem dir que Guimerà és més present a la revista en articles de recepció, que no pas en la publicació de la seva obra.

	Guimerà
Obres	20
Recepció	103

En el gràfic que veurem seguidament hem aprofundit en les dades del gràfic anterior. Hem comptabilitzat el nombre d'obres i el nombre de recepcions de Guimerà presents a la revista des de 1880 fins a 1894.

Aquest gràfic ens mostra les obres –en blau fort– i la recepció –en blau clar– de Guimerà per anys.

Si ens fixem en el concepte d'obra, veurem que se'n publiquen molt poques, i per tant, se'ns fa difícil de classificar-ho en etapes. És per aquest motiu que citarem el títol de les obres per anys, les quals van acompanyades de l'any i de l'obra a la qual pertanyen.

En referència a les obres publicades de Guimerà a la revista, podem dir que són les següents:

Any 1880

- «En la mort de Josep Rialp», 1880. Segurament publicat tan sols a la *Il·lustració catalana*.

El 1881 no es publica cap obra de Guimerà a la revista i el 1882 només se'n publica una:

- «Sempre», 1882. *Llibre del amor: col·lecció de poesies del modern Renaixement*.

Any 1883

- «Comissió del monument a Clavé», 1883. Segurament publicat tan sols a la *Il·lustració catalana*.

- «Discurs llegit en l'acte de la distribució de premis del Certamen celebrat a Valls», 1883. *Discursos. Cants a la pàtria*
- «Ayger», 1883. «Aster» a les *Obres Completes*. Pertany a *Poesies*.

Si observem el gràfic veurem que els anys 1884 i 1885 no es publica cap obra de Guimerà a la revista.

Any 1886

- «La mort d'en Jaume d'Urgell», 1886. *Monòlegs*.
- «Cançó de la escena II del primer acte de la tragèdia *Lo fill del rei*», 1886. *Tragèdies*.
- «Serenata», 1886. Segons la revista, poema extret del tom inèdit; *Cansons*, de Francesc Alió.
- «Les aurenets», 1886. «Les orenets» a les *Obres Completes*. Pertany a *Poesies*.

Any 1887

- «Confessió», 1887. *Poesies*.

El 1888 no es publica cap obra de Guimerà.

Any 1889

- «Consistori dels Jocs Florals de Barcelona» -article-, 1889. Segurament publicat tan sols a la *Il·lustració catalana*.
- «Consistori dels Jocs Florals de Barcelona» -cartell-, 1889.
- «Monument a Claris», 1899. Segurament publicat tan sols a la *Il·lustració catalana*.
- «Discurs presidencial llegit en los Jochs Florals d'enguany», 1889. *Discursos. Cants a la pàtria*.

Any 1890

- *Rei i monjo*, 1890. *Tragèdies*.
- «Mestre Oleguer», 1890. *Monòlegs*.
- *La boja*, 1890. *Tragèdies*.

Any 1891

- «En la mort del rei Joan II d'Aragó», 1891.

Any 1892

- *L'ànima morta*, 1892. *Tragèdies*.

Any 1893

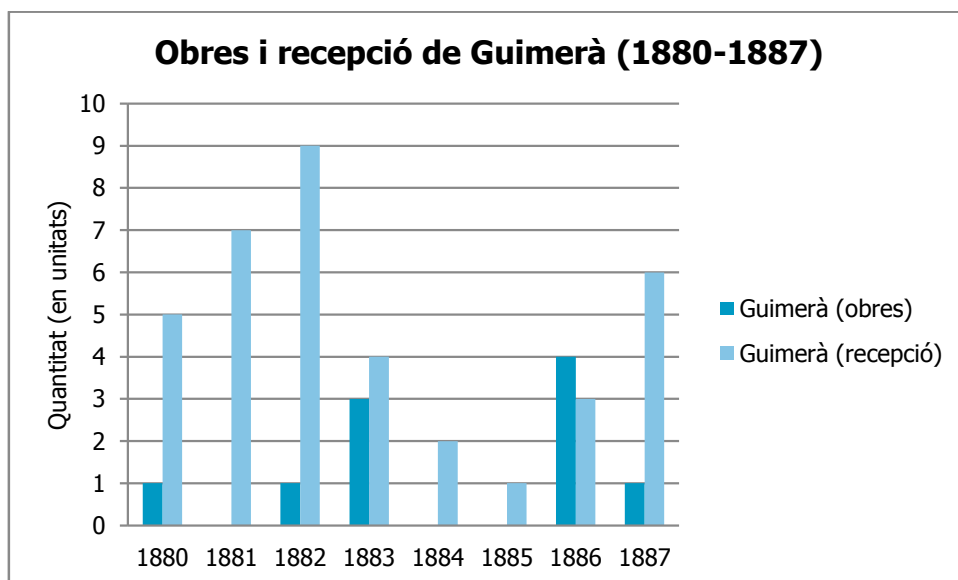
- -Nota al capçal de pàgina que acompanya el poema «Es lo rey! Es lo rey!» de Guimerà-, 1893. Segurament publicat tan sols a la *Il·lustració Catalana*.

Cal afegir que el 1894 no es publica cap obra d'Àngel Guimerà a la revista.

Continuant amb el concepte de recepció de Guimerà a la *Il·lustració Catalana*, distingim un seguit d'anys que es caracteritzen per tenir entre nou i setze recepcions, que són els següents: 1882, 1888, 1889, 1891, 1892 i 1893. Per altra banda trobem un conjunt d'anys que es caracteritzen per tenir poca recepció –entre zero i set obres per any. Són els anys que vénen a continuació: 1880, 1881, 1883, 1884, 1885, 1886, 1887, 1890, 1894.

3.3.3. Conclusions de l'obra i la recepció de Guimerà per anys

Per tal de comentar les obres i les recepcions de Guimerà, hem seccionat el gràfic de barres que hem vist anteriorment per la meitat –de 1880 a 1887 i de 1888 a 1894– i anirem comentant per anys l'obra i la recepció de Guimerà.

Començarem amb l'any 1880, al llarg del qual tan sols trobem una sola obra publicada a la *Il·lustració Catalana* que s'anomena «En la mort de Josep Rialp». Per altra banda trobem un seguit de recepcions. En primer lloc una crònica que explica que Frederich Wulf, catedràtic suec, va visita Barcelona acompanyat i guiat d'Àngel Guimerà, Aldavert Martorell, Eduard Escalante i Joan Sardà. L'autor de l'article opina que gràcies al catalanisme, Espanya és capaç d'establir lligams amb personalitats literàries estrangeres. En segon lloc, trobem un seguit de recepcions que fan referència a vetllades literàries. Una d'elles tracta de la inauguració del «Centre Aribau», vetllada en la qual Guimerà hi assistí. Una altra vetllada literària va ser organitzada pel «Centre Gracienc» i una altra per la societat coral Euterpense. En aquestes dues vetllades Guimerà no hi va assistir, no obstant alguns dels seus poemes varen ser-hi recitats. Per concloure amb la recepció d'aquest any fem referència a un article en el qual s'anuncià l'estrena de la representació teatral *La Bolva d'or*. Es tracta d'un drama de Josep Feliu i Codina estrenat al Teatre Català. Van assistir a la seva estrena Víctor Balaguer –considerat per la veu de la revista un renaixentista– un model a seguir. També hi participaren altres escriptors i artistes, entre els quals en destaquem Matheu, Sardà i Guimerà.

El 1881 no es publica cap obra de Guimerà a la revista, però sí que trobem un total de set articles de recepció de l'autor. Hi ha un article que fa referència a una reunió del Congrés Catalanista, la qual tenia com a objectiu constituir l'Acadèmia de la llengua catalana. En aquesta reunió hi varen assistir diverses personalitats juntament amb Àngel Guimerà que, segons la veu de la revista, hi assistí com a «nou acadèmic». Trobem una altra recepció de Guimerà que fa referència a l'existència del *Calendari Català* de 1881 –fundat i dirigit per Francesc Pelagi Briz i considerat una de les publicacions més importants de la Renaixença catalana. En aquest s'hi varen publicar un seguit d'obres, com ara *La diada de l'infant* d'Àngel Guimerà. El 1881 hi ha un parell de recepcions que fan referència a les dues associacions excursionistes. Per una banda l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques i per l'altra l'Associació d'Excursions Catalana. Cal dir que l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques es va fundar l'any 1876 i que com a conseqüència de divergències internes entre els mateixos membres de l'associació, el 1878 es va crear l'Associació d'Excursions Catalana. Dit això i tornant amb les recepcions, trobem en primer lloc un article sobre la sessió inaugural de 1881 de l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques, la qual es va dur a terme al Saló de Cent de la Casa de la Ciutat. També es comenta que es varen recitar diversos poemes de Víctor Balaguer, Àngel Guimerà i Jacint Verdaguer, entre d'altres. En un altre article s'explica que l'Associació d'Excursions Catalana va publicar en format quadern el discurs pronunciat el 20 de desembre de 1878, en una vetllada necrològica en honor dels catalanistes que havien mort entre 1877 i 1878. Aquest quadern també inclou obres en prosa de Fiter, Arabia i Bofill; poemes dels senyors Gallard, Guimerà i Gras; també s'inclouen poemes de Vila, Guitó i Llorenç de Cabanyes.

Hi ha una crònica que descriu la visita de Francesc Pi i Margall¹⁴ a Barcelona –el qual feia trenta anys que no hi anava. Així doncs, es va organitzar una vetllada de benvinguda al Teatre Novetats, on es van recitar diverses peces musicals. Més endavant se cita l'Ateneu Barcelonès¹⁵, el qual va dedicar a Pi i Maragall una vetllada

¹⁴ Francesc Pi i Maragall va ser el segon president de la Primera República Espanyola (1873). Degut a la seva ideologia pròpiament anarquista, socialista i revolucionaria (influenciat per l'anarquista Proudhon), va haver d'exiliar-se a París, on va evolucionar ideològicament quant a la idea revolucionaria: llavors ja no volia la revolució, sinó que lluitava per pactar una federació. Quan va tornar a Espanya, es va convertir en el líder republicà del moment. A partir de 1874, quan es restablí la monarquia, va convertir-se escriptor i va exercir d'advocat. Als anys 80, amb els governs liberals, va tornar a l'activitat política amb l'objectiu de crear repúbliques federals. Font: GENCAT. *Les nacionalitats. Escrits i discursos sobre federalisme*.

¹⁵ L'«Ateneu Barcelonès» va ser fundat a Barcelona l'any 1860. Tenia com a gran objectiu ser un centre promotor de la cultura a través de conferències, exposicions, cursos i premis (Jocs Florals), entre d'altres. Font: ENCICLOPÈDIA CATALANA. *Ateneu Barcelonès*.

literària, en la qual varen participar Angelon, Coroleu, Sanpere, Gallart i Guimerà. Tot seguit, Pi i Maragall va fer un discurs de cloenda. Continuant amb els certàmens literaris, en trobem un parell –celebrats el 1881. Tenim per una banda el certamen organitzat per El Eco de Badalona¹⁶ en el qual hi participà com a jurat Àngel Guimerà, entre d'altres. Per altra banda trobem el certamen organitzat per la societat coral El Porvenir de Sants, en el qual es va recitar el poema «La trepitjadora» de Guimerà.

Al llarg de 1882 es va publicar una sola obra de Guimerà a la revista, titulada «Sempre». Quant a les recepcions d'aquest any, trobem un article en el qual s'anuncia la publicació del *Calendari Català* de 1882. En aquest s'hi va publicar un poema de Verdaguer, una novel·la d'Oller i un fragment de l'obra teatral de Guimerà –l'autor de l'article no n'especifica el nom. En un altre article s'explica que Guimerà va guanyar el premi «Accèssit» als Jocs Florals. Hi ha una altra recepció de l'autor en el qual s'explica que després dels Jocs Florals de 1882, es va fer un dinar en el qual es varen llegir obres –poemes– de Guimerà. Durant aquest any en dos articles diferents es fa referència al *Llibre de la pàtria*. En primer lloc es comenta que l'aparició d'aquesta obra, que inclou escrits de Guimerà entre d'altres i, en segon lloc, s'informa que es va publicar al llibre el poema «Agonia» de Guimerà i «La barretina» de Verdaguer, entre d'altres. En un altre article s'informa que la societat coral Euterpense va organitzar una vetllada per tal d'inaugurar el seu nou local –situat al carrer Ronda de Sant Antoni, 17. En l'acte es van llegir poemes de Guimerà –entre d'altres– i es van interpretar diverses composicions musicals. Continuant amb els certàmens literaris veiem com l'Ateneu Igualadí de la Classe Obrera¹⁷ va organitzar un certamen literari, en el qual hi varen assistir personalitats diverses, com ara Àngel Guimerà.

El 1882 trobarem un article en el qual es descriu el pelegrinatge patriòtic o excursió literària a Poblet i a Santes Creus. Aquesta excursió literària hi van participar tant valencians, mallorquins com catalans. En representació de València, hi van assistir els senyors Llorente i Pizcueta; Mallorca per Marian Aguiló; Catalunya per Collell, Verdaguer, Guimerà i Calvet, tots ells Mestres en Gai Saber, entre d'altres.

¹⁶ «El Eco de Badalona» era un setmanari d'ideologia conservadora, que publicava escrits en castellà. Va ser fundat l'any 1869 per Francesc Planas Casals. La seva publicació es va interrompre a partir de 1870 fins el 1878. Del 1878 al 1936 (últim any de publicació del setmanari) es va permetre la publicació de textos escrits en català. A més a més, el setmanari va anar evolucionant fins a acabar essent de tipus esportiu. Font: ENCICLOPÈDIA CATALANA. *El Eco de Badalona*.

¹⁷ Associació cultural fundada el 1863 a Igualada per Marià Ferrer. Font: ENCICLOPÈDIA CATALANA. *Ateneu Igualadí de la Classe Obrera*.

Per concloure amb la recepció de 1882, trobem un article en el qual s'anuncia la publicació del *Llibre de l'Amor* –de temàtica eròtica– format per diverses composicions, una de les quals era «Sempre» d'Àngel Guimerà.

Seguint amb el 1883, trobem publicades a la *Il·lustració Catalana* tres obres: el poema «Ayger», que consta com a «Aster» a les *Obres Completes* de Guimerà; l'article «Comissió del monument a Clavé» el qual va ser escrit per Guimerà entre d'altres membres de la comissió i, per últim, trobem el «Discurs llegit en l'acte de la distribució de premis del Certamen celebrat a Valls». Quant a les recepcions, trobem primerament una crònica en la qual es descriu l'últim dia de les festes de Valls –Alt Camp. Es diu que es va organitzar un certamen literari al saló de la Violeta, en el qual hi varen participar diverses personalitats, com ara Àngel Guimerà. L'article que a continuació comentarem va lligat amb el comentari que hem fet anteriorment sobre l'Ateneu Igualadí de la Classe Obrera. En l'article de 1883 es diu que les obres premiades al certamen que l'ateneu va organitzar, es van publicar en format llibre –a part de les obres premiades també es publicà en el llibre el discurs que feu Guimerà, president del jurat.

El 1883 trobem un article que fa referència a l'aplec de catalanistes i francesos al Rosselló, en el qual es va dur a terme una sessió literària. En aquesta s'hi va fer una lectura de poemes. Més endavant, s'explica que les societats literàries de Perpinyà van organitzar un dinar, en el qual van ser obsequiats Àngel Guimerà i Jacint Verdaguer amb una corona de llorer cadascun, com a símbol de la fraternitat entre el poble francès i el poble català. Per concloure amb la recepció de 1883, fem referència a l'article que es publicà a la revista per la mort d'Emilia Palau, que havia mort aquell mateix any. Es comenta que el 1882 –l'any anterior a la seva mort– havia estat elegida Reina dels Jocs Florals. Al llarg de l'article també descobrim que Guimerà l'havia elegit com a Reina dels Jocs Florals l'any 1876.

Si observem el gràfic veurem que el 1884 no es publicà cap obra de Guimerà a la revista. No obstant, trobem un parell de recepcions publicades al llarg de l'any. En la primera es comenta que els pintors catalans Tusquets i Galofre –que vivien a Roma– van visitar Barcelona en motiu de l'Exposició Parés. La seva visita es va celebrar amb un dinar al restaurant França, on es varen recitar diverses obres literàries, d'entre les quals en destaquem les de Guimerà. Quant a la segona recepció, veiem que es tracta d'una crítica positiva a la tragèdia en vers *Judit de Welp* de Guimerà. A l'article també es comenta que la seva representació va tenir molt d'èxit al Teatre Català.

El 1885 no es publicà cap obra de Guimerà a la *Il·lustració Catalana*, però sí que trobem un article de recepció en el qual es fa referència al «Memorial de Greuges» adreçat al rei d'Espanya, Alfons XII, el 18 de març de 1885. Aquest document proposa una forma d'estat anomenada monarquia regionalista, que consta d'un sol estat format per diverses regions harmonitzades entre elles. En l'acte hi participaren diverses personalitats catalanes, com ara Jacint Verdaguer, Àngel Guimerà, Jaume Collell i Frederic Soler, entre d'altres.

El 1886 és l'únic any en el qual es compleix que el nombre d'obres de Guimerà publicades a la revista supera el nombre de recepcions de l'autor –tenim quatre obres i tres recepcions. Les obres són «La mort d'en Jaume d'Urgell», «Cançó de la escena II del primer acte de la tragèdia *El fill del rei*», «Serenata» i «Les aurenets».

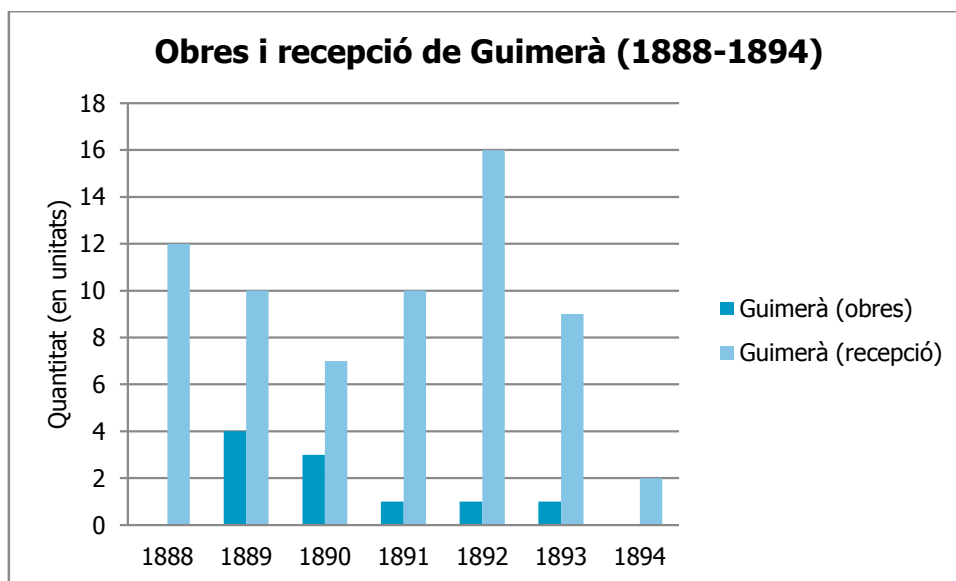
Quant a les recepcions d'aquest any, podem dir que giren entorn l'estrena de l'obra teatral de Guimerà anomenada *El fill del rei*. En un primer article veiem que l'obra encara no s'havia estrenat –no se n'havia fet cap representació teatral. En el segon article de recepció de 1886 ens informen que finalment es va estrenar, tot i que l'autor de l'article –Joan Sardà– va explicar que l'obra no va agradar massa al públic, en part perquè no la van entendre massa. És per això que Sardà, a l'article, considerava que el públic que aquesta obra havia de tenir, segons ell, una bona formació literària –cosa que el públic d'aquell dia no tenia prou formació literària.

Any 1887 trobem una poema de Guimerà publicat a la revista, anomenat «Confessió». Si ens fixem en la recepció, veurem que es continua incidint amb l'obra teatral *Fill del rei* de Guimerà, en un article que afirma que s'havia estrenat al teatre Romea de Barcelona. També trobarem un article en el qual s'anuncia la publicació d'un recopilatori dels millors poemes de Guimerà en format llibre i, en un altre article, s'anuncia la publicació d'un dels seus poemes «Confessió» al mateix número de la revista –acompanyat d'il·lustracions.

Podem dir que en la recepció de Guimerà de 1887 va en part lligada per la celebració de certàmens literaris. Un article tracta del certamen literari i artístic en honor al general Joan Prim i Prats, en el qual Guimerà –entre d'altres– va ser premiat. Aquell mateix any també hi ha un article en el qual s'explica que l'Acadèmia espanyola havia organitzat un certamen d'obres teatrals. El premi consistia en un total de 5.000 pessetes. Hi havia una mica de confusió sobre si les obres catalanes podien participar

en aquest certamen organitzat per l'Acadèmia espanyola. És per aquest motiu que es va celebrar una sessió en la qual es va debatre aquest tema. El debat va acabar deixant participar al certamen les obres teatrals catalanes. Malgrat això, va acabar guanyant una obra castellana, ja que els jutges afirmaven que no havien pogut valorar les obres catalanes perquè no les havien entès.

Per concloure amb la recepció de Guimerà de 1887 fem cal fer referència a l'article en el qual s'anuncien els mantenidors del Consistori dels Jocs Florals de 1888 –d'entre els quals hi ha Àngel Guimerà.

Continuant amb l'any 1888, no trobem cap obra de Guimerà publicada a la *Il·lustració Catalana*. No obstant, hi ha un total de dotze recepcions que fan referència a l'autor. La major part de la recepció d'aquest any es focalitza en l'obra *Mar i cel* de Guimerà: trobem l'anunci de l'estrena d'aquesta obra teatral al teatre Romea, més endavant trobem l'estrena de *Mar i cel* en format llibre. També trobem anàlisis crítics de l'obra a la *Il·lustració Catalana* per part de Joan Sardà –crític literari. En un article, Sardà analitza el primer acte de *Mar i cel* i afirma que molta gent opinava que aquesta obra era un plagiat –de manera que sobreentenem que ell també ho creu. En un altre article, Sardà reconeix que es va equivocar pel fet de culpar a Guimerà d'haver plagiat l'obra teatral. El crític va continuar amb l'anàlisi de *Mar i cel*. Seguidament trobem un parell d'articles més de Sardà en els quals va analitzant per parts els actes de *Mar i cel*. Sardà considera que l'obra està escrita amb molt de talent i que tothom hauria de considerar-la una peça de gran valor literari i teatral –contràriament al que el crític opinava a les

seves primeres crítiques de *Mar i cel*. Per acabar amb la recepció relacionada amb *Mar i cel*, hem de dir que s'anuncia la traducció d'aquesta obra de Guimerà per part d'Enrique Gaspar Rimbau al castellà.

Continuant amb la recepció de 1888 trobem un parell d'articles que fan referència als Jocs Florals, un dels quals anuncia el cartell dels Jocs i els mantenidors de 1888 i, en l'altre article –publicat cap a finals d'any– s'anuncien els càrrecs del Consistori dels Jocs Florals de 1889 –on Àngel Guimerà esdevindrà el president dels Jocs Florals.

Troblem un article que anuncia la publicació de Francesc Alió anomenada *Cançons*, un llibre que inclou obres de Guimerà, Verdaguer, Mestres i Matheu. També trobem un altre article que fa referència a la publicació d'*Aplech de poesias* –publicada a *Lo catalanista* de Sabadell– que inclou, entre d'altres, el poema «Poblet» de Guimerà.

Per concloure amb la recepció de 1888 cal comentar un article que fa un elogi a la Renaixença catalana. En aquest article es fa referència a poetes –com Verdaguer i Guimerà– i a novel·listes –com Oller– i s'elogia l'obra del crític Charles de Tourtoulon, que ha permès que la literatura catalana sigui present en el món intel·lectual francès.

Seguint amb el 1889, trobem publicat a la revista dos articles referents als Jocs Florals de 1889 –un d'ells és de caire informatiu i l'altre anuncia el cartell dels Jocs Florals. Aquest parell d'articles van ser escrits per Guimerà juntament amb altres membres del Consistori dels Jocs Florals de Barcelona. Són els següents: «Consistori dels Jocs Florals de Barcelona» –article– i «Consistori dels Jocs Florals de Barcelona» –cartell. També trobem publicat l'article «Monument a Claris», escrit per Guimerà i per altres membres de la comissió del monument a Claris. Per últim trobem publicat a la revista un discurs que Guimerà, president dels Jocs Florals de 1889, va pronunciar. S'anomena «Discurs presidencial llegit en los Jocs Florals d'enguany».

Quant a la recepció, trobem un article sobre la comissió encarregada de dur a terme el projecte del monument a Claris. La major part de la recepció de 1889 gira entorn el discurs presidencial de Guimerà als Jocs Florals de 1889. En un article es fa una crònica de tota la vetllada, en un altre s'anuncia la publicació de la traducció del discurs presidencial de Guimerà al castellà i al gallec –ambdues traduccions fetes per Alfredo Brañas Menéndez. Més endavant s'anuncia la publicació de *Jocs Florals de Barcelona*, llibre en el qual s'inclouen les obres premiades de 1889 i el discurs de presidència de Guimerà.

També trobem un article en el qual s'anuncia la publicació del retrat –gravat– de Guimerà a la revista, en honor a la labor catalanista de l'autor com a president dels

Jocs Florals i com a excel·lent autor de poemes i teatre –segons la redacció de la *Il·lustració Catalana*.

Continuant amb la recepció relacionada amb *Mar i cel* trobem un article que informa que aquesta obra teatral es va representar a Reus. També veiem com s'anuncia la publicació d'*Acontecimientos literarios* de Melcior de Palau Català, que inclou, entre d'altres, la traducció al castellà de *Mar i Cel*, feta per Enrique Gaspar.

El 1890 es publicaren a la revista *Rei i monjo*, «Mestre Oleguer» i *La boja*. Hi ha una part de la recepció que tracta de *Rei i monjo*: trobem un article en el qual s'anuncia l'estrena de l'obra al teatre Romea; en un altre article es fa referència a un dels actors principals que participava en *Rei i monjo*, Teodor Bonaplata –actor que Guimerà escollí com a protagonista d'algunes de les seves obres, com ara *Mar i cel* i *Rei i monjo*. L'últim article que fa referència a aquesta obra teatral, ens informa sobre la publicació de *Rei i monjo* en format llibre.

Continuant amb la recepció trobem una crònica de la festa commemorativa del Centre Català, en la qual s'hi van llegir treballs literaris d'Oller i de Guimerà. Es diu que Blanch i Piera va llegir «Mestre Oleguer», monòleg d'Àngel Guimerà.

Per últim trobem dos articles que fan referència a *La boja* de Guimerà. En un d'ells es fa una crítica positiva a aquesta obra i es comenta que no està ambientada a l'Edat Mitjana –com la majoria de la seves obres– sinó que s'ambienta en un entorn més realista per l'època, un entorn pròpiament miner i humil. En un altre article trobem un llistat d'obres publicades durant la primera quinzena de desembre de 1890. D'entre totes aquestes en destaquem *La boja* de Guimerà.

El 1891 trobem una sola obra publicada a la revista, anomenada «En la mort del rei Joan II d'Aragó». Quant a la recepció veiem com s'anuncia la publicació de *La sala d'espera* de Guimerà. També trobem la publicació a la revista d'una obra de Josep Yxart dedicada a Guimerà, anomenada «Carta a n'Àngel Guimerà». Hi ha un altre escrit a la revista, anomenat *L'hereu sobirà* de Carles Bosch de la Trinxeria en el qual es fa referència a la figura de Guimerà. Al 1891 també trobem un article en el qual s'anuncia la publicació d'una il·lustració que acompanya el poema de Guimerà «En la mort del rei Joan II d'Aragó». La resta de recepcions giren entorn *Mar i cel*. En un article s'explica que aquesta obra es va representar al Teatro Español de Madrid. En altres articles es comenta que va tenir molt d'èxit i que Guimerà, havent obtingut tant d'èxit amb la representació de la seva obra teatral, va ser obsequiat amb un gran dinar. Més endavant veiem un altre article que confirma l'èxit de la representació *Mar i Cel* a

Valladolid. Per acabar amb la recepció de 1891, cal afegir que Enrique Gaspar Rimbau estava traduint al castellà *Judit de Welp*.

Seguint amb el 1892, només es publica l'obra *L'ànima morta* de Guimerà a la revista. Continuant amb la recepció de Guimerà el 1892, veurem un article en el qual s'explica que es continuen representant *Rei i monjo* i la *Boja*. Hi ha bastanta recepció sobre *L'ànima morta* de Guimerà. Primer trobem un article en el qual s'anuncia que es posarà a la venda en format llibre. També trobem articles en els quals es recomana llegir aquesta obra. Més endavant a la revista s'anuncia l'estrena –de la representació teatral– de *L'ànima morta*. Cal afegir que més endavant hi ha un article a la revista en el qual s'informa de l'estrena de la paròdia de *L'ànima morta* titulada *La taberna del ninot*, a càrrec d'Enric Moragas. Per altra banda trobem recepció referent a l'estrena de *La Baldirona* tant en format llibre com en representació teatral. Més endavant s'informa al lector que tant *L'ànima morta* com *La Baldirona* van ser representades al Teatre Novetats. També s'afegeix que Guimerà rebia 120 pessetes per cada representació de *L'ànima morta* i 340 pessetes per cada representació de *La Baldirona*.

Seguint amb la recepció de 1892, ens trobem amb una crítica negativa a la representació de *Judit de Welp* a Madrid per part dels polítics i periodistes madrilenys assistents a la representació. L'autor de l'article suposa que això és degut en part al discurs de caire catalanista que va fer Guimerà a l'Assemblea catalanista de Manresa. És per aquest motiu que l'autor conclou dient que no s'han de tenir en compte les males crítiques dels periodistes i polítics madrilenys. Per altra banda, *Mar i cel* es continuava representant i tenia èxit. Hi ha un article a la revista que explica que es va representar al Teatre de Catalunya.

Troblem un altre article que fa referència a la vetllada inaugural del «Centre Català» de Sabadell, en la qual es van llegir diversos poemes de Guimerà, entre d'altres. Per últim, trobem un article en el qual s'incideix en la poesia popular i en els autors d'aquesta – com ara Jacint Verdaguer, Àngel Guimerà i Riera i Bertran, entre d'altres.

Per concloure amb la recepció de Guimerà el 1892, veiem que en un article s'anuncia la constitució de l'Assemblea de la Unió Catalanista a Manresa. L'article fa referència a les «Bases de Manresa» o «Bases per a la Constitució Regional Catalana», que es varen discutir en assemblea entre el 25 i 27 de març de 1892. D'entre els que estaven a favor de l'aplicació d'aquestes bases, en destaquem Jacint Verdaguer i Àngel Guimerà.

El 1893 trobem una obra publicada a la revista que s'anomena «Es lo rey! Es lo rey!» d'Àngel Guimerà. Si ens fixem en la recepció, veurem que aquest poema va ser escrit en motiu del centenari de la mort del rei Lluís XVI de França. També trobem un article en el qual s'anuncia la publicació de *Deu cançonetes* de Joan Gay. Es tracta de deu melodies inspirades en poemes de Verdaguer, Guimerà i Matheu, entre d'altres. En un altre article s'anuncia l'estrena de *En pólvora* de Guimerà al Teatre Novetats. Es tracta d'un drama de costums de fàbrica escrit en prosa. L'autor de l'article fa una crítica negativa als crítics, dient que mai els estava res bé: quan Guimerà concebia les obres en vers, ho consideraven impropï i poc natural –ja que a la vida quotidiana ningú parla en vers– mentre que quan escrivia les obres en prosa, trobaven que no quedava tan bé i que ho preferien en vers. Aquesta reflexió ens dóna a entendre que l'autor de l'article es posiciona totalment a favor de Guimerà i a favor de la seva obra. Més endavant trobarem un article en el qual es dóna un llistat de les obres estrenades a la temporada 1892-1893 al Teatre Novetats. D'entre aquestes, en destaquem *En pólvora* de Guimerà.

També trobem un article en el qual es fa referència a les obres acabades del monestir de Santa Maria de Ripoll. Es diu que la Unió Catalanista va decidir celebrar una sessió de propaganda –suposem que es va fer per tal de promocionar el monestir, en la qual hi van assistir diversos poetes i celebritats del moment, com ara Guimerà i Matheu, els quals van recitar unes paraules.

En aquest mateix any, s'anuncia a la revista el primer certamen literari organitzat pel Centre Català de Vilafranca del Penedès, en el qual Guimerà hi va fer el discurs inaugural. Per concloure amb la recepció de 1893, cal afegir que al Teatre Líric es va dur a terme una representació en honor a l'Association Littéraire et Internationale. Es van representar diversos actes de varies obres teatrals, un dels quals va ser el segon acte de *La boja* de Guimerà.

Per concloure amb la recepció de 1893, veiem un article en el qual es fa referència a l'Assemblea de la Unió Catalanista celebrada a Reus els dies 28 i 29 de maig de 1893. En aquesta reunió es va acordar posar a la pràctica les bases acordades a l'Assemblea celebrada a Manresa. Cal afegir que totes les conclusions que es van treure d'aquest aplec de diversos delegats de la Unió Catalanista (uns cent-vint), van ser aprovades per Guimerà, Gallissà i Coroleu, entre d'altres.

Per últim, cal afegir que el 1894 no es publicà cap obra d'Àngel Guimerà a la revista –cal tenir en compte que la revista es va deixar de publicar el març de 1894, a principis d'any. Trobem un parell de recepcions de Guimerà al llarg d'aquests mesos. En primer

lloc trobem un article en el qual s'explica que *Jesús de Natzaret* estava a punt de ser representada al Teatre Novetats. En l'altra article veiem que s'anuncien les representacions teatrals de Guimerà, que són *Mar i cel* –representada al Teatre Principal i *Jesús de Natzaret* –representada al Teatre Novetats. Aquesta última obra teatral va ser un èxit, ja que Guimerà va ser capaç de fer recórrer el públic en un camí d'emocions al llarg de l'obra.

4. Conclusions: Verdaguer, Oller i Guimerà a la revista, una anàlisi

Amb aquest treball, ens proposàvem fer un buidatge de la primera etapa de la revista *Il·lustració Catalana*, que compren el període 1880-1894, per tal d'analitzar-hi la presència –quant a obres, recepció i, en el cas d'Oller, traducció– de tres autors de la Renaixença, que són Jacint Verdaguer, Narcís Oller i Àngel Guimerà. Ens interessava sobretot saber quin va ser el ressò que va tenir cadascun dels tres a la revista –al llarg dels anys especificats anteriorment– per tal de conèixer l'aportació que aquests van fer a la literatura i a la cultura catalana.

Així doncs, ens hem centrat en aprofundir en l'anàlisi de la revista, tot recollint dades sobre les obres i les recepcions –i traduccions en el cas d'Oller– dels tres autors. Partint d'aquestes dades recollides, hem fet una anàlisi.

Hem vist l'evolució de Verdaguer al llarg d'aquests anys, tot passant per la seva etapa culminant (1886-1888) amb la publicació, entre d'altres, de *Canigó* i de llibres relacionats amb els viatges que va fer a Europa i a Terra Santa. També hem observat que arran del seu viatge a Terra Santa, Verdaguer va publicar *Dietari d'un pelegrí a Terra Santa* (1888). Aquest obra, o de fet el seu viatge, marcà un abans i un després en la faceta d'escriptor de Verdaguer –tema que concretarem més endavant. També hem vist la presència de Verdaguer als Jocs Florals com a president (1881) i com a «concurrant»; hem descobert la faceta de l'autor de Folgueroles a les vetllades literàries –algunes de les quals organitzades per associacions catalanistes; hem vist la projecció de la seva obra i figura, tot començant per Catalunya i Espanya fins a assolir l'àmbit internacional. Finalment cal dir que la imatge que en traiem de Verdaguer al llarg de la primera etapa de la *Il·lustració Catalana* 1880-1894 és bàsicament un Verdaguer que contribuïa al catalanisme cultural –amb les excursions o pelegrinatges patriòtics arreu de Catalunya i formant part dels Jocs Florals, entre d'altres.

De la presència d'Oller a la revista en destaquen les seves traduccions d'Albert Savine, Isaac Pavlovsky, Ivan Turguénev, Alphonse Daudet, François Coppée, José María de Pereda i d'Edmondo de Amicis. En aquests anys, una de les seves obres més importants publicades a la revista va ser *La febre d'or* (1892). Per altra banda cal afegir que Oller, dels tres autors, va ser el que menys projecció pública va tenir des del punt de vista de la *Il·lustració Catalana*, tot i que el nombre de recepcions no és nul, ja que trobem recepcions en les quals percebem que Narcís Oller era molt catalanista, entre d'altres, pel fet de mostrar la seva faceta d'advocat quan es posicionava al costat de catalanistes que escrivien articles donant la seva opinió sobre Espanya –i sovint

interpretada erròniament per aquests. Ell aportà a la literatura catalana una quantitat important de narracions de qualitat. Per tant, podríem definir-lo com un dels narradors més destacat de la Renaixença.

Guimerà és el que té menys obres publicades a la revista –dels tres autors. No obstant, és el segon autor que té més quantitat de recepció. La seva obra teatral té molt ressò, sobretot *Fill del rei* (1886) i *Mar i Cel* (1888). Continuant en l'àmbit de la recepció, també té molta importància el seu pas als Jocs Florals com a «concursant» i també com a president dels Jocs Florals de 1889.

Seguidament se'ns presenten quatre gràfics, tots elaborats a partir de les dades extretes del buidatge de les tres-centes vint-i-cinc revistes –a través de la base de dades. Ens serviran en part per completar la reflexió feta als paràgrafs anteriors i en part per satisfer els objectius específics plantejats a l'inici del treball. Per tant, aquests gràfics tenen com a finalitat poder fer un estudi comparatiu dels tres autors, quant a obres, traduccions –en el cas d'Oller– i recepcions.

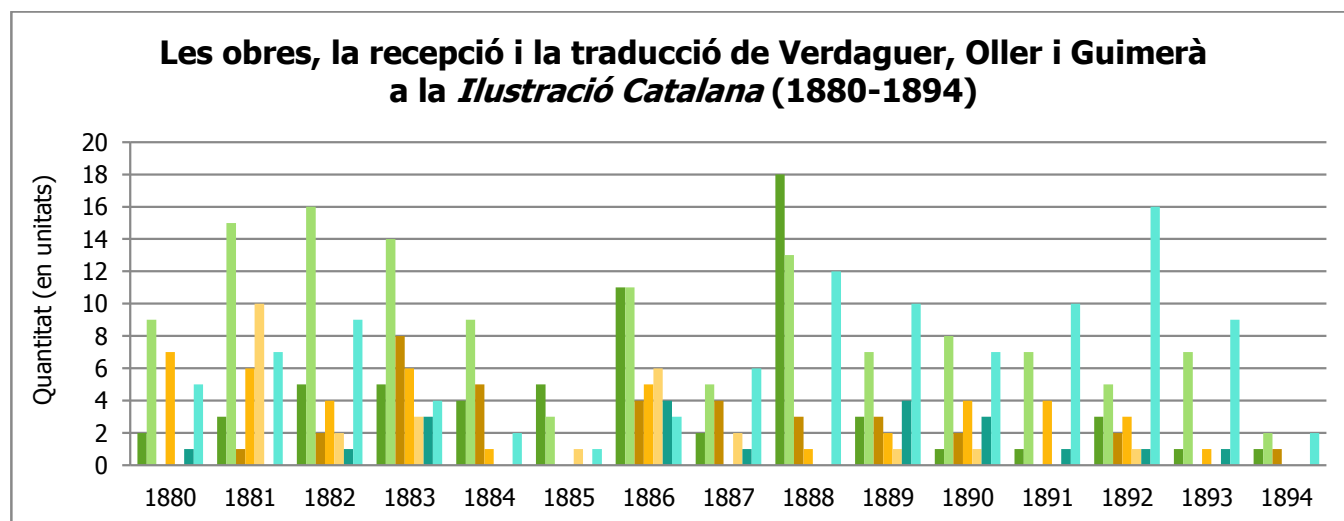
A grans trets, podem dir que el primer gràfic és el més complet de tots, en el sentit que inclou l'obra i la recepció de tots tres autors –i les traduccions d'Oller– de cada any de la revista. El segon gràfic ens mostra la quantitat d'obres de Verdaguer, Oller i Guimerà presents a la *Il·lustració Catalana*; en el tercer podem veure-hi les traduccions d'Oller publicades a la revista i, per últim, el quart gràfic ens mostra la recepció de Verdaguer, Oller i Guimerà a la *Il·lustració Catalana*.

Cal tenir en compte que les obres senceres, sovint de grans dimensions i publicades per parts –en diferents números de la revista– no les comptabilitzem com una de sola, sinó que tenim en compte el nombre de parts que han sortit publicades en números diferents.

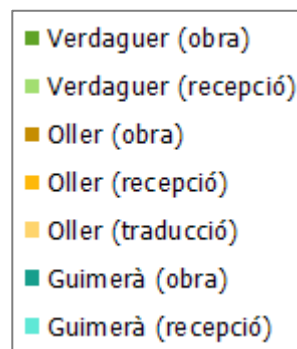
Tot seguit passem a veure si els objectius plantejats inicialment s'han pogut complir:

a) En primer lloc, hem vist que la ideologia de la revista va molt lligada al catalanisme propi de l'època de la Renaixença catalana. De fet, els motius d'aparició de la *Il·lustració Catalana* van molt lligats a la causa catalanista, ja que es responia a la necessitat dels catalans de tenir una revista de caire artístic i científic a la vegada en català. Per altra banda veiem la necessitat per part de les classes cultes i benestants catalanes –i en especial la necessitat per part dels redactors de la revista– de fer una *Il·lustració* digna de la resta d'*Il·lustracions* que es publicaven a Europa. És per aquest motiu que l'equip de redacció va acudir als millors artistes tant de Catalunya com de l'estranger per tal que s'encarreguessin de la part il·lustrada. El 1880, el fet de fundar una *Il·lustració* suposava fer un pas endavant en la publicació de la premsa tradicional, ja que a les *Il·lustracions*, com el nom indica, incorporaven il·lustracions fetes mitjançant la tècnica del fotogravat. Així doncs, Carles Sampons va ser el fundador i el primer director de la revista, de 1880 a 1882, any en què va morir. Degut a la seva defunció, Francesc Matheu passà a ser, a partir de 1882, el nou director de la revista fins el 1894, any en què s'acabà la primera etapa de la *Il·lustració Catalana*. Un dels motius de la fi de la publicació de la revista, va ser el que nosaltres anomenem «crisi del fotogravat». La tècnica del fotogravat es començà a substituir per reproduccions fotogràfiques i, malgrat que el director de la *Il·lustració Catalana* –en aquells moments Francesc Matheu– va invertir en el sistema de fotogravat, el seu projecte s'anava afeblint cada vegada més, de manera que el trenta-ú de març de 1894 es va publicar l'últim número de la revista.

b) Per tal de comparar el ressò que van tenir els tres autors a la revista, ens servirem del següent gràfic. D'aquest gràfic comentarem globalment els anys de més productivitat d'obres i de recepció de cada autor.

Començant per l'obra de Verdaguer publicada a la revista, veiem clarament que els anys en els quals hi ha més quantitat d'obres són el 1886 i el 1888 –amb un total de deu, dues i divuit obres, respectivament. Aquests anys corresponen a l'etapa *culminant* del poeta –anys en què es publiquen les obres clàssiques i més famoses de Verdaguer, les quals les comentarem en concret en el següent gràfic. Per acabar amb

el comentari de les obres de Verdaguer, podem dir que en la majoria d'anys –a excepció de 1883, 1884, 1887, 1889 i 1890– el nombre d'obres de Verdaguer presents a la revista és superior al nombre d'obres d'Oller i de Guimerà. És a dir, la quantitat d'obres de Verdaguer és superior a la dels altres dos autors en deu dels quinze anys totals.

Continuant amb la recepció de Verdaguer, veiem que els anys en els quals n'hi ha més –entre onze i setze recepcions per any– són el 1881, 1882, 1883 i en especial el 1886 i el 1888. Cal afegir que la quantitat de recepcions de Verdaguer es manté per sobre de les altres recepcions, a excepció de 1887 i a partir de 1889 fins el 1894 la quantitat de recepcions de Verdaguer és superada per la de Guimerà.

Seguidament farem referència a les obres d'Oller publicades a la revista. Cal dir que els anys de més producció d'obres són el 1883 i el 1884, amb un total de vuit i cinc obres, respectivament. Podríem dir a grans trets, que l'obra d'Oller tendeix a situar-se per sota de l'obra de Verdaguer a excepció dels anys 1883, 1884, 1887 i 1890. Només en els anys 1889 i 1890 la quantitat d'obres de Guimerà presents a la revista superen el nombre d'obres d'Oller. Quant a les traduccions, veiem que els dos anys en què n'hi ha més són el 1881 i el 1886, amb un total de deu i sis, respectivament. Arribats a aquest punt, veiem que no podem comparar el nombre de traduccions d'Oller amb les traduccions de Verdaguer i de Guimerà, ja que Oller és l'únic que té traduccions publicades a la revista –és per aquest motiu que més endavant trobarem un gràfic on només hi siguin presents les traduccions d'Oller. Per últim, afegim que els anys en els quals hi havia més recepció d'Oller –entre cinc i set recepcions per any– són el 1880, 1881, 1883 i 1886. Observant el gràfic, doncs, veurem que Oller és el que menys quantitat de recepcions té, amb un total de quaranta-quatre, a diferència de Guimerà –que en té un total de cent tres– i de Verdaguer –amb un total de cent trenta-una.

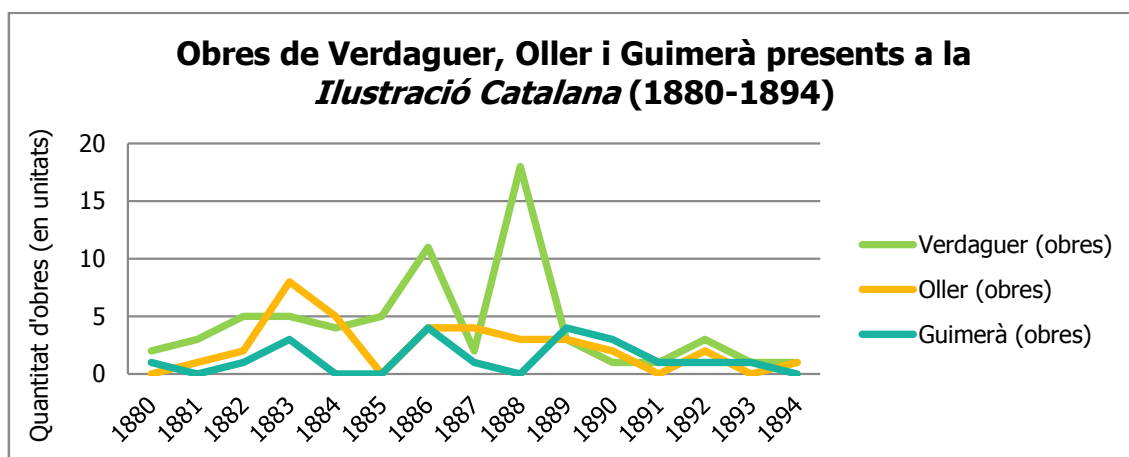
Continuant amb Guimerà i fent referència a la seva obra, veiem que es publiquen molt poques obres seves a la *Il·lustració Catalana*. Així doncs, el nombre màxim d'obres publicades per any són un total de quatre, que corresponen als anys 1886 i 1887. Per altra banda podem dir que la recepció de Guimerà predomina per damunt de la recepció de Verdaguer i d'Oller en el període 1889-1894. Els anys de més recepció –entre setze i nou recepcions per any– són el 1882, 1888, 1889, 1891, 1892 i 1893.

c) Per tal de justificar el nombre de recepcions i obres de Verdaguer, Oller i Guimerà presents en la revista, hem fet una anàlisi de les dades extretes del buidatge que vam fer –de les tres-centes vint-i-cinc revistes– de la base de dades. Així doncs, hem emprat aquestes dades per fer gràfics. A través d'aquests, hem vist que Verdaguer destaca per sobre d'Oller i de Guimerà quant a nombre d'obres –un total de seixanta-cinc– i de recepcions –cent trenta-un articles que fan referència a l'autor– presents a la revista.

Per altra banda hem vist que Oller supera a Guimerà quant a nombre d'obres publicades a la *Il·lustració Catalana*, amb un total de trenta-cinc, mentre que hi ha un total de vint obres de Guimerà. No obstant, si Oller supera a Guimerà quant a nombre d'obres, Guimerà supera a Oller quant a nombre de recepcions amb un total de cent-tres, a diferència d'Oller, que té un total de quaranta-quatre recepcions. També cal afegir que Oller va ser l'únic dels tres autors que en la revista hi consten publicades algunes de les seves traduccions, com ara *Memòries d'un nihilista* (1886) o *La desconsolada* (1882).

En conclusió, Verdaguer va ser, dels tres autors, el que va tenir més projecció pública, sigui pel fet de mostrar-se proper al poble –amb la seva faceta més caritativa–; pel fet de contribuir en la causa catalanista, tot buscant els orígens del poble català en les excursions i viatges i pel fet d'impulsar, entre d'altres autors de la Renaixença catalana, els Jocs Florals. Hi participava en tant que concursant –de manera que contribuïa a enriquir la literatura i la cultura catalana–, en tant que president el 1881 i en tant que «mantenidor» dels Jocs Florals.

d) Començant per Verdaguer, comentarem la seva incidència a la revista quant a obres publicades. En primer lloc cal destacar que, dels tres autors, Verdaguer és el que té més presència quant a obres –un total de trenta-una obres–, mentre que Oller i Guimerà, al llarg de la revista, tenen un total de quaranta-quatre i vint obres, respectivament. Cal afegir també que les obres de Verdaguer eren generalment poemes.

Seguint amb Verdaguer, podríem definir l'etapa 1886-1888 com a *culminant* per diversos motius. En primer lloc pels viatges o excursions que queden recollits a l'obra *Excursions i viatges* en format de crònica, generalment. Aquesta obra inclou *A vol d'aucell* (1886), «La ermita del mont» (1886) i *Dietari d'un pelegrí a Terra Santa* (1888), entre d'altres, que són les obres que es publiquen per parts en números diferents. En segon lloc, considerem els anys 1886 i 1888 com a *culminants* per la publicació de «La portalada de Ripoll» (1886) i «Los dos campanars» (a la revista es publicà a l'any 1887, tot i que no va ser fins el 1901 que va passar a formar part del *Canigó*), els quals pertanyen a l'obra *Canigó*. Cal citar també que una de les altres obres més destacades de Verdaguer que es va publicar a la revista el 1888 va ser el poema «Lo pi de les tres branques», el qual pertany a l'obra *Pàtria*.

A continuació afegirem que *Canigó* es va publicar l'any 1886 i, per la grandesa d'aquesta obra –una ullada al passat gloriós de la pàtria catalana–, imposaren a Verdaguer la corona de poeta de Catalunya, a Ripoll. També cal afegir que el 1888 Verdaguer va emprendre un viatge a Terra Santa, on va tenir una experiència religiosa i mística mentre descobria que la seva vida no s'adequava als ideals de la perfecció que prediquen els evangelis. Un cop finalitzat el viatge i de retorn a Barcelona, va fer un canvi radical en la seva vida, tot reorientant la seva activitat com a escriptor –entre d'altres. Així doncs, passà a escriure la trilogia *Jesús infant*, que inclou poemes publicats a la revista com «Dolça càrrega» (1889), «Entre flors» (1890) i «Lo pou de

Maria» (1891). Aquesta etapa, compresa entre 1889 i 1894, es caracteritza per la publicació de relativament poques obres en comparació amb els seus anys culminants.

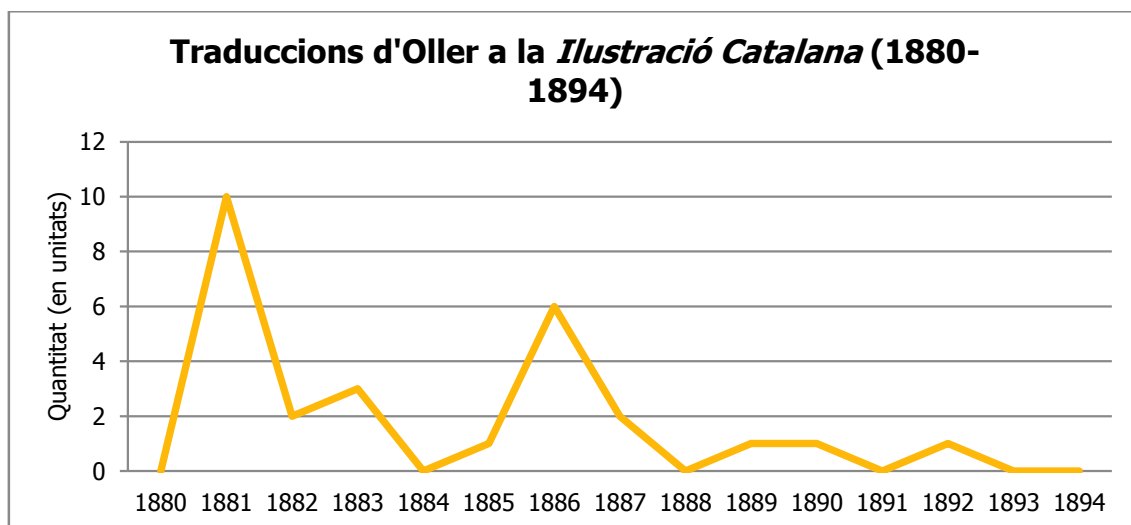
Si ens fixem en la incidència de les obres de Verdaguer al llarg de la revista, veurem que els primers anys (1880-1885) aquest nombre es manté en un rang d'entre dues i cinc obres. No obstant, a partir de 1885 el nombre d'obres comença a ascendir fins a arribar al punts culminants de 1886 i 1888. El 1887 es van publicar tan sols dos poemes, un dels quals, «Los dos campanars», és un dels més importants de l'autor de Folgueroles.

Continuant amb Narcís Oller, en primer lloc hem de destacar que la majoria d'obres seves presents a la revista són narracions. Si ens fixem en el gràfic, veiem que fins el 1882 només es publicaren dues obres. El 1883 observem un augment en la quantitat d'obres, que coincideix amb la publicació de *Notes de color*. Així doncs, a la *Il·lustració Catalana* es publicaren en aquest any dues narracions que s'inclouen en *Notes de color*, anomenades «Una visita» i «La calavera» –publicada en tres parts, i per tant, en tres números diferents de la revista. Ja veiem que el 1884 hi ha una davallada del nombre d'obres. L'única obra de més rellevància i que va tenir més ressò en el marc de 1884 va ser *La bufetada*, publicada en quatre parts i en números de la revista diferents. Aquesta davallada del nombre d'obres continua fins arribar a l'any 1885 –en el qual no se'n publica cap a la revista. No obstant, observem com el 1886 la quantitat d'obres torna a incrementar, coincidint amb la publicació de dues narracions que pertanyen a *De tots colors*, que són «Lo drama de Vallestret» i «De pillo á pillo», més endavant anomenat: «De murri a murri» i, per últim, una altra narració que pertany a *Prosa vària* anomenada «En Baldomer Galofre». A partir d'aquest any 1886, el nombre d'obres d'Oller publicades per any a la revista es manté entre tres i sis, tot i que observem que aquest nombre d'obres va disminuint progressivament fins que el 1891 no se'n publica cap. Malgrat aquesta tendència del nombre d'obres a la baixa, hi ha un petit increment a l'any 1892 en la quantitat d'aquestes relacionada amb la publicació de *La febre d'or*. Finalment cal afegir que, a partir de 1893 hi ha una davallada del nombre d'obres.

Seguint amb Àngel Guimerà, cal destacar que la majoria d'obres presents a la revista són poemes, tot i que també hi ha algun fragment de caire teatral. Si ens fixem en el gràfic, veurem que des de 1880 fins el 1882, hi ha publicades a la revista entre una i

cap obra l'any. No obstant, el 1883 el nombre d'obres incrementa, coincidint amb la publicació de «Comissió del monument a Claris», «Discurs llegit en l'acte de la distribució de premis del Certamen celebrat a Valls» i «Aster». Els anys 1884 i 1885 no es publica cap obra de l'autor, tot i que el 1886 incrementa sobtadament el nombre d'obres, amb un total de quatre, una de les quals té a veure amb l'estrena de la seva obra teatral *El fill del rei*, que es diu «Cançó de la escena II del primer acte de la tragèdia *Lo fill del rei*». També trobem un monòleg anomenat «La mort d'en Jaume d'Urgell», i dos poemes, que són «Serenata» i «Les aurenets» –poema que es publicarà més endavant a les *Obres Completes* de Guimerà amb el nom de «Les orenetes». L'any següent, el 1887, només es publica un sol poema de l'autor a la revista, anomenat «Confessió». El 1888 no es publica cap obra, en canvi, el 1889, la quantitat d'obres augmenta. Aquest augment té a veure amb la presència de Guimerà als Jocs Florals com a president d'aquell any. Així doncs, en relació als Jocs Florals, es publiquen a la revista les següents obres: «Consistori dels Jocs Florals de Barcelona» - article-, «Consistori dels Jocs Florals de Barcelona» -cartell- i «Discurs presidencial llegit en los Jochs Florals d'enguany». Per concloure amb les obres de Guimerà, cal dir que a partir de 1889 el nombre d'obres de l'autor publicades a la revista va disminuint.

En aquest gràfic que es mostra a continuació, hi veiem el nombre de traduccions d'Oller presents a la *Il·lustració Catalana*.

En primer lloc cal destacar que moltes de les traduccions d'Oller que es publicaren a la revista, es varen publicar per parts –degut a les grans dimensions d'aquestes– al llarg d'un any en concret. Així doncs, pot ser que en un any només hi hagi una obra traduïda però que, en canvi, el gràfic ens marqui un nombre elevat en la quantitat de traduccions –ja que comptabilitzem totes les parts diferents en què aquestes obres traduïdes es varen publicar.

Si ens fixem en el gràfic, veiem com el 1881 destaca pel nombre elevat de traduccions. Hem de tenir en compte que al llarg de l'any es van publicar dues obres, una de les quals és *La desconsolada*, una narració traduïda de Benjamin Barbé –pseudònim d'Alexandre Dumas– del francès. Aquesta obra es va publicar a la revista en nou parts en nou números diferents al llarg de l'any. Cal afegir que la primera edició de la traducció de *La desconsolada* en format llibre es va publicar el 1882 –mentre que el 1881 ja s'havia publicat a la *Il·lustració Catalana*. Per acabar amb el 1881, destaquem la traducció del francès per part d'Oller de l'article de Léon Gozlan «*Periódichs i Periodistas*». L'article original a partir del qual Oller va fer-ne la traducció, és un article extret del diari francès *Le Figaro*.

En referència a l'any 1882, es publicà una sola traducció a la revista en dues parts, que és *Lo coixí*, narració traduïda de Louis Lurine del francès. Podem dir que aquesta traducció segurament es va publicar tan sols a la *Il·lustració Catalana*.

Quant el 1883, Oller va traduir «*El beso*» d'Albert Savine del francès i es va publicar en tres parts. El 1884 no es va publicar cap traducció d'Oller a la revista. No obstant, el 1885 sí que es va publicar la traducció –de l'italià– de la narració d'Edmondo de Amicis, anomenada «*L'amor als llibres*», en una sola part.

El 1886 veiem en el gràfic com incrementa el nombre de traduccions, any que coincideix amb la traducció de *Memòries d'un nihilista*, traduït del rus Isaac Pavlowsky segurament de la versió francesa. Aquesta obra es va publicar en sis parts diferents. Aquest mateix any es publicà «La dobleta d'or», narració traduïda de François Coppée del francès.

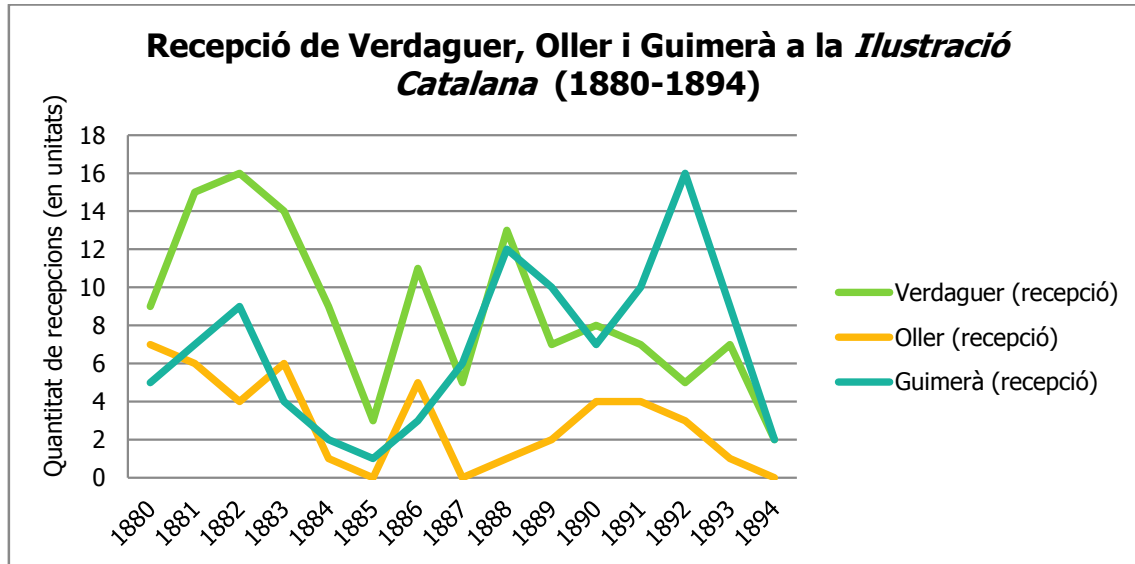
El 1887 es publica la traducció del francès de «Lo darrer llibre», d'Alphonse Daudet i també *Poemets en prosa. L'execució de Troppman*, traduït del rus Ivan Turguénev segurament de la versió francesa –ambdues traduccions es publiquen en una sola part. Arribats a aquest punt cal destacar que malgrat que el 1887 la traducció al català de *Poemets en prosa. L'execució de Troppman* es va publicar a la revista, no va ser fins el 1896 que la traducció d'Oller d'aquesta obra es va publicar en format llibre.

Seguint amb el 1888 podem dir que no es publicà cap traducció d'Oller a la revista. El 1889 es publicà la traducció de «De Rússia a l'exposició a cavall» del rus Isaac Pavlowsky segurament de la versió francesa.

Quant a l'any 1890 es publica «Un malentès», traducció per part d'Oller del francès d'Alphonse Daudet. El 1891 no es publicà cap traducció d'Oller.

Podem dir que a l'any 1892 es va publicar l'última traducció d'Oller de la primera etapa de la revista (1880-1894). Així doncs, el 1892 es publicà «En candelero», traduït de José María de Pereda del castellà.

e) El gràfic que comentarem a continuació, tracta de la recepció de Verdaguer, Oller i Guimerà a la revista (1880-1894). Podem dir que ens servirà per tal de conèixer la repercussió que van tenir Verdaguer, Oller i Guimerà a la revista tenint en compte la quantitat de les seves recepcions.

En primer lloc hem de destacar que Verdaguer és l'autor –dels tres– que té més nombre de recepcions, seguit de Guimerà i, per últim, Oller.

Si ens fixem en l'any 1880, trobarem força ressò de Verdaguer a la revista. Per diversos motius. Un d'aquests motius és la publicació de *Llegenda de Montserrat*. Aquesta recepció també va marcada per l'inici de la relació de l'autor amb Bonaparte-Wyse. Continuant amb els primers anys de la revista (1881-1883), veurem que Verdaguer té encara més recepció que el 1880 –entre catorze i setze articles relacionats amb el poeta publicats a la revista per any. Començant pel 1881, és un any en què Verdaguer va esdevenir el president dels Jocs Florals; en una reunió de l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques se citen poemes seus. També obté ressò pel fet de participar com a jurat en un certamen literari organitzat per l'associació valenciana anomenada Lo Rat-Penat.

Ja per concloure amb les recepcions més importants de 1881, fem referència a una d'especial. Hi ha un article en què s'anuncia la publicació del *Calendari Català* de 1881, que incloïa poemes diversos, d'entre els quals en destaquem un poema de Bartrina anomenat «La diada de l'infant». La veu de la revista ens explica que Bartrina va llegir-lo poc abans de morir a Verdaguer. Jacint Verdaguer, en honor a Bartrina, va decidir de reversificar-lo en honor seu.

Seguint amb l'any 1882, veiem que Josep Tolrà de Bordas publicà una obra crítica de *L'Atlàntida* de Verdaguer, titulada *Une épopée catalane au XIX siècle. L'Atlantide de don Jacinto Verdaguer*. Per altra banda, en aquest any hi segueix havent per part de Verdaguer, un interès per Montserrat –relacionades amb aquest àmbit, es publicà «Escultor de la Verge de Montserrat» i «A la Verge de Montserrat». Un altre dels fets destacables present en la recepció de l'autor, és el tema de l'excursionisme. En concret, es fa referència a l'excursió duta a terme als Pirineus Centrals, a Poblet i a Santes Creus per valencians, catalans i mallorquins. A la revista també s'anuncia la mort del germà de Jacint Verdaguer aquest any. Per concloure amb la recepció de 1882, farem referència a la traducció d'*Idil·lis i cants místics* al castellà.

Continuant amb el 1893 destaquem el ressò de Verdaguer per la publicació de l'oda «A Barcelona», llegida per primer cop als Jocs Florals de 1882. En aquest any ens adonem del ressò internacional del poeta a través de l'article present a la revista, que fa referència al fet per part d'un grup de catalans residents a Manila i Filipines –antiga colònia espanyola– de retre homenatge a Verdaguer per contribuir en la causa catalanista, tot enviant-li un regal especial.

Els anys 1884 i 1885 veiem clarament una davallada en la recepció en comparació a l'època 1881-1883. Les recepcions més rellevants de 1884 són les relacionades amb la traducció de *L'Atlàntida* al francès en prosa –i també es comenta que aquesta obra s'havia traduït o estava en procés de traducció, en cinc idiomes: Guitton Talamel, al provençal; Bonaparte-Wyse a l'anglès i Sabattini i Sugneri a l'italià. El 1885 destaca per la recepció relacionada amb la publicació de *Caritat*.

Si ens situem al gràfic a l'any 1886, veurem que hi ha un total d'onze recepcions, que contrasta amb les tres recepcions de l'any anterior. En aquest any la recepció gira entorn la publicació del *Canigó* i de *A vol d'aucell*, on comencem a veure la seva faceta viatgera. Seguint amb ell 1887, veiem que el nombre de recepcions fa una davallada. El fet més destacat de la recepció de Verdaguer el 1887 és la publicació de *Lo somni de Sant Joan*. A diferència del 1887, el 1888 trobem un nombre de recepció alta, que va lligada amb la publicació del *Dietari d'un pelegrí a Terra Santa, Pàtria* i entorn la traducció al francès i en vers de Justin Pepratx de *L'Atlàntida* i de *Lo somni de Sant Joan*.

El 1889 la recepció gira entorn les traduccions de diverses obres de Verdaguer –la traducció de *Canigó* a l'italià, per Maria Licer i Luigi Bussi i per la traducció de *L'Atlàntida* a l'alemany, per Clara Commer. En aquest any trobem articles relacionats

amb el naixement de l'Associació Catalanista de Manresa, que va organitzar una vetllada inaugural en la qual Verdaguer assistí.

A mesura que entrem als anys noranta, trobem una tendència a la baixa en la recepció de Verdaguer. De tot aquest conjunt d'anys, destaquem la recepció referent a la publicació de *La fugida a Egipte* i de *Roser de tot l'any* –un recull de poemes que Verdaguer havia publicat diàriament a *La Veu de Catalunya*.

Continuant amb l'anàlisi de la recepció de Narcís Oller a la revista, hem de dir que començarem destacant l'any 1883, any en què hi ha un nombre relativament elevat de recepcions comparat amb la resta de recepcions dels anys que segueixen (1883-1894). Aquest nombre elevat de recepcions coincideix amb la publicació de *Notes de color* i amb l'anunci de la traducció de *La desconsolada*. Seguint amb els anys 1884-1885, notarem una davallada quant al nombre de recepcions. El 1886 es caracteritzà per l'elevat ressò d'Oller que va comportar la publicació a la revista de la traducció *Memòries d'un nihilista* d'Isaac Pavlovsky. Per altra banda, el 1886 és important per la publicació de la novel·la *Vilaniu*.

Continuant amb el 1887, veiem en el gràfic que és un any en que no hi ha gens de recepció de l'escriptor de Valls. Tanmateix veiem com de 1888 a 1891 augmenta lleugerament la recepció d'Oller, relacionada amb la publicació de *De tots colors* (1888) i de *La febre d'or* (1890). Per últim fem referència a la davallada de recepció d'Oller a la revista en els anys 1892, 1893 i 1894.

Quant a Guimerà, veiem que el nombre de recepcions és bastant elevat, tot i que es manté per sota de la quantitat de recepcions de Verdaguer, però per sobre de la quantitat de recepcions d'Oller. Començant pel 1882, destaquem que hi ha un gran ressò de la figura a la revista, per diversos motius. Un d'ells és el fet de guanyar un premi als Jocs Florals d'aquell any. Per altra banda, trobem que el ressò va lligat amb la publicació del poema «Agonia», i pels certàmens literaris i artístics en els quals es llegien poemes de l'autor.

Continuant amb l'etapa 1883-1885, veiem que es caracteritza per una davallada bastant profunda en el nombre de recepcions, tot i que a partir de 1885 aquesta davallada es comença a recuperar fins arribar al 1888 amb un total de dotze articles de recepció, tot passant per la publicació de *Fill del rei* (1886), entre d'altres. Incidint amb el 1888, veiem que en aquest any hi va haver molt de ressò de Guimerà lligat amb la

publicació de *Mar i Cel*. L'any següent, el 1889, es continuà fent ressò de *Mar i Cel* i també es va fer força ressò de Guimerà entorn dels Jocs Florals, concretament pel càrrec que obtingué com a director dels Jocs Florals de 1889. Seguint amb el 1890 trobem una petita davallada en el nombre de recepcions que es recupera extraordinàriament el 1892 amb la publicació de *L'ànima morta*; de *La Baldirona*, tant en format llibre com en representació teatral, i de «Mestre Oleguer».

Continuant amb el comentari del gràfic, veiem com a partir de 1892 hi ha una davallada en picat del nombre de recepcions. Per concloure amb la recepció de Guimerà, cal dir que la recepció més important d'aquests últims anys a la *Il·lustració Catalana* gira entorn de l'estrena el 1894 de l'obra *Jesús de Natzaret*.

f) Per tal de poder situar l'època de la Renaixença i els tres autors en aquesta, hem sintetitzat els aspectes clau d'aquest període. En primer lloc cal destacar que la dècada dels vuitanta correspon amb els anys d'esplendor de la Renaixença catalana, en els quals el catalanisme va anar arrelant des de l'àmbit cultural fins a l'àmbit polític. Incidint en l'àmbit cultural, observem que el 1859 es van restaurar els Jocs Florals amb l'objectiu d'impulsar l'ús i l'enriquiment de la literatura catalana. Relacionat amb el tema de la llengua, hi havia la voluntat de crear organismes per tal d'impulsar l'ús del català com a llengua oficial. Per altra banda trobem un gran nombre de vetllades o certàmens literaris i artístics –també sorgits amb la intencionalitat d'impulsar la literatura catalana. Cal afegir també que en l'època de la Renaixença són molt freqüents les excursions, que tenen com a finalitat conèixer el territori, la pàtria catalana. Per tant, en aquesta època hi trobem associacions relacionades amb l'excursionisme, com ara l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques i l'Associació Catalana d'Excursions.

Des del catalanisme polític trobem en primer lloc el Primer Congrés Catalanista (1880) i el Segon Congrés Catalanista (1883), reunions que tenien l'objectiu de debatre el tema de la llengua, entre d'altres. El 1882 es creà el Centre Català i el 1887 un grup de membres d'aquesta entitat van deixar de formar part del Centre Català i van passar a formar la Lliga de Catalunya –integrada i fundada per diversos intel·lectuals de la Renaixença.

Un cop contextualitzada la Renaixença, i si ens fixem amb els gràfics que hem comentat anteriorment, veurem clarament que la revista es contextualitza en els anys d'esplendor de la Renaixença –que correspon a la dècada dels vuitanta. A finals dels vuitanta i a principis dels anys noranta, concretament a partir de 1892, es fa evident la decadència de la Renaixença, ja que en aquells moments s'estava gstant el Modernisme. Al llarg de la revista podem percebre, per tant, com els tres autors a mesura que entrem als anys noranta comencen a deixar de banda la Renaixença. En el cas de Verdaguer, podem justificar el fet de no fer tanta referència al catalanisme –propi de la Renaixença– en la seva producció poètica per motius personals –a partir del viatge a Terra Santa i arran de la seva crisi espiritual passà a escriure un altre tipus de poesia no tant centrada amb la ideologia catalanista arrelada a la Renaixença, sinó que en els seus poemes hi veurem palesa la recerca per part de Verdaguer de la perfecció poètica. Quant a Narcís Oller, veiem que ja el 1882 s'anava acostant i decantant cap al realisme amb la publicació de *La papallona*.

Així doncs, a partir dels anys noranta cadascun dels tres autors seguirà el seu camí. Per una banda, Jacint Verdaguer no deixarà de banda la Renaixença, però sí que en la seva producció poètica se centrarà més en aspectes personals. Narcís Oller abandonarà definitivament la Renaixença per entrar a una etapa de caire més realista i naturalista. Per últim, veurem com Guimerà, igual que Oller, anirà abandonant la Renaixença i evolucionarà cap al realisme –que ja trobarem present en la seva obra a partir dels anys noranta. A mode d'exemple, veurem que Guimerà el 1896, amb la publicació de *Terra Baixa*, ja és clarament realista.

5. Bibliografia

ROCA, Rafael. *Les relacions entre Teodor Llorente i Jacint Verdaguer*. Vic: Estudis Verdaguerians/Universitat de Vic, 2002. (Anuari Verdaguer; 11)

PINYOL, Ramon. *El recull «Caritat» i altres iniciatives literàries catalanes davant dels terratrèmols d'Andalusia de 1884*, p. 353-384. Vic: Estudis Verdaguerians/Universitat de Vic, 2011.

PALMA, Victòria. *Espiritual i terrenal*. Catalunya Música, 2006.

http://www.edu3.cat/Edu3tv/Fitxa?p_id=24603 [Consulta: 25 juny 2013]

MASABEU, Josep. *Història de Montalegre*. <http://www.montalegre.org/lesglesia/historia-de-montalegre/> [Consulta: 25 juny 2013]

ENCICLOPÈDIA CATALANA. *Sant Jeroni de la Murtra*.

<http://www.enciclopedia.cat/enciclop%C3%A8dies/gran-enciclop%C3%A8dia-catalana/EC-GEC-0045038.xml?s.q=sant+jeroni+de+la+murtra#.UdLqpjv0G2U>

[Consulta: 25 juny 2013]

ENCICLOPÈDIA CATALANA. *Primer Congrés Catalanista*.

<http://www.enciclopedia.cat/enciclop%C3%A8dies/gran-enciclop%C3%A8dia-catalana/EC-GEC-0019338.xml?s.q=primer+congr%C3%A9s+catalanista#.UdLrWDv0G2U>

[Consulta: 25 juny 2013]

FUNDACIÓ ORFEÓ GRACIENC. *Història de l'Orfeó*.

<http://www.orfeogracienc.cat/index.php/og/historia> [Consulta: 30 juny 2013]

UNIVERSITAT DE BARCELONA. *La bolva d'or: Drama en tres actes y en vers*.

<http://mdc.cbuc.cat/cdm/singleitem/collection/fulletsblUB/id/94/rec/188> [Consulta: 1 juliol 2013]

SOCIETAT VERDAGUER. *Montserrat. Llegenda de Montserrat*.

<http://www.societatverdguer.cat/index.php?op=15&module=ocompleta&p=31>

[Consulta: 2 juliol 2013]

ESCRITORS.CAT (Jacint Verdaguer). *Obra. Poesia*.

<http://www.escriptors.cat/autors/verdguerj/obra.php> [Consulta: 2 juliol 2013]

ENCICLOPÈDIA CATALANA. *Lo Rat-Penat*.

<http://www.enciclopedia.cat/enciclop%C3%A8dies/gran-enciclop%C3%A8dia-catalana/EC-GEC-0054383.xml?s.q=lo+rat+penat#.UdQiYDv0G2V> [Consulta: 3 juliol 2013]

ENCICLOPÈDIA CATALANA. *Societat econòmica d'amics del país*.

<http://www.enciclopedia.cat/enciclop%C3%A8dies/gran-enciclop%C3%A8dia-catalana/EC-GEC-00239023.xml?s.q=Societat+Econ%C3%B2mica+d%27Amics+del+Pa%C3%ADs#.UdQt0Tv0G2U> [Consulta: 3 juliol 2013]

ENCICLOPÈDIA CATALANA. *Associació Catalanista d'Excursions Científiques*.

<http://www.enciclopedia.cat/enciclop%C3%A8dies/gran-enciclop%C3%A8dia-catalana/EC-GEC-0005769.xml?s.q=Associaci%C3%B3+Catalanista+d%E2%80%99Excursions+Cient%C3%ADfiques#.UdZ-jDv0G2U> [Consulta: 5 juliol 2013]

ENCICLOPÈDIA CATALANA. *Calendari Català*.

<http://www.enciclopedia.cat/enciclop%C3%A8dies/gran-enciclop%C3%A8dia-catalana/EC-GEC-0013563.xml?s.q=calendari+catal%C3%A0#.UdaDmTv0G2U> [Consulta 5 juliol 2013]

SANVICÉN, Francisca. *Presència de l'obra de J.V. en la premsa de Lleida (1870-1902)*. *Unes notes*. Vic, Núm. 3 (1988), p. 199-212. (Anuari Verdaguer; 3)

CENTRO VIRTUAL CERVANTES. *La obra literaria de Jacint Verdaguer*.

<http://cvc.cervantes.es/actcult/verdguer/acerca/garolera.htm> [Consulta 7 juliol 2013]

GENCAT. *Les nacionalitats. Escrits i discursos sobre federalisme*.

http://www.gencat.cat/drep/iea/pdfs/CF_LesNacionalitats.pdf [Consulta 9 juliol 2013]

ENCICLOPÈDIA CATALANA. *Ateneu Barcelonès*.

<http://enciclopedia.cat/enciclop%C3%A8dies/gran-enciclop%C3%A8dia-catalana/EC-GEC-0005924.xml?s.q=ateneu+barcelon%C3%A8s#.UdutnDtM-E4> [Consulta 9 juliol 2013]

ENCICLOPÈDIA CATALANA. *El Eco de Badalona*.

<http://enciclopedia.cat/enciclop%C3%A8dies/gran-enciclop%C3%A8dia-catalana/EC-GEC-0023432.xml?s.q=el+eco+de+badalona#.UdwhWjtM-E4> [Consulta 9 juliol 2013]

COMAS, Montserrat. *La Biblioteca Museu, un projecte nacional català*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2007. Pàgina 28.

ENCICLOPÈDIA CATALANA. *Noli*. <http://www.enciclopedia.cat/enciclop%C3%A8dies/gran-enciclop%C3%A8dia-catalana/EC-GEC-0126549.xml?s.q=noli#.Ud5PVzv0G2U>

[Consulta: 11 juliol 2013]

ALTÉS, Francesc Xavier. *Jacint Verdaguer i Montserrat*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2002, pàg. 31 «Himne de Coronació de la Verge de Montserrat»

ENCICLOPÈDIA CATALANA. *Jocs Florals de Barcelona*.

<http://www.enciclopedia.cat/enciclop%C3%A8dies/gran-enciclop%C3%A8dia-catalana/EC-GEC-0034693.xml?s.q=cos+d%27adjunts#.Ud-dETv0G2U> [Consulta 12

juliol 2013]

ENCICLOPÈDIA CATALANA. *Josep Tolrà de Bordas*.

<http://www.enciclopedia.cat/enciclop%C3%A8dies/gran-enciclop%C3%A8dia-catalana/EC-GEC-0066336.xml?s.q=josep+tolr%C3%A0+de+bordas#.UeAyNNL0G2U>

[Consulta 12 juliol 2013]

ENCICLOPÈDIA CATALANA. *Accèssit*.

<http://www.enciclopedia.cat/enciclop%C3%A8dies/gran-enciclop%C3%A8dia-catalana/EC-GEC-0074149.xml?s.q=acc%C3%A8ssit#.UeEVqNL0G2U> [Consulta 13

juliol 2013]

BADIA, Bartomeu. *Una excursió literària a Poblet i a Santes Creus*. Barcelona: Serra d'Or, 2009, p. 77

ENCICLOPÈDIA CATALANA. *Ateneu Igualadí de la Classe Obrera*.

<http://www.enciclopedia.cat/enciclop%C3%A8dies/gran-enciclop%C3%A8dia-catalana/EC-GEC-0005931.xml?s.q=ateneu+igualad%C3%AD#.UeFmwNL0G2U>

[Consulta: 13 juliol 2013]

ENCICLOPÈDIA CATALANA. *Josep Anselm Clavé*.

<http://www.enciclopedia.cat/enciclop%C3%A8dies/gran-enciclop%C3%A8dia-catalana/EC-GEC-0018163.xml?s.q=anselm+clav%C3%A9#.UeJp1NL0G2U> [Consulta:

14 juliol 2013]

ENCICLOPÈDIA CATALANA. *Antoni López López.*

<http://www.enciclopedia.cat/enciclop%C3%A8dies/gran-enciclop%C3%A8dia-catalana/EC-GEC-0038461.xml?s.q=antoni+lopez#.UeJuB9L0G2U> [Consulta: 14 juliol 2013]

ENCICLOPÈDIA CATALANA. *Jacint Verdaguer Santaló.*

<http://www.enciclopedia.cat/enciclop%C3%A8dies/gran-enciclop%C3%A8dia-catalana/EC-GEC-0070084.xml?s.q=jacint+verdager#.UeJwCdL0G2U> [Consulta: 14 juliol 2013]

ARCA. <http://www.bnc.cat/digital/arca/> [Consulta 14 juliol 2013]

ENCICLOPÈDIA CATALANA. *Revista Literària.*

<http://www.enciclopedia.cat/enciclop%C3%A8dies/gran-enciclop%C3%A8dia-catalana/EC-GEC-0055125.xml?s.q=revista+liter%C3%A0ria#.Ueg459L0G2U> [Consulta: 18 juliol 2013]

CERVANTESVIRTUAL. *Canigó: Llegenda pirenyca del temps de la Reconquista. Cant sisé.*

http://www.cervantesvirtual.com/obra-visor/canigo-llegenda-pirenyca-del-temps-de-la-reconquista--0/html/ff451400-82b1-11df-acc7-002185ce6064_9.html [Consulta 18 juliol 2013]

ENCICLOPÈDIA CATALANA. *Justí Pepratx.*

<http://www.enciclopedia.cat/enciclop%C3%A8dies/gran-enciclop%C3%A8dia-catalana/EC-GEC-0049991.xml?s.q=Pepratx#.UfH7ndL0G2U> [Consulta: 26 juliol 2013]

ENCICLOPÈDIA CATALANA. *Antoni Puiggarí.*

<http://www.enciclopedia.cat/enciclop%C3%A8dies/gran-enciclop%C3%A8dia-catalana/EC-GEC-0053188.xml?s.q=antoni+puiggari#.UfVEX9L0G2U> [Consulta: 28 juliol 2013]

ENCICLOPÈDIA CATALANA. *Francesc Galofre Oller.*

<http://www.enciclopedia.cat/enciclop%C3%A8dies/gran-enciclop%C3%A8dia-catalana/EC-GEC-0028882.xml?s.q=galofre#.UfV629L0G2U> [Consulta: 28 juliol 2013]

GAROLERA, Narcís. *Influències franceses del passatge «La Maleïda». Contribució a l'estudi de les fonts de Canigó.* Vic: Estudis Verdaguerians/Universitat de Vic, 1992. (Anuari Verdaguer; 7)

UVIC. *Epistolari Verdaguer*. Referenciat sempre amb l'abreviatura EJV.
<http://apps.uvic.cat/epistolari/index.php/verdager/menu/search> [Consulta: 28 juliol 2013]

POBLES DE CATALUNYA. *Monument al general Prim*.
<http://www.poblesdecatalunya.cat/element.php?e=1735> [Consulta: 31 juny 2013]

BOOKSNOW. *Ici l'on aime*.
<http://booksnow1.scholarsportal.info/ebooks/oca7/48/icilonaime00luri/icilonaime00luri.pdf> [Consulta: 2 agost 2013]

BIBLISEM. *Le louis d'or*. <http://www.biblisem.net/narratio/copploui.htm> [Consulta: 2 agost 2013]

ENCICLOPÈDIA CATALANA. *Estudiantina Catalana de Perpinyà*.
<http://www.enciclopedia.cat/enciclop%C3%A8dies/gran-enciclop%C3%A8dia-catalana/EC-GEC-0025417.xml?s.q=estudiantina+catalana+de+perpiny%C3%A0#.Uf9kXdL0G2U>
[Consulta: 5 agost 2013]

ENCICLOPÈDIA CATALANA. *Teatre Líric – Sala Beethoven*.
<http://www.enciclopedia.cat/enciclop%C3%A8dies/gran-enciclop%C3%A8dia-catalana/EC-GEC-0065349.xml?s.q=teatre+l%C3%ADric#.Uf9nLtL0G2V> [Consulta: 5 agost 2013]

ENCICLOPÈDIA CATALANA. *Associació Catalana d'Excursions*.
<http://www.enciclopedia.cat/enciclop%C3%A8dies/gran-enciclop%C3%A8dia-catalana/EC-GEC-0005768.xml?s.q=Associaci%C3%B3+Catalana+d%27Excursions#.Uf9oCtL0G2U>
[Consulta: 5 agost 2013]

ENCICLOPÈDIA CATALANA. *Jaume Boixeda*.
<http://www.enciclopedia.cat/enciclop%C3%A8dies/gran-enciclop%C3%A8dia-catalana/EC-GEC-0010859.xml?s.q=gabriel+boixeda#.UgICgdL0G2U> [Consulta: 7 agost 2013]

ENCICLOPÈDIA CATALANA. *Gabriel Boixeda*.
<http://www.enciclopedia.cat/enciclop%C3%A8dies/gran-enciclop%C3%A8dia-catalana/EC-GEC-0010859.xml?s.q=gabriel+boixeda#.UgICgdL0G2U>

[catalana/EC-GEC-0010858.xml?s.q=gabriel+boixeda#.UgICR9L0G2U](http://www.enciclopedia.cat/enciclop%C3%A8dies/gran-enciclop%C3%A8dia-catalana/EC-GEC-0010858.xml?s.q=gabriel+boixeda#.UgICR9L0G2U) [Consulta: 7 agost 2013]

ENCICLOPÈDIA CATALANA. *Lo catalanista*.

<http://www.enciclopedia.cat/enciclop%C3%A8dies/gran-enciclop%C3%A8dia-catalana/EC-GEC-0016411.xml?s.q=lo+catalanista#.UgIGJtL0G2U> [Consulta: 7 agost 2013]

ENCICLOPÈDIA CATALANA. *Unió catalanista*.

<http://www.enciclopedia.cat/enciclop%C3%A8dies/gran-enciclop%C3%A8dia-catalana/EC-GEC-0068376.xml?s.q=uni%C3%B3+catalanista#.UgIGXdL0G2U> [Consulta: 7 agost 2013]

ENCICLOPÈDIA CATALANA. *Revista catalana*.

<http://www.enciclopedia.cat/enciclop%C3%A8dies/gran-enciclop%C3%A8dia-catalana/EC-GEC-0055099.xml?s.q=revista+catalana#.UgIVaNL0G2U> [Consulta 7 agost 2013]

ENCICLOPÈDIA CATALANA. Maria del Pilar Maspons Labrós.

<http://www.enciclopedia.cat/enciclop%C3%A8dies/gran-enciclop%C3%A8dia-catalana/EC-GEC-0041136.xml?s.q=maria+del+pilar+maspons+labr%C3%B3s#.UgS5-9L0G2U> [Consulta 9 agost 2013]

ENCICLOPÈDIA CATALANA. Torre de Madaloc.

<http://www.enciclopedia.cat/enciclop%C3%A8dies/gran-enciclop%C3%A8dia-catalana/EC-GEC-0039019.xml?s.q=torre+del+madaloc#.UgTTONL0G2U> [Consulta: 9 agost 2013]

ENCICLOPÈDIA CATALANA. *Teodor Bonaplata*.

<http://www.enciclopedia.cat/enciclop%C3%A8dies/gran-enciclop%C3%A8dia-catalana/EC-GEC-0011072.xml?s.q=bonaplata#.UgT2E9L0G2U> [Consulta: 9 agost 2013]

ENCICLOPÈDIA CATALANA. *Maria Licer*.

<http://www.enciclopedia.cat/enciclop%C3%A8dies/gran-enciclop%C3%A8dia-catalana/EC-GEC-0037192.xml?s.q=maria+licer#.UgXeatL0G2U> [Consulta: 10 agost 2013]

ENCICLOPÈDIA CATALANA. *Jaume Pahissa Laporta*.

<http://www.enciclopedia.cat/enciclop%C3%A8dies/gran-enciclop%C3%A8dia-catalana/EC-GEC-0048219.xml?s.q=pahissa#.UhGoXNL0G2U> [Consulta: 19 agost 2013]

ENCICLOPÈDIA CATALANA. *Enric Gaspar Rimbau*.

<http://www.enciclopedia.cat/enciclop%C3%A8dies/gran-enciclop%C3%A8dia-catalana/EC-GEC-0029338.xml?s.q=enric+gaspar#.UiRuBdL0G2U> [Consulta: 2 setembre 2013]

ENCICLOPÈDIA CATALANA. *Antoni Aulèstia Pijoan*.

<http://www.enciclopedia.cat/enciclop%C3%A8dies/gran-enciclop%C3%A8dia-catalana/EC-GEC-0006124.xml?s.q=Antoni+Aul%C3%A8stia+i+Pijoan#.UiWYaNLIYkI> [Consulta: 3 setembre 2013]

ENCICLOPÈDIA CATALANA. *Lluís XVI de França*.

<http://www.enciclopedia.cat/enciclop%C3%A8dies/gran-enciclop%C3%A8dia-catalana/EC-GEC-0038207.xml?s.q=Llu%C3%ADs+XVI+de+Fran%C3%A7a#.UiXm5NLIYkI> [Consulta: 3 setembre 2013]

ENCICLOPÈDIA CATALANA. *Llemosí*.

<http://www.enciclopedia.cat/enciclop%C3%A8dies/gran-enciclop%C3%A8dia-catalana/EC-GEC-0233755.xml?s.q=llemos%C3%AD#.UiXuENLIYkI> [Consulta: 3 setembre 2013]

ENCICLOPÈDIA CATALANA. *La Montaña*.

<http://www.enciclopedia.cat/enciclop%C3%A8dies/gran-enciclop%C3%A8dia-catalana/EC-GEC-0043546.xml?s.q=la+monta%C3%B1a#.UicHL9LIYkI> [Consulta: 4 setembre 2013]

ENCICLOPÈDIA CATALANA. *Teatre de la Santa Creu*.

<http://www.enciclopedia.cat/enciclop%C3%A8dies/gran-enciclop%C3%A8dia-catalana/EC-GEC-0065344.xml?s.q=teatre+principal#.Uic4AdLIYkI> [Consulta: 4 setembre 2013]

ENCICLOPÈDIA CATALANA. *Castelucho*.

<http://www.enciclopedia.cat/enciclop%C3%A8dies/gran-enciclop%C3%A8dia-catalana/EC-GEC-0016278.xml?s.q=castelucho> [Consulta: 9 setembre 2013]

ENCICLOPÈDIA CATALANA. *Josep Thomas Bigas*.

<http://www.enciclopedia.cat/enciclop%C3%A8dies/gran-enciclop%C3%A8dia-catalana/EC-GEC-0065898.xml?s.q=thomas+gravat> [Consulta: 9 setembre 2013]

THE SHERIDAN LIBRARIES BLOG. *Illustrated London News Historical Archive (1842-2003)*.

<http://blogs.library.jhu.edu/wordpress/2011/02/illustrated-london-news-historical-archive-1842-2003/> [Consulta: 18 setembre 2013]

LEONC. *Arcachon en 1864*. http://www.leonc.fr/histoire/1864_08_06/ [Consulta: 18 setembre 2013]

TORRENT, Joan; TASIS, Rafael. Història de la premsa catalana. Barcelona: Editorial Bruguera, S.A., (1966), p. 192-198.

MASCLANS, Francesc. «Jacint Laporta i Mercader», *Meridià*. Barcelona: I, 26 d'agost de 1938, núm. 33, p. 6.

ENCICLOPÈDIA CATALANA. *Acadèmia de la Llengua catalana*.

<http://www.enciclopedia.cat/enciclop%C3%A8dies/gran-enciclop%C3%A8dia-catalana/EC-GEC-0000453.xml#.UnSyW3BLMkI> [Consulta: 2 novembre 2013]

ENCICLOPÈDIA CATALANA. *Francesc Matheu i Fornells*.

<http://www.enciclopedia.cat/enciclop%C3%A8dies/gran-enciclop%C3%A8dia-catalana/EC-GEC-0041375.xml?s.q=francesc+matheu#.UnfLEHBLMkI> [Consulta: 4 novembre 2013]

ENCICLOPÈDIA CATALANA. *Mantenidor*.

<http://www.enciclopedia.cat/enciclop%C3%A8dies/gran-enciclop%C3%A8dia-catalana/EC-GEC-0192853.xml?s.q=mantenidor#.UnfzGXBLMkI> [Consulta: 4 novembre 2013]

SOCIETAT NARCÍS OLLER. *Vida i obra: una visió global*. <http://www.xtec.cat/~jpallas/>

[Consulta: 24 novembre 2013]

ESCRITORS.CAT. *Àngel Guimerà*.

http://www.escriptors.cat/autors/guimeraa/pagina.php?id_sec=2045 [Consulta: 24 novembre 2013]

VERDAGUER, Maria Àngels. *Jacint Verdaguer i els Jocs Florals de Barcelona. De la plataforma a la mitificació*. Publicacions.iec.cat.

<http://publicacions.iec.cat/repository/pdf/00000190%5C000000061.pdf> [Consulta: 28 novembre 2013]

BONET, Laureano . *Literatura, regionalisme y lucha de clases (Galdós, Pereda, Narcís Oller y Ramón D. Perés)*. Barcelona: Edicions de la Universitat de Barcelona, 1983, p. 175.

TORRENTS, Ricard. *Jacint Verdaguer. Autobiografia literària*. Vic: Eumo Editorial, 2002, p. 47-66.